

TAMPEREEN YLIOPISTO
Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

Isäksi 2000-luvun Suomessa

Narratiivinen tutkimus isäksi tulemisesta identiteettiprojektina

SAARA HAAPALA
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalipsykologia
Marraskuu 2007

TAMPEREEN YLIOPISTO

Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

HAAPALA, SAARA: Isäksi 2000-luvun Suomessa

Narratiivinen tutkimus isäksi tulemisesta identiteettiprojektina

Pro gradu -tutkielma, 87s., 3 liites.

Sosiaalipsykologia

Marraskuu 2007

Tiivistelmä

Tämä on tutkimus isäksi tulemisesta suomalaisessa 2000-luvun yhteiskunnassa. Tutkielman keskeisenä tavoitteena on rakentaa kulttuurisia mallitarinoita isäksi tulemisesta ja isien henkilökohtaisia tarinoita isäksi tulemisesta ja tarkastella näiden tarinoiden keskinäistä suhdetta.

Tutkimusaineistona ovat vuoden 2006 Vauva-lehden kirjoitukset isäksi tulemisesta ja isyydestä sekä viidelle isälle tehty haastattelut. Näitä empiirisiä aineistoja on tarkasteltu narratiivisella otteella; niistä rakennetaan isäksi tulemisen tarinoita. Tutkimuskysymyksinä ovat *minkälaista tarinaa isäksi tulemisesta kerrotaan perheaiheisessa aikakauslehdessä, minkälaisia tarinoita isät kertovat isäksi tulemisestaan ja onko näillä lehtiaineistosta konstruoiduilla tarinoilla ja isien haastatteluista konstruoiduilla tarinoilla jonkunlaista tarttumapintaa keskenään.*

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana toimii Rom Harrén (1983) teoria identiteettiprojektien kehästä, jossa ajatellaan yksilön identiteetin rakentuvan kehämäisenä prosessina, jossa sekä kulttuurinen perimä että yksilön omat merkityksenannot rakentavat identiteettiä. Nämä tutkimuksessa rakennettavat kulttuuriset mallitarinat ja isien henkilökohtaiset tarinat ja niiden keskinäinen suhde ovat keino koetella Harrén teorian toimivuutta tämänkaltaisessa elämän muutostilanteessa.

Tutkimustulokset kertovat, että isyys on kulttuurisesti moninaista. Perheaiheinen aikakauslehti esittää kirjoituksissaan useammanlaista kuvaa isyydestä. Perinteisen isyyden mallitarinasta nousee esiin keskeisimpänä teemana epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkutaipaleella. Aktiivisen isyyden mallitarinassa oleellisin sisältöteema ovat isien itsereflektiot vastuusta, arvoista ja syyllisyydestä. Haastatteluaineiston perusteella voi todeta, että isien henkilökohtaiset isäksi tulemisen tarinat rakentuvat voimakkaammin isien henkilökohtaisten kokemusten perusteella kuin kulttuuristen isyystarinoiden kautta.

Harrén teorian mukaan kulttuuriset mallit ovat henkilökohtaisia kokemuksia voimakkaammassa roolissa identiteetin muodostumisessa. Tämän tutkimuksen perusteella isien henkilökohtaiset kokemukset ovat kulttuurisia malleja määräävämmässä roolissa. Kulttuurisilla malleilla on kuitenkin myös osansa isäksi tulemisen yhteydessä, isäksi tuleminen ei siis näyttäydy puhtaasti henkilökohtaisena prosessina.

Asiasanat: Identiteetti, isyys, narratiivisuus, vanhemmuus.

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto.....	1
2 Isyyttä tutkimaan.....	3
2.1 Isyyden käsitteellistä tarkastelua	3
2.2 Muuttuva isyys.....	5
2.3 Isäksi tulemisesta tehtyä tutkimusta.....	11
3 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	17
3.1 Ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat	17
3.2 Narratiivinen lähestymistapa	18
3.2.1 Narratiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja kuvailua	18
3.2.2 Kertomuksen käsite ja kertomuksen olomuodot.....	21
4 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	24
4.1 Identiteetti.....	24
4.2 Harrén identiteettiprojektit	25
4.3 Identiteettiprojektit ja narratiivisuus	29
5 Tutkimuskysymykset ja tutkimusasetelma.....	32
5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	32
5.2 Tutkimusasetelma	32
6 Tutkimusmenetelmien ja -aineiston kuvailu.....	35
6.1 Narratiivinen analyysi tässä työssä	35
6.2 Aineiston valinta	36
6.3 Haastattelut	39
6.4 Lehtiaineisto	40
7 Empiirinen analyysi	43
7.1 Isämallien typologiaa rakentamaan.....	43
7.1.1 Poissaolevan isän/ etä- isän tyyppi	44
7.1.2 Perinteinen isätyyppi.....	45
7.1.3 Uusi, aktiivinen isätyyppi.....	48
7.2 Sisältöteemojen luentaa.....	50
7.3 Mallitarinoiden rakentaminen.....	54
7.3.1 Etä-/ poissaolevan isän mallitarinan pohdintaa	55
7.3.2 Perinteisen isän mallitarina	57
7.3.3 Aktiivisen isän mallitarina.....	59
7.3.4 Yhteenvetoa mallitarinoista.....	62
7.4 Henkilökohtaisten tarinoiden peilaaminen mallitarinoihin	64
7.4.1 Jaakon tarina: ristiriitojen mylläkkää	65
7.4.2 Matin tarina: alkuhankaluuksien kautta onnistumisiin	68
7.4.3 Jussin tarina: elämäntehtävänä elättäjäys.....	69
7.4.4 Valtterin tarina: pohdintoja etäälläolemisesta	71

7.4.5 Samulin tarina: vailla merkittävää määrittäjää	73
7.4.6 Yhteenvetoa henkilökohtaisista tarinoista.....	74
7.5 Harrén identiteettiprojektien kehän toimivuuden pohdintaa	75
8 Tutkimuksen arviointia ja pohdintaa.....	79
Lähteet.....	85
Liitteet	
Liite 1 Haastattelujen teemarunko	
Liite 2 Lehtiaineisto	

1 Johdanto

Yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoon kuuluvan pro gradu –tutkielmani teemana on isyys ja identiteetti. Tämä työni jatkaa saman teeman parissa kuin vuonna 2006 tekemäni kandidaatintutkielma *Kulttuurista isyystarinaa jäljittämässä*. Siinä rakensin isäksi tulemisen kulttuurisen tarina isien kertomusten pohjalta. Tässä työssä olen laajentanut näkökulmaa ja kiinnostukseni kohteena on nyt pääasiallisesti isäksi tuleminen identiteettiprojektina.

Uskon, että isyys on siinä mielessä kulttuuriin ja aikaan sidottu asia, että saman ajanjakson ja kulttuurin isät kertovat isyydestään ainakin keskenään samankaltaista tarinaa, joskin nämä tarinat sisältävät paljon myös persoonallisia eroavaisuuksia. En näe isyyttä universaalina ilmiönä, jonka ihmiset merkityksellistävät kaikkialla ja kaikkina aikoina samalla tavalla, vaan tulkintani mukaan isyyden kokemiseen vaikuttaa aikaan sidottu kulttuurinen malli ja tämän aikaan sidotun kulttuurisen mallin lisäksi myös yksilön henkilökohtaiset merkityksenannot ja kokemukset asiasta.

Tutkimusaineistonani on Vauva-lehden artikkeleita isäksi tulemisesta sekä viiden tuoreen isän haastattelut. Tarkastelen molempia aineistoja tarinoina, mutta keskenään erilaisina tarinoina. Isien haastattelut ovat tietyn kontekstin määrittämiä, kulttuurisia tuotteita. Ajattelen, että nämä perhelehdet ovat yksi osa tätä kontekstia, ei välttämättä määräävin tai merkittävin, mutta kuitenkin osa. Niissä näkyy kulttuurinen tila ja aika, joka osaltaan ohjaa isien tulkintoja omista kokemuksistaan.

Kahden aineistoni kautta uskon saavani monipuolisen kuvan isäksi tulemisesta tässä hetkessä ja kulttuurissa. Mielenkiinnolla lähdän rakentamaan näitä isäksi tulemisen kulttuurisia ja henkilökohtaisia tarinoita, jotta voin sitten verrata niitä keskenään ja tarkastella niiden välisiä suhteita. Ovatko ne suhteessa toisiinsa ja jos ovat, niin minkälaisessa? Tarinoiden keskinäisen suhteen lisäksi olen kiinnostunut myös tarinoiden sisällöstä, siitä minkälaisena prosessina isäksi tuleminen näyttäytyy aineistojeni valossa.

Kiinnostuksen kohteenani on siis monta ilmiötä. Yksi näistä ilmiöistä on isäksi tuleminen ja toinen identiteetin rakentuminen. Lisäksi ajattelen, että näiden kahden ensimmäisen kiinnostuksen kohteeni

kautta voin päästä käsiksi siihen kulttuuriseen tilaan, joka vaikuttaa 2000-luvun alun Suomessa. Isäksi tuleminen on prosessi, joka kiinnostaa minua omien kokemusteni kautta. Olen seurannut läheisen ihmisen isäksi tulemistä ja ihastunut tähän elämänvaiheeseen, joka on näyttäytynyt minulle suurten, pääasiassa positiivisten mullistusten kautta. Gradua viimeistellessäni olen saanut isäksi tulemiseen vielä aivan uudenlaisen, entistä henkilökohtaisemman, suhteen; olen seurannut oman puolisoni valmistautumista isyyteen ja tätä kautta teema on ollut läsnä jokapäiväisessä elämässäni muutenkin kuin vain tätä työtä tehdessä. Identiteetin rakentuminen on taas pääaineeni sosiaalipsykologian keskeistä ilmiökenttää; siinä yhdistyvät kiehtovalla tavalla kulttuurinen ja sosiaalinen ympäristö ihmisen henkilökohtaisten merkityksenantojen kanssa. Kolmas kiinnostuksen kohteeni, tämänhetkinen kulttuurimme, kiinnostaa varmasti jokaista yhteiskuntatieteilijää, myös minua. Kiinnostustani ohjaa siis sekä henkilökohtainen että ”ammattillinen” kiinnostus näihin ilmiöihin. Koen, että olen saanut rakennettua tämän työn aiheeksi erittäin hedelmällisen yhtälön, jonka kautta voin saavuttaa itseäni ja toivoakseni myös laajempaa joukkoa kiinnostavaa tietoa.

Ensimmäiseksi esittelen tutkimuskohteenani olevaa ilmiötä, isyyttä, aikaisemman tutkimuksen kautta (luku 2). Tämän jälkeen avaan tutkimuksen metodologisia ja teoreettisia lähtökohtia (luvut 3 ja 4). Näiden lähtökohtien kautta olen rakentanut tutkimuskysymykseni, joten myös tämän työn rakenne on tekemäni ajatteluprosessin mukainen. Tutkimuskysymykset ovat esillä vasta lähtökohtien esittelyn jälkeen, koska ne ovat näistä lähtökohdista käsin rakennettuja (luku 5).

2 Isyyttä tutkimaan

Vanhemmuutta käsiteltäessä painopiste on lähes aina ollut äideissä. Viime aikoina isyys on kuitenkin noussut näkyvämpään rooliin. Tällä hetkellä esimerkiksi käydään vilkasta yhteiskunnallista keskustelua vanhemmuuden kustannusten jakamisesta isien ja äitien työnantajien kesken ja melko tuoreena muistissa on edelleen vuonna 2002 eduskunnan päättämä isyysvapaan pidentyminen. Vuosituhannen vaihteessa ja sen jälkeen on myös tehty paljon isyystutkimusta, jossa käsitellään esimerkiksi vanhemmuuden jakamista aiempaa tasaisemmin ja isyydessä tapahtunutta muutosta. Tämä tutkimuksen lisääntyminen on alkanut tasaisesti jo 1980-luvulta, josta eteenpäin isyys ilmiönä on päässyt tutkimuksen aiheeksi sen sijaan, että keskityttäisiin vain vanhemmuuden tai erityisesti äitiyden tutkimiseen (Korhonen, 1999). Tässä luvussa esittelen tätä tehtyä isyystutkimusta. Isyystutkimus on melko voimakkaasti kulttuurisidonnaista, koska isyyskin on ilmiönä kulttuuriin sidottu. Toki samantyyppisissä kulttuureissa on mahdollista olla samankaltaisiakin isyyden ilmentymiä, mutta kokisin että isyystutkimus on kuitenkin paljolti kulttuuriin sidottua. Siksi pitäydyn pääosin uudemmassa ja suomalaisessa tutkimuksessa, koska oman työni fokus on nimenomaan suomalaisessa 2000-luvun alun kulttuurissa (vrt. esim. Brannen ja Nilsen, 2006).

2.1 Isyyden käsitteellistä tarkastelua

Tutkimusten valossa voidaan sanoa, että isyyttä ei voi niputtaa yhteen tai kahteen malliin, sillä miesten puheet isyydestä ovat hyvin moniäänisiä jopa yhden aikakauden sisällä (Aalto ja Kolehmainen, 2004,10). Jouko Huttusen (2001, 58-65) ehdotelman mukaan isyys rakentuu *biologisesta, juridisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta isyydestä*. Huttusen mukaan *biologinen isyys* henkilöityy aina vain yhteen mieheen, tulee vain tietää kuka hän on. Vaikka miehellä ei olisi mitään merkittävää asemaa lapsen elämässä muuten, on hän siinä mielessä merkittävä henkilö, että puolet lapsen geneettisestä perimästä on häneltä saatua. Tämän antamansa biologisen perimän kautta isä on siis aina mukana lapsen elämässä, tiedostipa tai halusipa lapsi sitä tai ei. Biologiselle isyydelle annetaan arkipuheessa ja -ajattelussa kaikista määräävin asema. Huttusen mukaan vasta biologinen isyys tekee lapsesta oman

lapsen arkipuheen tasolla: ” Pertti rakastaa Kirsiä kuin omaa tytärtään ja Kirsi on aivan isän tyttö, vaikkei Pertti olekaan hänen oikea isänsä ”. (Huttunen, 2001, 59.) Vuonna 2006 oli vilkkaasti esillä uuteen hedelmöityshoitolakiesitykseen liittyen juuri tämä biologinen isyys ja sen merkitys, kun mietittiin tulisiko sperman luovutuksen avulla syntyneen lapsen saada tietoonsa tämän sperman luovuttajan, hänen biologisen isänsä, henkilöllisyys. Hedelmöityshoitolakiin kirjattiin sittemmin luovutetun sperman avulla alkunsa saaneen lapsen oikeus saada biologisen isänsä henkilöllisyys selville (Laki hedelmöityshoidoista 22.12.2006/1237). Tämä nähdäkseni alleviivaa edellä esittämiäni arkiajattelun muotoja, joissa biologia nähdään hyvin määrävänä seikkana vanhemmuudessa.

Juridinen isyys tarkoittaa isyyden miehelle mukanaan tuomia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain edessä. Yleensä biologinen isä saa myös juridisen, laillisen isyyden lapseensa. Isyyslain (700/1975) mukaan avioliitossa oleva mies saa lapsen juridisen isyyden lapsen syntyessä avioliiton aikana. Avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen juridisen isän aseman saa tunnustamalla isyytensä. Kolmas tapa saada juridisen isän asema on adoptio. (Huttunen, 2001, 60 - 62.)

Sosiaalinen isyys on Huttusen mukaan arjen jakamista lapsen kanssa, hänen kanssaan asumista, huolenpitoa ja ajan antamista. Huttusen määrittelyn mukaan sosiaaliseen isyyteen kuuluu myös lapsen kanssa näyttäytyminen julkisissa tilanteissa, jolloin miehen isyys näyttäytyy ulkomaille ja saa sitä kautta ympäristön hyväksyntää. (emt. 62 - 63.) Sosiaalisen isyyden määrittely ei siis ole enää lainkaan niin yksinkertainen tai helppo kuin biologisen ja juridisen isyyden määrittely. Joku voisikin kysyä, onko mies lainkaan isä, jollei hän ole sitä biologisesti tai juridisesti.

Psykologinen isyys on Huttusen mukaan kaikista näitä isyyden neljästä ulottuvuudesta hankalimmin määriteltävä ja sitä on isän vaikein saavuttaa. Psykologinen isyys on lapsen määriteltävissä: ketä hän pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, kehen hän elämässään turvaa. Miehen kannalta psykologinen isyys näyttäytyy tunnepohjaisina merkityksinä, joita isä liittyy lapseensa, esimerkiksi tarpeena huolehtia, suojella, olla lähellä ja apuna lapsen tarvitessa. Lapsen ja isän välille syntyy siis kiintymyssuhde silloin kun ajatellaan kyseessä olevan psykologinen isyys. Psykologinen isyys on siis tavallaan luotava, se ei synny ”automaattisesti” kuten etenkin biologinen ja juridinen isyys, sosiaalinen isyyskin jossain määrin. (emt., 64- 65.)

Nämä erilaiset puolet isyydestä voivat esiintyä yhdessä tai erillään. Jaottelu on mielekäs, koska siinä nousee esiin se, että isyys rakentuu erilaisista osasista ja saa erilaisia merkityksiä erilaisissa yhteyksissä (Aalto ja Kolehmainen, 2004, 15). Jani Kolehmainen ja Ilana Aalto (emt., 15) kirjoittavat ”isäksi voidaan tulkita tilanteesta riippuen lapsen siittäjä tai mies, jolla on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden, tai joka asuu lapsen kanssa ja jakaa arjen hänen kanssaan, tai jota lapsi pitää isänään. Isyys on selkeästi monitasoinen ja tilannesidonnainen ilmiö.”

2.2 Muuttuva isyys

Aalto ja Kolehmainen ovat sitä mieltä, ettei isyyttä voi tulkita ainoastaan perinteisen ja uuden käsitteillä, kuten melko paljon on tehty. Näin tehtäessä jää näkymättömiin se moninaisuus joka isyyden tulkinnoissa on esiintynyt samankin ajanjakson sisällä. Esimerkiksi julkisuudessa käyty keskustelu nykyisien aktiivisemmasta roolista tavoittaa vain yhden puolen siitä, minkälaista isyys on nykyään verrattuna siihen, mitä se mahdollisesti on joskus ollut. (emt.,15.)

Jouko Huttunen on käsitellyt tätä isyyden muutosta artikkelissaan *Muuttunut ja muuttuva isyys* (1999). Ensinnäkin Huttunen jakaa isyyden kolmeen erilaiseen tasoon ja korostaa, että on tärkeää määritellä, minkä tason isyydestä ja isyyden muutoksesta kulloinkin puhutaan. Huttunen esittää, että isyydellä on syvät kulttuuriset ja yhteiskunnalliset juuret, jotka määrittävät voimakkaasti yksittäisten isien toimintaa isänä. Isyys on yhtä lailla yhteisöllistä kuin yksilöllistä, koska sen ilmenemismuodoille on hyvin hankalaa löytää biologista tai psykologista selitysmallia. (emt. 169.) Näin ollen kulttuuri ja yhteiskunta antavat rakennusaineita miehille isyyteensä, mutta myös mies yksilönä on aktiivinen toimija, eikä vain passiivinen mukautuja kulloinkin vallalla olevaan isyyssmalliin.

Ensimmäisenä tasona Huttunen esittelee *kulttuurisen isyyden*. Kaikki isät jakavat tähän isyyteen liittyvät uskomukset, ennakkoluulot, asenteet ja stereotypiat. Kulttuurinen isyys ei kuitenkaan ole yksiselitteinen ilmiö ja parempi olisikin puhua kulttuurisista isyyksistä, jotka ovat eri alakulttuurien tai eri aikakausien itselleen muokkaamia variaatioita tietyn kulttuurialueen yleisemmästä isyysteemasta.

Isyydestä on jokaisessa ajassa ja paikassa esillä malli, jota suositaan ja pidetään parhaimpana. Samanlainen kulttuurinen malli tai koodi on löydettävissä muistakin asioista; kuinka olla hyvä mies, opettaja, työntekijä jne. Huttusen mukaan suuri osa miehistä omaksuu tämän mallin sellaisenaan. Se saattaa miehestä tuntua enemmänkin itsestäänselvyydeltä kuin aktiiviselta valinnalta, sillä tämän tietyn kulttuurisen isyysmallin ”opit” ovat niin syvälle iskostuneet, että niitä pidetään ”terveen järjen” mukaisina. (Huttunen, 1999, 170- 172.)

Huttusen mukaan tällaisessa hegemonisessa asemassa Suomessa on edelleen *perinteisen isyyden malli*, jota varsinkin suuret ikäluokat ja niitä vanhempi kansa pitävät oikeana isyyden mallina. Se ei Huttusen mukaan ole sallinut miehelle hoivaavaa vanhemmuutta. Miehen tehtävänä on ollut olla kova ja etäinen perheen pää. Isän vastuualueena on ollut siis perheen taloudesta huolehtiminen, ei niinkään perheelle emotionaalisesti läsnä oleminen. Huttusen mukaan myös vallalla ollut naiskulttuuri on huolehtinut siitä, että isien reviiri ei ole yltänyt hoivaavan vanhemman tehtävään, vaan se on ollut naisen yksinoikeutta. (emt. 171- 172.)

Toinen isyyden taso on *yhteiskunnallinen isyys*. Yhteiskunnallisella isyydellä Huttunen tarkoittaa sellaisia isyydestä vallitsevia käsityksiä, jotka määräävät ja säättävät yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä ratkaisuja niissä tilanteissa, joissa käsitellään yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien vanhemmuutta ja perhettä koskevia kysymyksiä. Esimerkkinä Huttunen mainitsee perhepolitiikan, terveys- ja sosiaalitoimen sekä työelämän. Nämä tahot tekevät jatkuvasti määrittelyä sopivan ja suotavan isyyden suhteen. Tämä yhteiskunnallinen isyys pohjautuu luonnollisesti kulttuuriseen isyysmalliin, joskin Huttusen mielestä välillä epäjohdonmukaisesti. Tämä Huttusen näkemä epäjohdonmukaisuus syntyy siinä murroksessa, jossa yhteiskunnallinen isyys on lähtenyt toteuttamaan uudenlaista isyyttä verrattuna Huttusen esittämään perinteiseen kulttuuriseen isyyteen, esimerkiksi antamalla isille lainsäädännöllä oikeuden isyyslomaan 1970-luvulla. (emt., 172- 173.)

Huttusen mukaan Suomessa ei ole vallalla mitään yhtenäistä ja virallista isyysmallia, johon kaikkia isiä yritettäisiin saada sopimaan perhepoliittisin keinoin. Vaikkei tällaista virallista pyrkimystä tietynlaisen isyysmalliin olekaan, on yhteiskunnassamme jatkuvasti läsnä tietynlainen asennemuokkaus ja isyysvalistus sekä vanhemmuuden asiantuntijoiden että median taholta. Viime vuosina tämä sanoma on ollut melko voimakkaasti aktiiviseen isyyteen kannustava, hyvänä esimerkkinä sosiaali- ja

terveysministeriön Isätoimikunnan mietintö vuodelta 1999, jossa esitettiin monia isyyttä tukevia perhepoliittisia toimenpiteitä ja tätä kautta liputettiin jaetun vanhemmuuden puolesta (Isätoimikunnan mietintö, 1999). Huttusen mukaan tämä ajattelu ei kuitenkaan ole toteutunut tarpeeksi, varsinkaan työelämässä. Siellä isyydelle ei ole sijaa, vaan miehen tulee olla vapaa sitoumuksista perhettä tai puolisoa kohtaan ja hoitaa työtehtävänsä aivan kuin perhettä ei olisikaan. Huttusen mukaan työelämä kyllä sallii miehelle perheen, mutta sitä ei saa tuoda työssä esiin. Lojaali tulee olla ennen kaikkea työyhteisöä, ei perhettä, kohtaan. (Huttunen, 1999, 172- 175.) Näiden Huttusen ajatusten pohjalta on siis selvä, että myös isyyden yhdistämiseen työelämään liittyy tiettyä problematiikkaa, ei pelkästään äitiyteen ja työelämään, kuten on ehkä totuttu ajattelemaan.

Perheiden isyys on kolmas taso, jolla isyyttä voidaan määrittää. Perheiden isyys kattaa isyyden yksittäisten ihmisten tasolla. Sillä määritellään sitä, miten isät ja äidit itse ajattelevat isyydestä, miten miehet toteuttavat isyyttä ja millaisia kokemuksia isillä on isyydestään. Jokainen mies hahmottaa jossakin määrin kulttuurisen isyyden tarjoaman mallin ja toisaalta yhteiskunnalliset reunaehdot, jotka normittavat isyyttä, mutta kuitenkin jokainen isä luo omaa isyyttään perheen myötävaikutuksella. Kulttuuri tai yhteiskunnalliset normit eivät siis suoraan siirry isään. Arkikokemuksellakin jo tietää, että aina on ollut ja aina tulee olemaan toisenlaisia isiä, kaikkia ei valtavirran muotti miellytä. Huttunen kuitenkin toteaa, että hegemonisella isyysajattelulla on ”teflon-pinta”, johon yksittäiset poikkeukset eivät tartu, eivätkä siten uudista kulttuuria. (emt., 175- 177.)

Itse ajattelen, että jokainen isä toteuttaa omaa henkilökohtaista isyyttään kulttuurin ja yhteiskunnan luomien mahdollisuuksien ja paineitten läpi. Tässä työssä kiinnostukseni kohdistuu näihin kaikkiin kolmeen isyyden määritelmälliseen tasoon. Huttunen tarkoitti kulttuurisella isyydellä hänen mielestään vallitsevaa perinteistä, suurten isäluokkien toteuttamaa isyysmallia. Tavoitteenani tässä työssä on tarkastella sitä, minkälainen isyysmalli on vallitsevassa roolissa 2000-luvun alun isillä, onko vallitsevassa asemassa edelleen tämä perinteinen isyysmalli, jossa isän rooli painottuu paljolti elättäjyyteen hoivan kustannuksella, vai onko vallalla jonkun toisen tyyppinen isämalli. Lehtiartikkelit edustavat minulle isyyden yhteiskunnallista tasoa, media käsittääkseni pyrkii ohjaamaan isiä tietynlaiseen isänä olemisen tapaan. Perheiden isyyttä edustavat tässä tutkimuksessa haastatteluaineistoni, jonka avulla pyrin rakentamaan isäksi tulemisen tarinaa henkilökohtaisella

tasolla. Molempien aineistojen analyysin integraatiolla toivon pääseväni käsiksi vallitsevaan kulttuuriseen isyyteen ja sen malleihin.

Nämä isyyden määrittelyn lähtökohdat on hyvä pitää mielessä kun puhutaan muuttuvasta isyydestä. Kulttuurinen isyys muuttuu varmasti kaikista hitaimmin, eikä yhteiskunnallinen päätöksentekokoneistokaan ole erityisen nopea. Trendit vaikuttavat hitaasti, mutta vaikuttavat kuitenkin.

Huttunen esittää, että isyys muuttuu kahteen toisistaan huomattavasti poikkeavaan suuntaan. Isyys sekä ohenee että toisaalta vahvistuu. Nämä molemmat heikentävät tätä suurten ikäluokkien toteuttamaa perinteistä isyyshegemoniaa. Ohenevalla isyydellä Huttunen tarkoittaa monenlaisia ilmiöitä, esimerkiksi avioerotilanteessa isän yleensä pikkuhiljaa tapahtuvaa erkaantumista lapsistaan, jolloin lapsi elää ilman psykologista isää. Näennäisesti vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mutta käytännössä isän rooli on marginaalinen lapsen elämässä ja lopulta saattaa lakata kokonaan. (Huttunen, 1999, 177-181.)

Toisenlainen uuden isyyden muoto on vahvistuva isyys. 1970-luvulta lähtien on voimistunut *avustavan isyyden ajatus*, isä on saanut ja ottanut enemmän vastuuta perheen hoivaamisesta. Tämä malli syntyi paljolti naisliikkeen vaatimuksesta, naiset halusivat miehille enemmän vastuuta kodista ja perheestä, kun molemmat vanhemmat kävivät palkkatyössä. Pahimmassa tapauksessa tämänkaltaisen isyysmalli ei kuitenkaan tuo naiselle hänen kaipaamaansa apua, koska suunnitelmallinen ja vastuullinen vanhemmuus jää äidin niskoille ja isä on apulainen, jolle on mahdollista antaa tarkkaan määrättyjä työtehtäviä. Tämä on ollut yhdenlainen välivaihe isyyden muuttuessa vahvempaan suuntaan. (Huttunen, 1999, 179-185.)

Uuden isyyden käsite on noussut esiin noin kymmenen vuotta sitten. Aluksi sillä tarkoitettiin lähes mitä tahansa perinteisen isyyskäsitteen haastavaa vivahdetta isyydessä kuten esimerkiksi avustavan isän mallia. Perusajatuksena uudesta isyydestä puhuttaessa on se, että vanhemmuudessa pyritään kyseenalaistamaan pitkään vallinneita isyyteen ja äitiyteen liittyviä psykologisia ”itsestäänselvyyksiä”. Uusi isyys vaatii vanhemmilta uutta orientaatiota paitsi vanhemmuuteen, myös ansio- ja kotityön keskinäisiin suhteisiin sekä nais- ja miesidentiteetteihin. (emt. 185-187.)

Oleellista tässä uudessa isyydessä on jaettu vanhemmuus, vastuun jakaminen sekä perheen hoivan ja huolenpidon saralla että esimerkiksi perheen taloudellisen turvan ylläpitämisessä. Uuteen isyyteen liittyvät seuraavanlaiset asiat:

- Mies on sitoutunut vanhemmuuteen yhtäläillä kuin nainen.
- Mies on hankkinut kodin ja perheen hoitoon vaadittavat tiedot ja taidot niin hyvin, että voi vastata näistä tehtävistä itsenäisesti.
- Väliaikainen poissaolo töistä, ns. koti-isyyys, on hänelle yhtäläinen vaihtoehto kuin se on naisellekin.
- Isä on kiinnostunut lapsistaan ja isän ja lapsien vuorovaikutus on aktiivista ja molempia osapuolia tyydyttävää.

Vahvempi voi siis näyttäytyä myös tällä tavalla, todellakin vahvempana, eikä ainoastaan ensin esiteltynä avustavan vanhemman roolina. (Huttunen, 1999, 185- 188.)

Jari Kekäle on väitöstutkimuksessaan luonut aiemman isyystutkimuksen perusteella kolme isyyden mallitarinaa, jotka ovat hänen mukaansa olleet vallalla eri aikoina, joskin kaikkien niiden esitystä on mahdollista löytää kulttuuristamme tänäkin päivänä. *Esimoderni isyystarina* on perusjuoneltaan sellainen, että isä on lapsilleen etäinen autoritaarinen patriarkka. Isän ja äidin roolit ovat keskenään merkittävästi erilaiset ja vallitseva perhemalli on laajennettu ydinperhe, johon kuuluu isovanhempia ym. *Modernissa isyystarinassa* isä on lapsilleen etäinen perheen elättäjä, joka käy kodin ulkopuolella ansiotyössä. Ydinperhe on vallitseva perhemalli ja isän ja äidin roolit vanhempina ovat keskenään eriytyneet. *Postmodernissa isyystarinassa* isä osallistuu läheisesti lastensa elämään. Vanhemmuus on jakautunut tasaisemmin vanhempien välillä, josta merkinä on molempien vanhempien osallistuminen lasten hoitoon ja kasvatukseen. Perhemallit ovat moninaistuneet. (Kekäle, 2007, 36-50.)

Kekäle on sitä mieltä, ettei voi yksiselitteisesti ajatella, että kaikki isyys tiettyä aikana noudattaisi vallitsevaa mallitarinaa. Siirtymä mallitarinasta toiseen voi tapahtua lomittain, pikkuhiljaa ja eri tarinat voivat vallita esimerkiksi maantieteellisesti eri tavoin; maalla ja kaupungissa saattaa olla vallalla samaan aikaan eri mallitarina. (emt., 36-50.)

Tutkimuksessani en ole kiinnostunut isyydessä tapahtuneesta muutoksesta sinänsä. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että kun arkikielessä puhutaan rinnakkain uudesta ja vanhasta isyydestä, on yksinkertaistavaa ja väärin nähdä asia niin kuin se esimerkiksi mediassa paljolti nähdään; että perinteistä isyyttä haastava uusi isyys olisi aina sellaista, jossa isällä on aktiivisempi rooli kuin ennen. Kuten Huttunen (1999) artikkelissaan esittää, on isyys muuttunut molempiin suuntiin, sekä heikompaan että vahvempaan. Olen kiinnostunut nimenomaan tämän hetken isyydestä: siitä näkyvätkö aineistossani nämä molemmat modernin isyyden suunnat, heikentynyt ja vahvistunut isyys, vai onko heikentynyt isyys yhteiskunnallinen tabu, joka on piilossa?

Isyys itsessään siis muuttuu ajan mukana. Tämän lisäksi myös puhe ja kirjoitukset vanhemmuudesta ja isyydestä muuttuvat. Jaana Vuori tuo väitöskirjassa (2001) esiin asiantuntijoiden tekstistä *äidin hoivan ja jaetun vanhemmuuden* diskurssit. *Äidinhoivan diskurssissa* korostetaan äidin ja lapsen ensisijaista, ainutlaatuista suhdetta, jolloin isä jää luonnollisesti toissijaiseksi vanhemmaksi. Tämän diskurssin valossa miesten ja naisten työnjako jakautuu niin, että äiti hoitaa lapset ja kodin ja mies vastaavasti toimii työelämässä. Äidinhoivan diskurssi on Vuoren mukaan osa laajempaa ydinperhediskurssia, joka on ollut jo vuosisadan verran vallitseva tapa kuvata ja elää perhe-elämää. Äidin ja lapsen suhde nähdään tässä diskurssissa niin vahvana, että se määrittää lapsen tuleviakin ihmissuhteita ja koko elämänkohtaloa. *Jaetun vanhemmuuden diskurssi* on vastadiskurssi tälle äidinhoivan diskurssille. Jaetun vanhemmuuden diskurssi on 1960-luvulla muodostunut käsitysmalli, jonka mukaan hoiva ja kotityöt tulee jakaa molempien vanhempien kesken. Jaetun vanhemmuuden diskurssi pyrki mahdollistamaan naisen työskentelyn kodin ulkopuolella, mutta lisäksi ajateltiin että lapsi saa kotoaan tasa-arvoisen sukupuolimallin, joka on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. (Vuori, 2001, 125- 139.)

Sevonin ja Huttusen mukaan tämä äidinhoivan diskurssi on monella parilla omaksuttu ”luonnollisena” tapana toteuttaa asioita ja toisaalta jaetun vanhemmuuden omaksuneilta pariskunnilta putoaa lapsen synnyttyä pohja tältä heidän katsantokannaltaan, koska työelämän käytännöt, yleiset toimintatavat tai lapsen kehitysteoriat eivät tue heidän käsitystään vanhemmuudesta. Sevon ja Huttunen tiivistävät asian artikkelissaan niin, että miehet kokevat onnistumisen hyvänä työntekijänä ja naiset toisaalta onnistumisen hyvänä äitinä turvallisempaan ja palkitsevampana kuin vanhemmuuden jakamisen. (Sevon ja Huttunen, 2004, 163- 164.) Vuori taas näkee, että vanhemmuuden jakaminen on yhteiskunnallisesti hyvin vahvassa roolissa, eikä isän hoivan merkitystä tarvitse juurikaan perustella.

Vuoren näkemyksen mukaan äidinhoivan diskurssin kannattajat joutuvat puolustamaan näkemystään. Vuori ei kuitenkaan koe tarpeelliseksi asettaa näitä kahta diskurssia toisiaan vastaan, koska ne saavat voimaa toisistaan ja ovat perimmältään sellaisia, että niissä nähdään vanhemmuus perheen sisäisenä kysymyksenä ja perheen sisällä tehtyjen valintojen tuloksena. Ne siis antavat perheille vapauden valita omaa vanhemmuuden toteuttamistapaansa, eivätkä pakota mihinkään tiettyyn muottiin. (Vuori, 2004.) Vuoren väitöskirjassaan esittämät äidin hoivan ja jaetun vanhemmuuden diskurssit antavat minulle käsitteellisiä välineitä tehdessäni analyysityötäni.

Tämä jako perinteiseen ja uuteen isyyteen on siis esillä aiemmassa isyystutkimuksessa ja Vuoren tutkimissa asiantuntijoiden kirjoittamissa teksteissä sekä oman kokemukseni mukaan ihmisten arkikielessä ja mediassa. Oman tutkimukseni fokus kohdistuu tämän modernin isyyden tavoittamiseen. Minkälainen on 2000-luvun tuore isä, millainen on se kulttuurinen isyyden rakenne, jossa hän alkaa toteuttaa omaa henkilökohtaista isyyttään?

2.3 Isäksi tulemisesta tehtyä tutkimusta

Tässä jaksossa työstäni käsittelen tarkemmin isäksi tulemista, juuri sitä vaihetta isyydessä, joka on omassa tarkastelussani keskeinen. Isäksi tulemisesta kirjoittaessani tarkoitan sitä prosessia, joka alkaa ennakkokäsitysteni mukaan jo raskausaikana ja toisaalta jatkuu lapsen kanssa elämisen myötä. Isäksi tuleminen ei siis tässä työssäni tarkoita esimerkiksi sitä päivää, kun lapsi syntyy tai sitä päivää, jolloin isä saa tietää, että hänestä on tulossa isä. Isäksi tuleminen on prosessi, johon luen kuuluvaksi kaiken se, mitä tapahtuu raskauden ja lapsen syntymän, kehityksen ja kasvun myötä. Isäksi tuleminen ei mielestäni kuitenkaan lopu mihinkään tiettyyn pisteeseen, vaan se on alati muutoksessa oleva pitkäaikainen prosessi. Isänä oleminen on laajempi käsite, jonka alle tämä kiinnostuksen kohteenani oleva isäksi tuleminen kuuluu (Kaila-Behm, 1997,18).

Tässä katsauksessa esittelen niitä seikkoja, joita tutkijat ovat erityyppisistä aineistoistaan nostaneet esiin ja minkälainen prosessi isäksi tuleminen on eri tutkimusten valossa. Esittelemäni tutkimukset ovat

suomalaisia siitä syystä, että uskon isyyden todella olevan kulttuuriin sidoksissa oleva asia ja näin ollen tässä työssä on hedelmällisintä keskittyä suomalaiseen isyystutkimukseen.

Arja Kaila-Behm on tutkinut väitöskirjassaan (1997) sitä, kuinka miehestä tulee esikoisen isä. Tässä tutkimuksessa Kaila-Behm loi viisi isäksi tulemista ja tämän prosessin tukemista kuvaavaa kategoriaa; *esikoisen syntymän ja kehityksen kulku, isäksi työskentely, isäksi työskentelyn onnistuminen, isänä olemisen tapa ja tuki isäksi työskentelemiselle*. Tutkimuksessa isät itse olivat informanteina ja isien lisäksi tutkija keräsi aineistoa (kirjoituksia) terveydenhoitajilta heidän käsityksistään isistä. (Kaila-Behm, 1997.)

Esikoisen syntymän ja kehityksen kulun kategoriassa isät kuvailivat raskaaksitulon, raskauden, synnytyksen ja lapsivuodeajan sujumista odotetulla tavalla tai toisaalta mahdollisia ongelmia, joita näissä asioissa oli ollut. (emt., 18, 55.)

Toinen kategoria oli miehen aktiivinen *isäksi työskentely* ja sen vaiheittainen tarkastelu. Miehen työskentely isäksi kulki Kaila-Behmin mukaan neljän vaiheen läpi. Ensimmäisenä vaiheena oli esikoisen todeksi työskentely. Tässä vaiheessa kiinnostus keskittyy siihen, millä tavoin mies varmistui ja vakuuttui omasta isäksi tulostaan saamalla todisteita ja varmaa tietoa asiasta. Todeksi työskentely olikin monelle isälle melko haastava vaihe, varsinkin kun raskauden alkuvaiheessa mies ei voinut vielä mitenkään konkreettisesti nähdä tai tuntea tulevaa lasta. Konkreettiseksi työskentelyn vaiheessa kyse on siitä, minkälaisia muutoksia isä konkreettisesti huomaa itsessään, puolisossaan ja elämäntilanteessaan raskauden ja isäksi tulemisen myötä tapahtuvan. Lapsen tutustuminen konkreettisesti ja siitä saatava konkreettinen tieto vaikutti näihin muutoksiin ja synnytti niitä. Ajankohtaiseksi työskentelyn vaiheessa isät etsivät tietoa lapsista ja vanhemmuudesta, sillä isillä ei välttämättä ollut näistä asioista paljoakaan etukäteistietoa. Tämä johtui siitä, ettei aihe ollut heille aiemmin ajankohtainen. Lopulta tutuksi työskentelyn vaiheessa isä pohti mielessään saamaansa tietoa ja harjoitteli sitä käytännössä. Tässä vaiheessa isät suhteuttivat saamansa tiedon omiin tilanteisiinsa sopivaksi ja tätä kautta itsevarmuus siitä, että lapsen kanssa pärjää, vahvistui. (emt., 57- 63.)

Kolmas kategoria, jonka Kaila-Behm aineistostaan rakensi, on *isäksi työskentelyn onnistuminen*. Tähän luokkaan on koottu tieto siitä, kuinka mies on saavuttanut tottumisen ja missä tilassa on

perheenjäsenien hyvinvointi. Tarkastelun kohteena on myös se, kuinka tapahtunut muutos tai vastaavasti muuttumattomuus on hyväksytty ja kuinka elämä kyseisellä hetkellä sujuu. (emt., 64- 66.)

Neljäs Kaila-Behmin rakentama kategoria on *isänä olemisen tapa*. Aineistosta kävi Kaila-Behmin mukaan ilmi, että isillä oli erilaisia isänä olemisen tapoja: sivustaseuraaja, tukihenkilö, kumppani ja perheenpää. Näitä isänä olemisen tapoja määrittelee isän valmius isäksi, isän kiinnostus osallistua lapsensa odotukseen, hoitamiseen ja siihen liittyviin asioihin sekä isän tapa osallistua ja toimia. Aina nämä isänä olemisen tavat eivät olleet lähtöisin vain isästä itsestään, vaan läheiset, esimerkiksi oma puoliso, saattoivat asettaa isän tietynlaiseen asemaan, josta isän oli hyvin vaikea poiketa. (Kaila-Behm, 1997, 67-75.)

Viides kategoria on *tuki isäksi työskentelylle*. Kaila-Behm on havainnut, että miehet kokevat erilaisia paineita, tunteiden vaihteluita ja sivullisuuden tunteita isäksi tulemisen yhteydessä. Näiden tunteidensa käsittelemiseen mies tarvitsee erilaista tukea prosessin eri vaiheissa (emt. 76- 84.) Kaila-Behmin tutkimuksesta suurin anti omaa tutkimustani ajatellen on se, että isäksi tuleminen on luonteeltaan prosessimainen. Tämä sopii siihen tarkastelukehykseen, jonka olen tähän työhöni valinnut. Vaikka en aiokaan itse analyysissäni rakentaa Kaila-Behmin tyyliin kategorioita, on hänen tutkimuksensa siinä mielessä antoisa, että hänen rakentamansa kategoriat teemoittavat hyvin isäksi tulemistä.

Eija Sevonin ja Jouko Huttusen artikkelissa (2004) kuvataan nuorten parien vanhemmaksi tuloa niin, että sekä isät että äidit ovat kertojina. Tutkimuksen pääpaino kohdistuu kuitenkin miesten isiksi tuloon. Sekä miesten että naisten ääni on otettu mukaan tutkimukseen sen vuoksi, että perhe-elämän ilmiöt koskettavat useampaa kuin yhtä henkilöä. Kirjoittajat pyrkivät selvittämään, millaisina perheikäytännöt näyttäytyvät isyyden osalta ja kuinka nämä yksityiset perheikäytännöt ovat vuorovaikutuksessa kulttuuristen kertomusten kanssa. (Sevon ja Huttunen, 2004, 133.)

Sevonin ja Huttusen artikkelista käy ilmi, että miehet eivät ennen raskautta haaveile lapsesta samaan tapaan kuin naiset. Välillä saattaa olla jopa niin, että vaikka päätös lapsesta on tehty yhdessä, on se kuitenkin enemmän naisen päätös, johon mies pikemminkin mukautuu kuin aktiivisesti vaikuttaa. Tämän artikkelin mukaan miehet huolehtivat raskausaikana enemmän tulevan äidin jaksamisesta kuin itse vauvan asioista. Vauva on kumppanin vatsassa niin piilossa, ettei siihen välttämättä kohdistu vielä

kovinkaan väkeviä tunteita, vaan tunteet lapsen odotukseen liittyen ovat lähinnä lapsen tulevaan äitiin kohdistuvia. Synnytyksessä miehet kokivat poikkeuksetta suuria tunteita, vaikkakin osalla mukana oli myös ulkopuolisuuden ja sivullisuuden tunteita. Sevonin ja Huttusen mukaan synnytyksen ja lyhyen isyysloman jälkeen isyyden tunnot alkoivat erota äitiyden tunnoista. Isän paluu työelämään, harrastuksiin ja muuhun normaaliin elämään saattaa aiheuttaa kitkaa, sillä äiti ei kuitenkaan palaa takaisin entiseen ainakaan siinä määrin kuin isällä on mahdollisuus. Äidin ja lapsen suhde on symbioottisempi kuin isän ja lapsen. Onhan äidillä erilainen lähtökohtakin äitiyteensä, koska hän on saanut raskauden aikana kokea konkreettisemmin lapsen kasvun ja lapsen perheeseen tulemisen lähestymisen kuin mies. (Sevon ja Huttunen, 2004, 133- 160.)

Sevon ja Huttunen kirjoittavat artikkelissaan, että heidän haastattelemansa miehet ja naiset puhuivat ”osittain toistensa ohi ja eri suuntiin”. Isät puhuivat niistä hankaluuksista ja outouden tuntemuksista, joita työn ja uuden perhetilanteen yhteensovittaminen oli tuonut. Äidit taas kertoivat omista tuntemuksistaan äitinä korostaen läheisyyttä vauvaan ja toisaalta kuvaten omaa epävarmuuttaan suuren vastuun edessä. Raskausajan kertomukset olivat tutkijoiden mukaan kuitenkin hyvin yhdensuuntaiset - sekä isät että äidit kertoivat lapsen odotusajan olevan pareja yhdistävä asia. Lapsen syntymän jälkeen äänet alkavat erota ja äidit ja isät kokevat asioita eri tavoin - äidistä tulee pääasiallinen vanhempi ja isästä avustava vanhempi. Sevonin ja Huttusen tutkimuksen mukaan tämä vanhemmuuden sukupuolittunut ero syntyy ainakin joltakin osin tunteitten kautta. Tutkimuksen äidit nimittäin kokivat huolta lapsensa vuoksi ja läheisyyden tunnetta lapseensa jo raskausaikana, kun taas miesten tunteet kohdistuivat enemmänkin puolison vointiin kuin huoleen lapsesta. (emt., 150- 165.)

Ilana Aallolla on tutkimuksessaan (2004) aineistona kirjoituskilpailuun osallistuneita 1930- ja 1960-luvulla syntyneitä miehiä. Keskeisiä kysymyksiä tutkimuksessa ovat mm. mitä miehet kertovat itsestään ja miten he kertomustaan kertovat, minkälaista isyyttä ja mieheyttä kertomuksissa rakennetaan ja minkälaisia muutoksia kahden sukupolven kertomassa isyydessä on mahdollista havaita. Miehet ovat kertoneet oman isyytensä lisäksi myös omasta isästään. (Aalto, 2004.)

Eräs kiinnostava teema, jota Aalto käsitteli tutkimuksessaan, on perheen perustamisen suunnittelu. Nykyisät suunnittelevat lapsen hankkimista, kun taas vanhemmat ikäpolvet ovat suhtautuneet perheen perustamiseen ”tulee jos on tullakseen” -mentaliteetilla. Vanhemman ikäpolven edustajat eivät

kirjoituksissaan kertoneet isäksi tulemisestaan juuri mitään, vaan se oli ikään kuin itsestäänselvyys. Nuorempien isien teksteissä isäksi tulemista taas käsiteltiin; kerrottiin raskauden suunnittelemisesta, raskaaksi tulosta ja raskaana olemisesta. Nuoremmatkaan isät eivät kuitenkaan kirjoittaneet syistä, minkä vuoksi he lapsia halusivat. Molemmat sukupolvet näyttivät suhtautuvan isäksi tulemiseen automaationa. Nuorempi polvi vain suunnitteli asiaa perusteellisesti ja vanhempi polvi antoi asian tapahtua omalla painollaan. Aallon aineistossa oli muutama 1960-luvulla syntynyt isä, joiden lapset olivat saaneet alkunsa hedelmättömyyshoidoilla. Nämäkään isät eivät perustelleet syytään lähteä hedelmättömyyshoitoihin, joten voisi nähdä, että isyys on todellakin normi, jota ei kyseenalaisteta vaan lähes kaikki pyrkivät vanhemmuuteen kyseenalaistamatta asiaa sen kummemmin. (Aalto, 2004, 35-40.) Heteronormatiivinen yhteiskuntamme ei ehkä anna muuta vaihtoehtoa, mikäli haluaa olla ”normaali” kansalainen.

Aallon tutkimuksen mukaan 1930-luvulla syntyneet isät kertovat isyydestään pitkälti perheen elättäjyyden kautta. Isäksi tulemista ei mietitä ja isyys näyttäytyy paljolti perheen toimeentulon turvaamisena. Miesten ja naisten työnjako vanhemmuudessa on selvä, näkyvä ja suuri. Tämän ikäluokan miehet osaavat puhua hyvin vähän omasta isyydestään, heillä ei ole keinoja eritellä isyyttään tai diskurssia puhua siitä. Helpompaa on puhua omasta isästä kuin itsestä isänä. 1960-luvulla isäksi tulleet kertovat isyydestä useampien teemojen kautta. Omasta isästään kirjoitetaan, mutta lähinnä siitä syystä, että siihen peilataan omaa isyyttä. Nuorempien isien kertomuksissa vallitsevana normina on läsnä olevan isän malli. Tätä mallia halutaan toteuttaa. Aallon mielestä tämä kertoo siitä, että 1960-luvulla sukupuolien mallit ovat olleet joustavampia, miehillä on ollut enemmän mahdollisuuksia toteuttaa itselleen sopivaa mieheyttä. (emt., 95- 96.)

Yhteistä molempien ikäpolvien isille on Aallon tutkimuksessa leikin korostaminen. Lähinnä urheilun ja sen kaltaisen toiminnan kautta rakennetaan toiminnallista mieheyttä ja isyyttä. Toinen yhdistävä tekijä on suhtautuminen työelämään; työ nähdään miestä määrittävänä tekijänä ja työn ja kodin yhteensovittamisesta puhutaan kertomuksissa vähän. Yhteistä on myös kertomisen tyyli, jossa otetaan kantaa ajankohtaiseen isäkeskusteluun ja halutaan neuvoa muita vanhempia omien kokemusten kautta. Isyyttä kuvataan paljolti suorituksena. Ehkä siitä ei ole olemassa muunlaista puhemallia. Yhteistä on myös suhtautuminen kasvatukseen. Hyvä kasvatusta määrittelee hyvää isyyttä, joten kasvatustehtävässä on syytä onnistua. Vanhempi ikäpolvi käsittää hyväksi kasvatukseksi sen, että lapsi opetetaan olemaan

”hyvä kansalainen”. Nuoremman polven isät korostavat sitä, että isän tulee olla mukana lapsensa elämässä ja tätä kautta osallistua kasvatukseen. (Aalto, 2004, 95- 101.) Aallon tutkimus on kiinnostava, mutta sen tuloksia lukiessa on otettava huomioon sen aineiston luonne; isyys-aiheiseen kirjoituskilpailuun osallistuneet miehet. Kiinnostavin tulos on mielestäni se, että vanhemman ikäluokan edustajilla on ollut käytössään vain yhdentyyppinen malli isänä olemisesta. Nuoremmalla polvella isyys, ja samalla mieheys, on moninaisempaa ja moniäänisempää. (Aalto, 2004.)

Nämä esittelemäni tutkimukset ovat esimerkkejä 1990-luvun loppupuolen ja 2000-luvun alun suomalaisesta isyystutkimuksesta. Mikään niistä ei suoraan vastaa omaa tutkimusasetelmaani, mutta mielestäni näitä tutkimuksia on silti järkevää esitellä työssäni. Tutkimukset taustoittavat sitä, että isyys ja isäksi tuleminen on ilmiö, jota voi tutkia monenlaisista näkökulmista. Nämä tutkimukset antavat minulle ajatuksia ja kimmokkeita tehdessäni oman tutkimukseni fokuksen lopullista määrittelyä.

3 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

3.1 Ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat

Tutkimukseni on kuvailevaa laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus voidaan ymmärtää yksinkertaisimmillaan aineiston ei-määrällisenä kuvailuna. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiöitä ja tämän onnistumiseksi on tärkeää, että tutkija reflektoi omia lähtökohtajatuksiaan ja arvostuksiaan ja näin ilmaisee ymmärryksensä itsestään subjektina. Tutkimusprosessin läpinäkyvyys on yksi keino arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tätä läpinäkyvyyttä edesauttaa se, että tutkija tuo omat epistemologiset ja ontologiset lähtökohtansa esiin. (ks. esim. Eskola ja Suoranta, 1998.)

Ontologisilla lähtökohdilla tarkoitetaan tutkijan käsitystä todellisuudesta; tarkennettuna on oleellista pohtia käsitystään ihmisyydestä ja ilmiöiden ja tapahtumien olemassaolon luonteesta (ks. esim. Tikkamäki, 2006, 148-149). Käsitykseni todellisuuden ja todellisuutta koskevan tiedon luonteesta kuuluvat sosiaalisen konstruktionismin piiriin.

”Sosiaalisen konstruktionismin ajatusten mukaisesti tieteellisten totuuksien, kuvausten ja selitysten määrittäjänä eivät niinkään toimi ulkopuolinen todellinen maailma vaan tieteen ja yhteiskunnan sisältämät sosiaaliset prosessit, vallan, neuvottelun ja arvovallan jakautuminen. Tällöin tieteellinen totuus ankkuroidaan sosiaalisesti, ei niinkään objektiivisten tai empiirisesti todennettujen faktojen varaan vaan jatkuvan sosiaalisen neuvottelun kautta.” (Nikander, 2001, 288.)

Tämä ontologinen lähtökohtani määrittää sitä, minkälaista tietoa haluan tutkimuksellani saada. Olen kiinnostunut kuvailemaan ilmiötä ja haluan pyrkiä rakentamaan kuvan siitä, minkälaisena isyys tässä kulttuurisessa tilanteessa ja tässä ajassa näiden tiettyjen isien osalta näyttäytyy. En ole kiinnostunut kuvaamaan isyyttä universaalisti ja kausaalittyyppisesti, koska en usko sen kaltaisen tiedon olemassaoloon.

Epistemologinen lähtökohtani, eli ajatukseni siitä, kuinka tietoa maailmasta saadaan, ohjasi myös tutkimuskysymykseni asettelua. Oletan, että tietoa maailmasta saadaan ihmisten kertomuksista ja selonteoista, joten tähän tutkimukseen kerään aineistoni tätä ajatusta mukaillen. Aineistossani annan isien kertoa omia tarinoitaan, tulkintojaan ja merkityksenantojaan. Näistä kertomuksista pyrin lukemaan yhtäältä kulttuurisia isyyden merkityksiä ja toisaalta yksilöllisiä merkityksiä isyydestä. Myös lehtiartikkelit näen tietynlaisina selontekoina, jonkun instituution rakentamina kuvina todellisuudesta.

3.2 Narratiivinen lähestymistapa

3.2.1 Narratiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja kuvailua

Sosiaalitieteissä ihmisten kertomukset elämästään ovat jo jonkin aikaa olleet keskeinen aineiston hankinnan menetelmä, Sosiaalinen elämä on nähty ilmiönä, jota täytyy osata lukea ja tulkita suhteessa alati muuttuvaan kulttuuriin ja aikaan (Saastamoinen, 1999, 165). Tähän on nähty päästävän narratiivisen tutkimuksen kautta. Narratiivisuus on väljä viitekehys, jossa kiinnostus kohdistuu ihmisten tuottamiin kertomuksiin todellisuuden ja tiedon välittäjänä ja rakentajana. Tarinoita ei siis pidetä pelkästään keinona saada tietoa, vaan niiden ajatellaan myös muokkaavan tietoa ja todellisuutta. Heikkinen (2000) kirjoittaa artikkelissaan, että tulkitsemme maailmaa koko ajan kehittyvänä kertomuksena ja tämä kertomus saa alkunsa ja liittyy aina uudelleen kertomusvarantoomme, tietoon. Tieto ja tietämisen prosessi siis liittyvät merkittävästi kertomusten kuulemiseen ja tuottamiseen. (Heikkinen, 2000, 47- 49.)

Hyvärinen on sitä mieltä, että kerronnallinen tutkimus ei ole vain yksi metodi toisten metodien joukossa. Ilmiötä ei ole hedelmällistä tutkia niin, että kerätään aineistoksi tarinoita jostakin aiheesta ja tutkitaan suoraviivaisesti tätä kertomusaineistoa. Tämän tyyppinen tutkimusote piilottaa monet tarinoiden mahdollisuudet, niiden erityisluonteen ja sen, mihin kaikkeen niiden avulla on mahdollista

päästä käsiksi. Hyvärinen sanoo, että kertomukset osallistuvat kulttuurin, identiteettien ja poliittisten projektien muodostumiseen. Kertomukset tekevät maailmaa. (Hyvärinen, 2006, 1. ¹)

Kertomuksia on tutkittu monesta syystä; niiden avulla voidaan muun muassa ymmärtää ja hallita menneisyyttä, ihmiset rakentavat identiteettejään kertomusten kautta ja kertomukset suuntaavat ihmisiä tulevaisuuteen. Kertomusten kautta päästään siis käsiksi hyvin hedelmälliseen ja kiinnostavaan tietoon, sen avulla esimerkiksi luodaan vuorovaikutusta, jäsenetään eettisiä kysymyksiä ja rakennetaan luottamusta. Kertomuksella on myös ajateltu päästävän käsiksi ihmisen sisäiseen maailmaan ja subjektiiviseen todellisuuteen. Sosiaalitieteissä kerronnallisen tutkimuksen luonne on kuitenkin ennen kaikkea se, että kertomukset ovat kulttuurisia tuotteita, kulttuurisesti jäsentyneitä. Kertominen on kulttuurisesti jäsentynyttä silloinkin, kun ihminen kertoo henkilökohtaisista kokemuksistaan. (Hyvärinen, 2006, 1-2.)

Heikkinen on esitellyt, kuinka narratiivisuuden käsitettä voidaan tieteellisessä keskustelussa käyttää neljällä tavalla. Ensinnäkin sillä voidaan viitata tietämisen tapaan, tiedonprosessiin ja tiedon luonteeseen. Näin ajateltuna narratiivisuus liittyy siis läheisesti sosiaaliseen konstruktionismiin, jossa tieto ajatellaan sosiaalisesti rakentuvana ja neuvoteltuna. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa ei pyritäkään löytämään objektiivista ja universaalia tietoa, koska siinä ajatellaan, ettei tieto ole olemukseltaan sellaista. Todellisuus ei ole olemassa yhdenlaisena, joten siitä saatava tietokaan ei voi olla objektiivista ja muuttumatonta vaan sen on oltava relativistista. (Heikkinen, 2000, 49- 50.)

Toiseksi narratiivisuuden käsitettä voidaan käyttää kuvattaessa tutkimusaineiston luonnetta, aineisto nähdään siis tarinoina. Narratiivista, kerrontaan pohjautuvaa aineistoa, ovat haastattelut ja vapaat kirjalliset vastaukset, tai toisaalta elämäkerrat tai muut dokumentit, joita ei ole alun perin tuotettu tutkimusaineistoksi. Näissä tutkittavilla on mahdollisuus kertoa asioista omilla sanoillaan ja omalla tavallaan. Narratiivinen aineisto on siis joko kirjallista tai suullista kerrontaa. Aineistosta pyritään saamaan esiin tutkittavien oma ääni. (emt., 51 - 52.)

¹ Hyvärisen artikkeli on olemassa käsittääkseni ainoastaan hänen internetsivuillaan ja sitä ei ole sivunumeroitu. Olen kuitenkin selvyyden vuoksi numeroinut itse artikkelin sivut.

Kolmanneksi narratiivisuudella voidaan viitata aineiston analyysitapaan (Heikkinen, 2000, 191-193). Polkinghorne (1995) on jaotellut aineiston analyysityylit kahteen luokkaan, *analysis of narratives* (narratiivien analyysi) ja *narrative analysis* (narratiivinen analyysi). *Narratiivien analyysissä* tutkija kerää tarinoita aineistoksi ja tätä aineistoa luokitellaan tapaustyyppien, kategorioiden ja metaforien avulla. Analyysissä kuvaillaan tarinoiden teemoja, henkilöitä ja tapahtumatiloja. *Narratiivisessa analyysissä* taas pyritään tuottamaan uusi tarina aineiston avulla. Tutkija kerää informaatiota kiinnostuksensa kohteena olevasta ilmiöstä ja tämän kautta rakennetaan kertomus. Analyysissä ei pyritä luokitteluun, vaan luomaan uutta tarinaa. Yksinkertaistaen voisi siis sanoa, että narratiivien analyysissä kokonaisuus jaotellaan teemoiksi, kun taas narratiivisessa analyysissä osista rakennetaan kokonaisuus. (Polkinghorne, 1995, 12- 21.) Oma otteeni analyysiin on narratiivisen analyysin idean mukainen, siitä lisää jäljempänä analyysiäni koskevassa kappaleessa.

Neljänneksi käsite voidaan liittää narratiivien käytännölliseen merkitykseen. Usein narratiivisuutta käytävissä tutkimuksissa voi olla keskeisellä sijalla käytännöllisyys, sen sijaan että pyrittäisiin teorian luomiseen tai uuden tiedon hankkimiseen itseisarvona. Esimerkiksi psykoterapia käyttää narratiivisuutta yksilön identiteettitarinan muokkaamisessa. Käytännössä saatetaan vaikkapa yrittää luoda toimivampi tarina, johon ihminen voi nojata ja näin pyritään ensisijaisesti auttamaan ihmistä, eikä niinkään luomaan uutta tietoa. (Heikkinen, 2000, 193- 194, ks. esim. Hänninen ja Valkonen, 2005.)

Omassa tutkimuksessani narratiivisuus viittaa ensinnäkin ajatukseeni tiedon luonteesta. Tieto on sosiaalisesti ja kontekstuaalisesti rakentuvaa. Toisekseen aineistoni on luonteeltaan narratiivista, ajattelen tekemieni haastattelujen olevan isien esittämiä tarinoita isäksi tulemisestaan ja keräämiäni artikkeleiden olevan erään instituution rakentama kuva vai tarina isäksi tulemisesta. Kolmanneksi tässä työssä analyysitapani on narratiivista analyysiä.

3.2.2 Kertomuksen käsite ja kertomuksen olomuodot

Matti Hyvärinen avaa artikkelissaan *Kerronnallinen tutkimus* (2006) kertomuksen käsitettä. Sosiaalitieteissä ei välttämättä tehdä eroa käsitteitten tarina ja kertomus välillä, toisin kuin kirjallisuudentutkimuksessa. Kirjallisuudentutkimus tekee tämän käsitteellisen eron niin, että samasta tarinasta voi olla olemassa monta eri kertomusta. Kertomuksella on aina olemassa media, jossa sitä esitetään ja esittämisen tapa ja järjestys. Hyvärinen käyttää artikkelissaan ainoastaan kertomuksen käsitettä, koska hän haluaa korostaa sitä, miten ja missä järjestyksessä asiat kerrotaan. (Hyvärinen, 2006, 2-3.) Itse käytän tässä työssäni molempia käsitteitä keskenään samassa merkityksessä.

Kertomuksen käsitettä ovat määritelleet useat henkilöt usealla eri tavalla. Esittelen lyhyesti, mitä tarkoitan tässä työssä käyttämilläni kertomuksen ja tarinan käsitteillä. Kertomuksessa tulisi olla ainakin kaksi tapahtumaa, koska muutos näyttää olevan kertomuksessa oleellinen osa. Hyvärinen esittelee artikkelissaan monenlaisia määritelmiä ja kirjoittaa niistä yhteenvetona:

”Kun siis puhumme kertomuksesta, olemme usein kiinnostuneita maailman kokemisesta ja muutoksesta. Henkilöt, paikat ja kertomisen tavat muuttuvat. Kertomus on makrolajityyppinä monimuotoinen ja lähes kaikkiruokainen: se voi pysähtyä tarkkaan kuvaukseen, raportointiin tai selityksiin ilman ajan etenemistä. Onkin tärkeä huomata ero minimikertomuksen (jotakin tapahtui) ja monia puhetapoja nielevän kertomuksen (...) välillä. Käsitteitä ”kertomus” ja ”diskurssi” ei voi siten laittaa kokojärjestykseen: diskurssi (terveystiede) voi sisältää monia kertomuksia, mutta laaja kertomus (romaani) voi sisältää yhtä hyvin monia diskursseja.” (Hyvärinen, 2006, 2-4.)

Kertomusta voisi lähteä määrittelemään hyvinkin tarkasti, mutta en näe tässä työssä siihen tarvetta. Sen sijaan tässä työssä oleellisia käsitteitä ovat kulttuurinen mallitarina ja sisäinen/henkilökohtainen tarina, joita esittelen Identiteettiprojektin ja narratiivisuus- luvussa.

Kertomuksella on erilaisia olomuotoja, sen voidaan ajatella ilmentävän montaa eri asiaa. Hyvärinen on esitellyt viisi tapaa jäsentää kertomuksen olomuotoa. Ensinnäkin kertomus voidaan ajatella diskurssin

tyyppinä, kuten kirjallisuuden ja kielen tutkijat paljolti tekevät. Diskurssin tyyppinä ajateltuna kertomus on eräs tekstin tai puheen laji, joka voidaan tunnistaa kertomukseksi. Toisena vaihtoehtona on käsittää kertomus kognitiivisena rakenteena. Tällöin kertomus on tapa jäsentää kokemuksia, jolloin erilliset tapahtumat nähdään automaattisesti kertomuksina ja maailmaa jäsennetään kertomuksena, kuten esimerkiksi Jerome Bruner (2004) tekee. (Hyvärinen 2006.)

Kolmas tapa ajatella kertomuksen luonnetta, on ajatus kertomusten elämisestä. Vilma Hänninen on kehitellyt oman sisäisen tarinan käsitteensä tämän ajatuksen ”kantaisän” Alasdair MacIntyren (1981) ajatusten pohjalta. Sisäinen tarina kokoaa ihmisen elämää ja ajattelua. Hännisen mielestä hänen tarinallisen kiertokulun teoriansa peilaa sellaista ontologista käsitystä, että ihmisen elämän ja tarinan välillä on perustavanlaatuinen yhteys, ” ihmisen olemassaolo on olemukseltaan tarinallista” (Hänninen, 1999, 24), koska ”kertomukset eivät ainoastaan jäljittele elämää eivätkö ainoastaan välitä kulttuurisia elämisen malleja, vaan jäsentävät edelleen ja rikastavat elämän merkityksiä. Näin elämän ja kertomuksen välille muodostuu spiraalimainen kehä” (emt. 25). Tämä käsitys on samanlainen kuin Alasdair MacIntyren ajatus elämän tarinallisesta luonteesta. MacIntyre ajattelee, että tarinat välittävät arvoja ja rooleja, joita yhteisössä arvostetaan. Näiden lähtökohtien avulla yksilö rakentaa omaa elämäntarinaansa, yhtä elämän kattavaa kertomusta. (MacIntyre, 1981, 204-225.)

Kertomuksen neljäntenä olomuotona Hyvärinen nostaa esiin kertomuksen luonteen ihmisen identiteettinä, jolloin elämäntarina olisi yhtä kuin ihmisen identiteetti. Kertomuksen ja identiteetin suhdetta voidaan lähestyä useammalla tavalla. Hyvärinen ajattelee, että yksi kertomus ei voi toteuttaa ja esittää kaikkia identiteettiin kuuluvia ristiriitaisia aineksia. Yksi kertomus ei riitä kattamaan sitä kaikkea, mitä identiteettiin kuuluu; esimerkiksi mieltymyksiämme, uskomuksiamme ja periaatteitamme. Hyvärinen sanoo, että on liioittelua sanoa, että identiteetti on kertomus, mutta ”kertomus on tärkeä, aivan ilmeisesti kattavin ja kaikkiruokaisin väline identiteetin monipuolisessa ilmaisemisessa. Mutta tässäkin ei ole syytä ajautua yhden kertomuksen vietäväksi. Ihminen ei ole millään helpolla tavalla `yksi`”. (Hyvärinen, 2006, 15.) Hyvärinen on sitä mieltä, että kertomus on vain yksi tapa jäsentää identiteettiä ja olemista. Kertomus on kuitenkin erittäin kokonaisvaltainen keino jäsentää identiteettiä ja saada sitä avautumaan tutkimukselle. (emt., 15-16.)

Viimeisenä kertomuksen olomuotona Hyvärinen esittelee artikkelissaan ymmärryksen kertomuksesta vuorovaikutuksen muotona, jolloin ajatellaan että yhtä tärkeää on prosessi, kertomisen toiminto kuin toiminnan lopputulos, tarina (Brockmeier, 2005, ref. Hyvärinen, 2006, 16). Hyvärinen korostaa, että nämä kertomuksen erilaiset olomuodot tulisi nähdä toisiaan täydentävinä aspekteina kertomuksen luonteesta. Näiden asettaminen vastakkain tai kilpailuasetelmaan ei ole hedelmällistä, vaan niiden funktiona on valottaa tarinan käsitteen monipuolisuutta ja sen käyttötarkoituksia. Hyvärisen mielestä on hyvä ajatella, että kaikissa näissä, ”kokemisessa, maailman jäsentämisessä, identiteetin rakentamisessa ja vuorovaikutuksessa on kerronnallisuuden aspekti, vaikka mikään näistä ei olisikaan pelkkä kertomus”. (Hyvärinen, 2006, 16.)

4 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

4.1 Identiteetti

Identiteetin käsitteelle löytyy hyvin monenlaisia määrittelyjä. Identiteettiin kuuluvat erään määritelmän mukaan ”ne henkilökohtaiset ja sosiaaliset ominaisuudet, jotka sisältyvät minäkuvaan ja juontavat juurensa ihmisen samastumisesta yksilöihin ja ryhmiin” (Helkama, Myllyniemi ja Liebkind, 1999, 383). Sosiaalipsykologiassa identiteetin käsite voidaan jakaa kahtia - henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Henkilökohtaisella identiteetillä tarkoitetaan ihmisen sellaisia ominaisuuksia, jotka erottavat hänet muista ihmisistä ja tekevät hänestä ainutlaatuisen. Sosiaalinen identiteetti taas viittaa niihin ominaisuuksiin, jotka yhdistävät ihmistä niihin ihmisiin, jotka kuuluvat hänen kanssaan samaan ryhmään. (emt., 366.) Edellä esitetty on vain yksi määritelmä identiteetistä; identiteettiä voidaan määrittellä hyvin monenlaisilla tavoilla yhdenkin tieteenalan sisällä. Oleellinen kysymys määrittelyssä on se, millaisena ihmisen ja ympäristön välinen suhde nähdään. Voidaan ajatella, että ympäristö tekee ihmisestä sen, mitä hän on. Voidaan myös ajatella, että ihminen on omanlaisensa ympäristön vaikutuksesta huolimatta. Kolmantena mahdollisuutena on se, että ihminen ja ympäristö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja luovat toinen toisiaan. (Järventie, 2008.) Yleisiä erotteluita erilaisissa identiteettimääritelmissä ovat olleet edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi jako siihen, ajatellaanko että ihmisellä on olemassa yksi vai useampia identiteettejä. Toinen erilaisia määritelmiä tuottava asia on teorioiden ja määritelmien jakautuminen joko persoonallisen minuuden tai sosiaalisen identiteetin kannattajiin. (Ashmore ja Jussim, 1997, 3-15.) Käsitteellä identiteetti voidaan siis eri tutkimuksissa tarkoittaa hyvinkin paljon toisistaan poikkeavia asioita. Tämä on hyvä pitää mielessä tutustuttaessa erilaisiin määritelmiin identiteetistä.

Identiteettitutkimus on ollut keskeisesti esillä eri tieteissä viimeisten vuosien aikana. Perusteluna tälle on ollut esimerkiksi se, että yhteiskunnalliset rakenteet ovat murtuneet ja ihmisten arkielämän kontekstit ovat moninaistuneet, jolloin ihmisillä on tarve esittää kysymys ”kuka minä olen”. Sosiaalisessa konstruktionismissa minuus ja identiteetti käsitetään kielellisenä rakenteena, joka heijastaa laajemmin kulttuurista kielellistä rakennetta. Tämä tekee minuudesta erilaisten diskurssien risteämispaikan. (Saastamoinen, 2006, 170-178.) Identiteetin tutkimus antaa välineitä ymmärtää sekä yksittäistä ihmistä että ympärillämme vallitsevaa kulttuuria.

4.2 Harrén identiteettiprojektit

Kuten edellä tuli ilmi, identiteetistä voidaan ajatella sosiaalipsykologian sisälläkin hyvin monella eri tavalla. Tähän tutkimukseen mielestäni mielekkäin on Harrén (1983, 256-285) käsitys identiteetistä kaksijakoisena prosessina, johon kuuluu yhtäältä sosiaalinen ja toisaalta persoonallinen identiteettiprojekti. Esimerkiksi Oili-Helena Ylijoki on käyttänyt Harrén käsitteitä tutkiessaan akateemisia heimokulttuureita (Ylijoki, 1998). Isät eivät ole tiivis ryhmä samassa mielessä kuin esimerkiksi akateemiset heimot Ylijoen tutkimuksessa, saati sitten joku vielä tiiviimpi ryhmittymä, esimerkiksi urheilujoukkue. Ajattelen kuitenkin, että myös isien identiteettiprojektissa merkityksellistä on se, että isät ovat yhdessä ryhmä, joskin hyvin löyhä sellainen. Harrén käsitykset identiteetistä sopivat omaan työhöni ja tarkastelutapaani sen vuoksi, että ajattelen yksilöiden olevan sekä ryhmän kulttuurin tuotteita että sen luoja. Lisäksi Harrén teorian käyttökelpoisuutta tutkimuksessani puoltaa se, että Harrén teoriassa identiteetti nähdään kehittyvänä, muuttuvana prosessina, eikä muuttumattomana asiana.

Identiteetti on väline, jonka kautta ihmiset tuntevat kuuluvansa tiettyyn sosiaaliseen ryhmään ja määrittelevät itsensä tietynlaiseksi henkilöksi (Kuusela, 1996, 307-308). Harrén ajattelussa identiteetti on kaksijakoinen ja tämä kuuluminen sosiaaliseen ryhmään ja henkilön oman olemuksensa määrittely tapahtuu näiden kahden identiteettiprojektin kautta. *Sosiaalisessa identiteettiprojektissa* yksilö pyrkii kiinnittymään ryhmään ja saamaan ryhmän jäsenyyden omaksumalla yhteisön arvoja, toimintatapoja ja uskomuksia. Yksilön tulee pystyä tulkitsemaan yhteisön arvostuksia oikein ja pyrkiä näyttämään muille ryhmän jäsenille oman pätevyytensä ja halunsa sitoutua yhteisöön. Sosiaalinen identiteettiprojekti on ajankohtainen varsinkin jos yksilö on vasta kiinnittymässä ryhmään tai hänen asemansa ryhmän jäsenenä on uhattuna. (Harré, 1983, 274.)

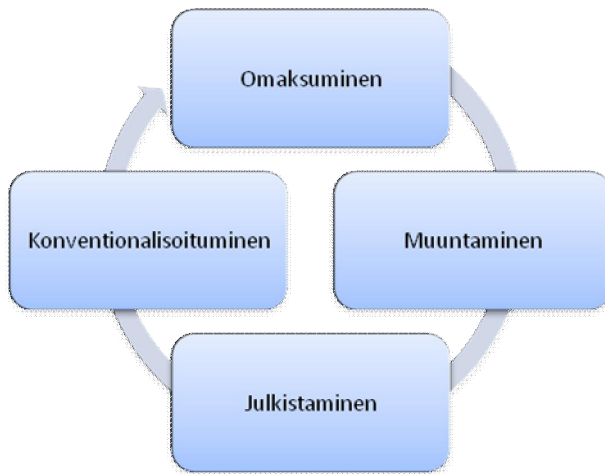
Persoonallisessa identiteettiprojektissa yksilö taas pyrkii luomaan omaa, muista erottuvaa persoonaansa – kuitenkin ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on luoda oma yksilöllinen leimansa yhteisön jäsenenä. Persoonallinen identiteettiprojekti on Harrén mukaan mahdollinen vasta, kun yksilö on jo kiinnittynyt ryhmään. Harrén näkökulmasta yksilön identiteetti siis viime kädessä juontaa juurensa sosiaalisesta. (emt. 276.)

Harré esittää yksilön mukautumisen ryhmän jäseneksi olevan nelivaiheinen prosessi. Harrén luoma psykologinen avaruus on kenttä, jossa on neljä aluetta. Harrén mallia on helpointa tarkastella siirtyminä alueelta toiselle. Siirtymä uudelle alueelle tarkoittaa aina kehitystä yksilön ja ryhmän suhteessa. (Ylijoki, 1998, 133.) Ensimmäisenä siirtymänä Harré näkee prosessin, jossa yksilö *omaksuu* ja *sisäistää* kulttuurinsa perusjäsenyykset. Ilman tätä vaihetta yksilö ei voi tulla ryhmänsä jäseneksi. Tullakseen itsenäiseksi ihmiseksi yksilön on ensin päästävä mukaan yhteisöön, toimimaan yhdessä muiden kanssa yhteisön määrittämien yhteisten sääntöjen puitteissa. Tämä prosessi sisältää sosiaalisen identiteettiprojektin perustan. (Harré, 1983, 256- 259.)

Toinen siirtymä on alueelle, jota Harré kutsuu *muuntamiseksi* tai *muokkaamiseksi*. Jokainen yksilö tuo mukanaan aina oman historiansa ja elämäntilanteensa, jonka valossa muokkaa ja yhdistelee käsityksiään ja kulttuurista perimää omalla erityisellä tavallaan. Harré esittää, että vaikka minuus on sosiaalisesti syntyvää, on yksilöllä aina mahdollisuus vaikuttaa siihen, millainen identiteetistä muokkautuu. Yksilö ei ole kulttuurin vietävissä, vaan muokkaa omien kokemustensa kautta itselleen sopivan mallin. Persoonallisen identiteettiprojektin juuret ovat tässä muuntamisvaiheessa. Yksilö siis muokkaa yksilöllisen ja muista poikkeavan identiteetin, mutta tekee sen kuitenkin yhteisön arvojen ja normien kautta. (emt., 256- 259.)

Kolmantena kehitysaskeleena yksilön identiteettiprojektissa on vaihe, jossa yksilö *julkistaa* omat persoonalliset ja henkilökohtaiset muunnelmansa yhteisön kulttuurista. Tähän vaiheeseen liittyy aina riski, sillä yksilö alistaa itsensä uudelleen määriteltäväksi ja tämän uudelleenmäärittelyn lopputulos riippuu ryhmän tulkinnasta. Jos julkistamisesta puuttuu yksilön persoonallinen ote, saattaa yksilö jäädä varjoon ja unohduksiin. Toisaalta voi käydä niinkin, että yksilöstä tulee ryhmän tapoja eteenpäin vievä ja uudistava merkkihenkilö. (Harré, 1983, 256- 259.)

Viimeinen siirtymä on takaisin siihen alueeseen, josta kaikki lähtikin. Silloin osa yksilön julkistamisvaiheessa esille tuomasta aineistosta *konventionalisoituu* eli saattaa siirtyä osaksi yhteisön normeja ja arvoja, joihin puolestaan ryhmän jäsenet siitä eteenpäin sosiaalistuvat. Sosiaalinen ja kulttuurinen perimä on Harrén mukaan siis jatkuvasti muutoksen tilassa. (emt., 256- 259.)

Kuva 1: Harrén ajatus identiteetin muodostumisesta

Isyyteen liitettynä Harrén malli persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteettiprojektista kulkee siis yleisellä tasolla kuvattuna siten, että ensimmäisenä uuden/tulevan isän tulee omaksua isien yhteisön arvoja ja tapoja. Vaikkei yhteisö olekaan tiivis, eivätkä nämä arvot ja toimintatavat varmasti ole niin tiukkoja ja spesifejä kuin monissa tiiviimmässä yhteisöissä, on niitä silti olemassa. Tämän voi todentaa vertaamalla suomalaista isyyttä ja isyyden mallia vaikkapa arabimaiden vastaaviin malleihin. Väittäisin, että eri kulttuureissa isyyden merkitys, isillä olevat oikeudet ja velvollisuudet ja isänä oleminen arjessa eroavat toisistaan. Omaksuttuaan nämä vallitsevat kulttuuriset jäsenyykset isyydestä, muokkaa isä niitä omista lähtökohdistaan ja elämäntilanteestaan käsin itselleen sopiviksi. Isä tuo mukanaan omia näkökulmiaan ja kokemuksiaan ja nämä henkilökohtaiset ajatukset ja käsitykset yhdistettynä kulttuuriseen isyyden malliin julkistetaan isien yhteisölle. Käytännössä tämä julkistaminen tapahtuu elämällä arkea isänä, näyttämällä ihmisille, kuinka minä olen isä. Samoin julkistaminen tulee esille isän puheessa isyydestä. Näistä julkistetuista malleista ja käsityksistä joitakin osia saattaa sulautua aiempiin kulttuurisiin jäsenyyksiin isyydestä ja näin muokata seuraavien isien sosialisatiota.

Harrén mallissa oleellista on se, että sosiaalinen muokkaa yksilöä ja antaa perustan sekä sosiaaliseen että persoonalliseen identiteettiprojektiin, mutta myös yksilö muokkaa sosiaalista omalla erityisellä tavallaan, tuomalla siihen pieniä elementtejä omasta persoonallisuudestaan, jotka kehittävät ryhmän kulttuuria vähä vähältä. (Ylijoki, 1998,137.)

Vaikka yksilön identiteetin kehitystä siis ohjaavat kulttuuriset mallit, on hänellä silti mahdollisuus toimia vastoin kulttuurisia odotuksia. Tässäkään tapauksessa kulttuuriset jäsenyykset eivät menetä merkitystään, vaan ne ovat näkyvillä siitä huolimatta, että yksilö päättää toimia niitten vastaisesti. Kulttuurin vaikutus yksilön identiteettiin on siis tämän katsantokannan mukaan kiistaton, vaikkakaan sen vaikutusten suuntaa ei voi määritellä vain yhdenlaisiksi.

Ajatellessani identiteetin näin sosiaalisesti rakentuvana asiana käsitän isien identiteetin niin, ettei se ole kulttuurista valmiina saatu eikä toisaalta myöskään kulttuurista irrallinen, täysin yksilön henkilökohtainen luomus. Isä saa kulttuurista ne rakennusaineet, joiden puitteissa hän identiteettiään luo, mutta on kuitenkin kykenevä muokkaamaan noista rakennusaineista itselleen omanlaisensa ja omaan tilanteeseensa sopivan mallin. Juuri tämän monipuolisuutensa vuoksi Harrén malli soveltuu tähän tutkimukseen hyvin. Toinen syy, miksi valitsin Harrén määritelmän identiteetin käsitteestä, on se, että tässä mallissa identiteetti ajatellaan prosessina, joka kehittyy ja muuntuu ajan myötä. Ajattelen isäksi tulemisen olevan juuri tämän kaltainen muuttuva ja kehittyvä prosessi, jossa on toisaalta mukana kulttuurista perimää, mutta myös yksilön henkilökohtaisesti muokkaamaa osuutta.

Kuten aiemmin totesin, isät eivät muodosta tiukkaa ryhmää tai yhteisöä. Oletan kuitenkin, että tietyn aikakauden ja kulttuurin isät jakavat kuitenkin ainakin jossain määrin samanlaisia pohdintoja ja kertomuksia isyydestään. Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään, onko tämä ennakkokäsitykseni näistä yhteisistä arvostuksista ja kertomuksista paikkansapitävä. Kiinnostavaa on, löydänkö lehtiaineistostani yleistä kulttuurista isyystarinaa ja miten isien henkilökohtaiset tarinat suhteutuvat tähän. Vai näyttäytyykö isäksi tuleminen pirstaleisena, joka tilanteessa, henkilöllä ja esittäjällä omanlaisenaan ilmiönä?

4.3 Identiteettiprojektit ja narratiivisuus

Narratiivisessa lähestymistavassa voidaan ajatella, että myös ihmisen identiteetti rakentuu tarinoiden kautta. Ihminen vastaa kysymykseen ”kuka minä olen” päivittäin omalla minätarinallaan (Heikkinen, 2000, 49). Myös Harrén identiteettiprojektin käsitteelliset mallit voidaan nivota tarinallisuuteen, kuten Oili-Helena Ylijoki tekee väitöskirjassaan akateemisia heimokulttuureita tutkiessaan (Ylijoki, 1998). Sosiaalisessa identiteettiprojektissa on tämän mallin mukaan kyse siitä, että yksilö pyrkii omaksumaan yhteisönsä *mallitarinan*. Mallitarinassa on esillä ne arvot, hyveet, paheet, henkilöahmot ja juonityypit, joihin yksilön tulee kiinnittyä sosiaalisessa identiteettiprojektissaan tullakseen yhteisönsä jäseneksi. Mallitarina ei ole luonteeltaan sen kaltainen, että se tulisi omaksua täysin ja puhtaana, jotta yhteisön jäsenyys olisi mahdollinen. Mallitarina on enemminkin väljä kehys, joka kertoo mikä yhteisön piirissä on hyväksyttävää ja mitä tulee välttää. Tätä mallia omaksumalla ja muuntamalla (ks. Harrén psykologinen avaruus, kuva 1, s.27) yksilö luo sosiaalista ja persoonallista identiteettiään. (emt. 146-149, ks. mallitarinasta myös Kekäle, 2007, 24-27.) Tämä mallitarina on varmasti hyvin erityyppinen jossakin tiiviissä organisaatiossa tai yhteisössä kuin isien löyhästi yhteisessä joukossa. Oletan kuitenkin, että tällaista mallitarinaa on mahdollista löytää. Mallitarina ei välttämättä ole yhteisön sisällä kaikkien hyväksymä ja yhteisesti jaettu, vaan on mahdollista, että saman yhteisön sisällä esiintyy kilpailevia mallitarinoita eri alakulttuureiden kesken (Ylijoki, 1998, 148, Kekäle, 2007, 35-50).

Omassa tutkimuksessani on hyvä pohtia kahden aineistoni osalta sitä, minkälaista alakulttuuria nämä valitsemani kertojatahot edustavat. Toisaalta mukana on tutkimukseeni vapaaehtoisesti ja mielellään osallistuneet alle kolmekymppiset esikoisten isät ja toisaalta tietäntyyppisen aikakauslehden tietynlaiselle yleisölle tietyllä otteella kirjoittavat toimittajat, siis tietynlainen instituutio.

Ihminen ei kuitenkaan ainoastaan omaksu yhteisönsä mallitarinaa, vaan hän muokkaa sitä omien lähtökohtiensa ja tilanteidensa mukaan omaksi sisäiseksi tarinakseen. Ihminen siis muuntaa (ks. kuva 1) mallitarinasta itselleen istuvan *sisäisen tarinan*. Tähän sisäiseen tarinaan yksilö yhdistää omia henkilökohtaisia tulkintojaan, jotta sisäisellä tarinalla on kosketuspintaa todellisuuteen. Ihminen ei ole kulttuurin vietävissä ja omaksu mallitarinaa automaattisesti, vaan muuntamisen vaiheessa mallitarinasta kehittyy sisäinen tarina, joka palvelee henkilön elämäntilannetta ja ajatuksia. Sisäinen tarina ei

myöskään voi olla täysin yksilöllinen, niin ettei sillä olisi mitään tarttumapintaa kulttuuriseen tarinaan. Yhteisön mallitarina on aina mukana vaikuttamassa yksilön sisäisessä tarinassa. Myös sisäinen tarina on muutoksen tilassa, se ei pysy samanlaisena tapahtuvista tapahtumista huolimatta. Jos vanha tarina ei pysty enää antamaan välineitä oman elämäntilanteen hallintaan, voi yksilö muokata sisäistä tarinaansa paremmin nykyhetkeen sopivaksi. (Ylijoki, 1998, 149- 152.)

Tämän sisäisen tarinan konstruointi on merkittävästi mukana henkilön persoonallisessa identiteettiprojektissa, jossa hän pyrkii luomaan omaa, muista erottuvaa identiteettiään, joka kuitenkin on yhteisön arvojen ja normien mukainen ja yhteisön hyväksymä. (emt. 149- 152)

Harrén psykologisen avaruuden mukaan seuraavana yksilön identiteettiprojektin kiertokulussa on omaksumisen ja muuntamisen jälkeen julkistaminen (ks. kuva 1, s.27). Narratiivisuuteen liitettynä tällä julkistamisella tarkoitetaan *julkistettua tarinaa*. Ajattelen että julkistettuja tarinoita ovat sekä isien puheet tämän tutkimuksen haastattelutilanteessa että heidän kaikki puheensa isyydestä ylipäättään. Tässä tutkimuksessa minulla ei kuitenkaan ole pääsyä kuulemaan isien julkistettuja tarinoita muualla tai muissa tilanteissa kuin tekemissäni haastatteluissa. Julkistaessaan tarinaansa ihminen joutuu arvioinnin kohteeksi ja tämän vuoksi ihminen kertoo erilaisia tarinoita erilaisissa tilanteissa ja eri yleisöille. (Ylijoki, 1998, 152- 154.) Oma haastatteluaineistoani ja niissä kuulemiani tarinoita on mahdollisesti värittänyt se seikka, että isät ovat puhuneet tunnoistaan tutkijalle, jonka tietävät rakentavan haastattelun perusteella tarinaa henkilön isäksi tulemisesta. Tämä ei mielestäni kuitenkaan ole aineistoa saastuttava asia, käsitykseni tiedon luonteesta on sosiaalisen konstruktionismin leimaama: kaikki tieto on siis sosiaalisesti neuvoteltua eikä siinä mielessä voi sanoa, että joku asia olisi todempi kuin joku toinen. On kuitenkin hyvä pitää mielessä se, että tilanne on mahdollisesti ohjannut isien kerrontaa.

Lopulta tämä julkistettu tarina sulautuu osaksi yhteisön kulttuurista mallitarinaa ja näin identiteettiprojektien kiertokulku taas jatkuu uusien aineiden muokkaamana. Narratiivisuus ja tarinat ovat siis väline käsitteellistää Harrén psykologista avaruutta ja identiteettiprojektien käsitettä. (emt. 145-154.) Mallitarina tarjoaa rakennuspalikoita, joista jokainen yksilö rakentaa tulkintakehikkoa yksilöllisistä tilanteistaan käsin ja muokkaa mallitarinaa itselleen istuvaksi ja oman elämän hallintaa helpottavaksi sisäiseksi tarinaksi. Tässä mielessä narratiivinen lähestymistapa on toimiva ratkaisu

omaan työhöni, koska en ajattele identiteettiä täysin subjektiivisena, muuttumattomana asiana, vaan kulttuurisen tarinavarannon kautta rakennettuna, koko ajan kehittyvänä prosessina.

Identiteetin ja tarinallisuuden yhdistäminen on ollut viime vuosina suosittua useissa tutkimuksissa. Vilma Hänninen (1999) on väitöskirjassaan rakentanut tarinallisen kiertokulun teorian, jolla on yhtymäkohtia Harrén ajatuksiin. Hännisen teoriassa keskiössä on ihmisen tarinallinen ajattelu, se miten ihminen tulkitsee elämäänsä hyödyntäen kulttuurin tarjoamia tarinallisia malleja. (emt. 16-23.) Identiteetin ja tarinallisuuden suhde on ollut tutkimuskohteena myös mm. Tarja Aaltosen (2002) ja Jari Kekäleen (2007) väitöksissä. Itse pitäydyn tässä tutkimuksessa kuitenkin Harrén teorian parissa, vaikka tarjolla olisi ollut esimerkiksi Hännisen (1999) tarinallisen kiertokulun teoria.

Isäksi tulemisesta kirjoitetut lehtikirjoitukset ovat luonteeltaan hyvin erilaisia, kuin nämä isien haastattelut. Ajattelen kuitenkin, että niitäkin voi tutkia narratiivisella tutkimusotteella. Kertojana tai tarinan esittäjänä toimii ihmisen sijasta instituutio, jolloin näen, että nämä lehtikirjoitukset edustavat vahvemmin kulttuurista puolta tarinallisuudessa. Niistä puuttuu henkilökohtainen käsitys isäksi tulemisesta, mutta toisaalta uskon, että niissä on vahvemmin esillä instituutioon liittyvä moraalinen ulottuvuus.

Tutkimuksessani käsitteinä ovat *kulttuurinen mallitarina* ja *henkilökohtainen tarina*. Haastatteluaineistosta konstruoimistani tarinoista käytän käsitettä henkilökohtainen tarina. Isät ovat haastatteluhetkellä julkistaneet minulle sisäistä tarinaansa, jolloin heidän puheensa olisi siis edellä esitetyn määrittelyn mukaan julkistettua tarinaa. Tässä tutkimuksessa esillä olevat tarinat ovat kuitenkin minun rakennelmiani, joten en sen vuoksi puhu niistä julkistettuina tai sisäisinä tarinoina, vaan henkilökohtaisina tarinoina.

5 Tutkimuskysymykset ja tutkimusasetelma

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat muodostuneet edellä kuvatun teoreettis-metodologisen aineksen kautta. Olen rakentanut tätä työtä sillä periaatteella, että olen lähtenyt ottamaan selvää itseäni kiinnostavista asioista ja niitä yhdistelemällä työni fokus on rakentunut sellaiseksi kuin se on. Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut sekä isäksi tulemisesta että identiteetistä ilmiöinä ja tämän lisäksi Harrén identiteettiprojektien kehästä teoriana.

Kiinnostukseni konkretisoituu seuraaviksi empiirisiksi tutkimuskysymyksiksi;

- minkälaista tarinaa isäksi tulemisesta kerrotaan perheaiheisessa aikakauslehdessä eli millaisena isäksi tuleminen näyttäytyy mediassa,
- minkälaisia tarinoita isät kertovat isäksi tulemisestaan,
- onko näillä lehtiaineistosta konstruoimillani tarinalla ja isien haastatteluista konstruoimillani tarinoilla jonkunlaista tarttumapintaa keskenään eli millainen niiden keskinäinen suhde on.

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on toiminut Harrén identiteettiprojektien kehän teoria. Toivon tutkimuksen antavan aineksia sen pohtimiselle, miten Harrén esittämä teoria toimii isäksi tulemisen ilmiön yhteydessä.

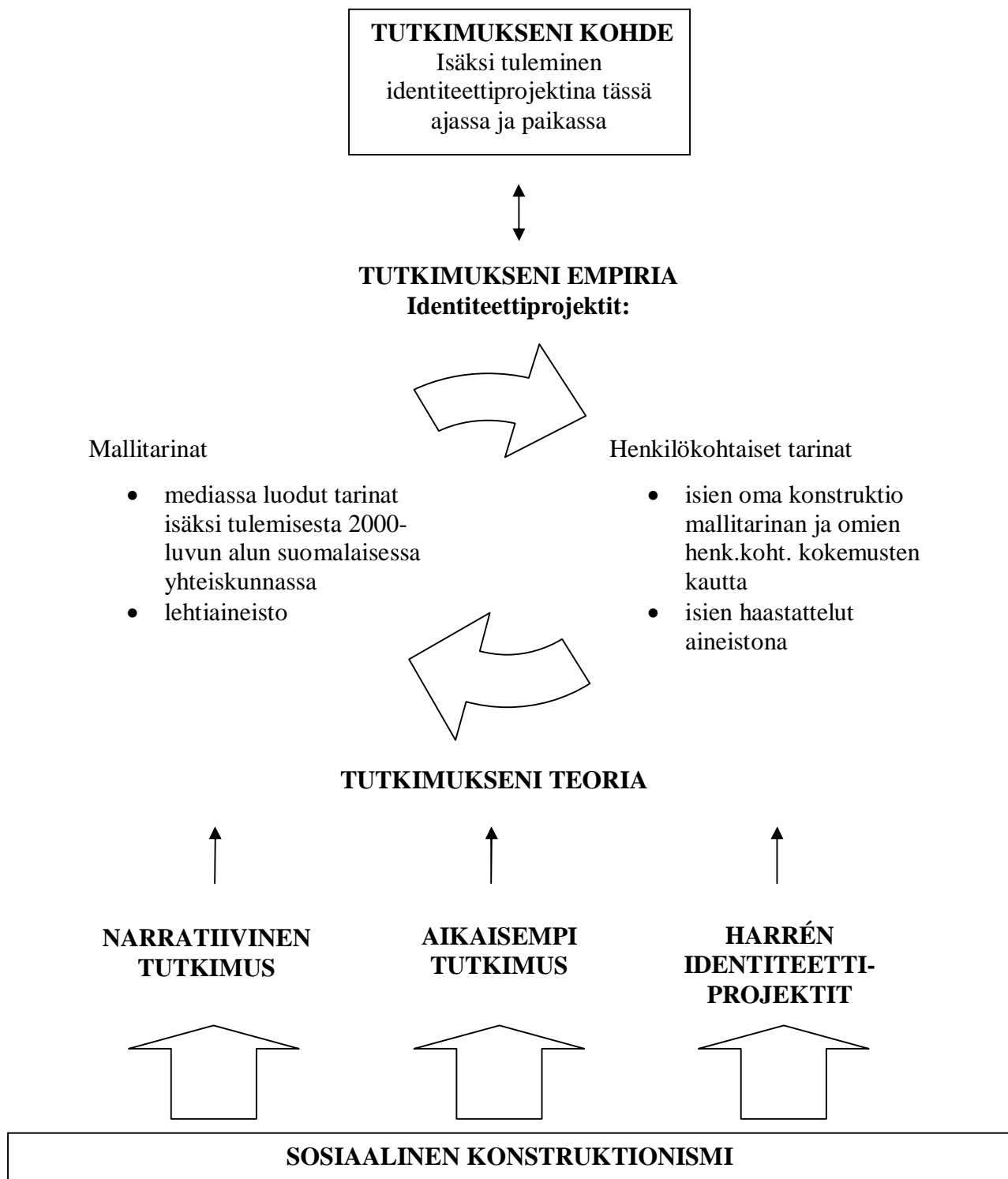
5.2 Tutkimusasetelma

Liitän ohien kuvan tutkimusasetelmastani, mutta avaan asetelmaani myös kirjalliseen muotoon. Tutkimuskohteeni on kaksiosainen. Ensinnäkin tutkimuksen kohteena ovat isäksi tuleminen ja siitä kerrotut kulttuuriset mallitarinat ja henkilökohtaiset tarinat. Toiseksi olen kiinnostunut identiteetin rakentumisesta tässä tietyssä elämän muutostilanteessa. Olen tässä tutkimuksessani halunnut yhdistää nämä kaksi asiaa, joten tutkin identiteetin rakentumista isäksi tulemisen vaiheessa. Keinonani tiedon saamiseen ovat tarinat. Käsitelmäni tiedon olemuksesta johtaa siihen, että en ole kiinnostunut

tutkimastani ilmiöstä universaalisti, vaan kiinnostukseni kohdistuu 2000-luvun alkupuolen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Ajattelen, että tästä ilmiöstä voi saada relevanttia tietoa tarinoiden kautta. Käsitteelliseksi työkaluksi olen valinnut Harrén identiteettiprojektien kehän, koska sen malli identiteetin rakentumisesta sopii hyvin omaan käsitykseeni asiasta ja lisäksi malli on relevantti tutkimani ilmiön ja tutkimusaineiston kannalta. Teoreettisesti tutkimus nojaa siis pääasiassa Harrén identiteettiprojektien käsitteistöön ja narratiivisen tutkimuksen peruslähtökohtiin ja pyrkii koettelemaan tätä Harrén teoriaa. Kaiken pohjana on sosiaalinen konstruktionismi ja sen käsitys tiedon luonteesta ja siitä, miten tietoa saadaan.

Seuraava kuva esittää tutkimusasetelmaani. Kuvaa luetaan alhaalta ylöspäin, sosiaalisen konstruktionismin kautta lähestytään teoreettisia lähtökohtiani, joista empiiriset asetelmani kumpuavat.

Kuva 2: Tutkimusasetelma

6 Tutkimusmenetelmien ja -aineiston kuvailu

6.1 Narratiivinen analyysi tässä työssä

Narratiiviseen tutkimukseen ei ole sovellettavissa mitään yhtä analyysimallia. Analyysiä voi tehdä hyvin monenlaisilla tavoilla ja nämä tavat voivat olla hyvinkin paljon toisistaan poikkeavia. Hyvärinen esittelee neljä erilaista narratiivisen analyysin tyyliä. Ensimmäinen niistä on aineiston temaattinen luenta. Se on sisällön analyysin tyyppistä teemojen tyypittelyä ja aineiston luokittelua. Toisena vaihtoehtona on kokonaishahmon luenta, jossa tutkija pyrkii rakentamaan aineistosta erilaisia kertomuksen lajityyppejä, esimerkiksi romanssia, tragediaa tai komediaa. Kokonaishahmon luenta voi olla myös sen tyyppistä, että aineistosta rakennetaan yksi, yhteinen tarina, joka kuvaa koko aineistoa. Tutkija voi tehdä myös kertomusten yksityiskohtien analyysiä, joka tulee lähelle sosiolingvististä tutkimusta. Neljäntenä vaihtoehtona on vuorovaikutuksen analyysi, joka on johdettu kertomusten yksityiskohtien analyysistä. Siinä kiinnostus kohdistuu kerronnassa tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja sen vaikutukseen kerrontaan. (Hyvärinen, 2006, 16- 22.) Tämä jako neljään on vain yksi mahdollisuus, analyysityylejä on näiden lisäksi lukemattomia muita. Lisäksi on mainittava, etteivät nämä neljä tyyliä ole suinkaan mitään selvärajaisia oppeja, joissa on tietty tyyli toteuttaa analyysiä, vaan jokaisen analyysityylin sisällä on monta keinoa toteuttaa analyysiä käytännössä.

Oma analyysini ei ehkä puhtaasti ole mitään näistä neljästä tyylistä. Rakennan analyysimallini siten, että otan siihen palasia useasta Hyvärisen kuvaamasta tyylistä ja rakennan tähän työhön ja tutkimuskysymyksiini mahdollisimman hyvin sopivan analyysimallin. Kuten aiemmin kerroin, on analyysini Polkinghornen (1995) jaottelun mukaan narratiivista analyysiä, jossa pyritään aineiston kautta rakentamaan tarinaa tutkittavasta ilmiöstä. Hyvärisen jaottelun mukaan analyysitapani voitaneen lukea kokonaishahmon luennan piiriin. En kuitenkaan ole kiinnostunut sille tyypillisistä erilaisten tarinatyyppien (komedia, tragedia tms.) rakentamisesta, vaan pyrin kokonaisten tarinoiden rakentamiseen. Tässä työssäni käytän rinnakkain kahta erityyppistä aineistoa, jotka ovat luonteeltaan erilaisia ja tulen niitä luonnollisesta käsittelemään analyysissäni keskenään eri tavoin. Lehtiaineistosta rakennan aineiston teemoittelun avulla kulttuurista isyystarinaa. Tässä otan siis aineksia temaattisesta luennasta, mutta en pitäydy luokittelussa ja kategorisoimisessa, vaan pyrin rakentamaan kokonaisen,

ehjän tarinan siitä, kuinka perheaiheinen aikakauslehti isäksi tulemisesta tässä ajassa ja paikassa kertoo. Tämän osan analyysistäni teen ensin. Sen jälkeen luen keräämääni haastatteluaineistoa ja etsin isien puheesta sitä, miten he mahdollisesti uusintavat rakentamaani kulttuurista tarinaa. Analyysin kohteena on se, millaisten teemojen kautta he kertovat isäksi tulemisestaan. Käsittelevätkö he isäksi tuloaan samojen teemojen avulla kuin Vauva-lehti? Tarkastelen edelleen sitä, miten he mahdollisesti suhteuttavat itsensä näihin teemoihin, reagoivatko he kulttuurisessa tarinassa mahdollisesti esiin nousseisiin normeihin tai julkisessa keskustelussa olleisiin teemoihin. Tässä aineistossa joudun kiinnittämään huomiota myös vuorovaikutukseen, koska olen itse haastattelijana ohjannut haastateltavia johonkin suuntaan. En ole sinänsä kiinnostunut vuorovaikutuksesta, mutta sen merkitys on otettava huomioon ja sen vaikutusta on pohdittava. Näin ollen analyysini on siis keräämäni kokoelma teoreettisesti ja metodologisesti sopivia ajatuksia, joista rakennan tähän työhön sopivan, mielekkään kokonaisuuden.

Vaikka aineistoni ovat luonteeltaan erilaisia ja niihin soveltamani analyysimenetelmät poikkeavat hieman toisistaan, on valintani mielestäni looginen. Sosiaalinen konstruktionismi määrittää koko tutkimustani ja nämä epistemologiset ja ontologiset lähtökohdat mielestäni nivovat ajatuksiani yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Kun olettamuksena on se, että ihminen rakentaa tulkintaansa todellisuudesta sosiaalisessa kontekstissa, tulee tutkimuksessani mielestäni hyvin esiin tämän konstruoinnin monivaiheisuus ja prosessimaisuus. Käsiteltävänä ovat siis sekä sosiaalinen konteksti että ihmisen omat tulkinnat tämän kontekstin rajoissa ja puitteissa ja hänen ymmärryksensä rakentumisen malli. Analyysi on ennemminkin kehämäinen kuin tiukasti kaksiosainen.

6.2 Aineiston valinta

Aineistoni muodostuu kahdesta aineistokokonaisuudesta. Kuvaan seuraavassa aluksi keräämääni haastatteluaineistosta, sen jälkeen kuvaan aikakauslehtiaineistostani.

Haastatteluaineiston olen kerännyt talvella 2006 kandidaatintutkielmaani varten. Ajattelen, että tietoa maailmasta voidaan saada ihmisten kertomusten kautta (ks. esim. Hyvärinen, 2006). Pohdin pitkään, valitsisinko kandidaatintutkielmaani aineistonhankinnan menetelmäksi isien haastattelemisen vai isien kirjoittamat tarinat. Päädyin haastatteluun kuitenkin sen vuoksi, että uskoin sillä saavani aikaan rikkaampia tarinoita. Oletan, että ainakin joissakin tapauksissa kirjallinen tuotos on melko karsittu versio siitä, mitä suullinen versio olisi voinut olla.

Tutkimushaastattelut voivat olla monenlaisia (Ruusuvauri ja Tiittula, 2005). Haastattelun muoto on valittava tutkimustehtävän, metodologisten ja teoreettisten lähtökohtien mukaan. Minun tutkimukseeni soveltuvim oli kerronnallisen haastattelun idea. Kerronnallisessa haastattelussa on tavoitteena koota tutkimusaineistoksi kertomuksia tutkittavasta ilmiöstä. Tähän pyritään siten, että tutkija pyytää kertomuksia, antaa haastateltavalle tilaa kertoa ja pyrkii esittämään sellaisia kysymyksiä, joihin olettaa saavansa vastaukseksi kertomuksia sen sijaan, että kysymykset ohjaisivat haastateltavaa vastaamaan kertomalla faktoja, selityksiä tai mielipiteitään. (Hyvärinen ja Löyttyniemi, 2005, 189-192.)

Työtä varten haastattelin viittä isää, joiden ensimmäinen lapsi on alle 2-vuotias. Esikoisten isät olen valinnut sen vuoksi, että haluan tarkastella nimenomaan ensimmäisiä kokemuksia isyydestä. Lapsen iän olen rajannut kahteen vuoteen monestakin syystä. Ikä on merkityksellinen varmasti monessa perheessä, sillä lapsen kahteen ikävuoteen mennessä äiti on yleensä lopettanut imettämisen ja äidin ja isän merkitys ja asema lapsen elämässä on jakautunut tasaveroisemmin, tai ainakin siihen on ollut konkreettisempi mahdollisuus. Imetys ei kuitenkaan ollut määräävä tekijä siinä mielessä, että olisin todella tehnyt rajauksia tai valintoja haastateltavista sen mukaan, imettääkö lapsen äiti vai ei. Aineistossa on sekä niitä isiä, joiden lapsi ei enää ole rintaruokinnassa että niitä isiä, joiden lapsi on rintaruokinnassa. Ikärajan tekeminen alkoi pohdinnoistani imettämiseen liittyen, mutta se ei jäänyt ainoaksi vaikuttavaksi asiaksi.

Imetys ei siis ollut ainoa asia, mikä rajasi lasten ikää isiä haastatteluun valittaessa. Ajattelin, että on muutenkin kiinnostavaa kartoittaa, miten isät kertovat isyydestään erilaisissa vaiheissa. Aineistossani onkin mukana melko eri-ikäisten lasten isiä. Nuorimmat vauvat olivat haastatteluhetkellä vain muutaman kuukauden ikäisiä ja vanhin lapsi oli lähes kaksi vuotta vanha. Näin eri-ikäisten lasten isät ovat melko erilaisissa elämäntilanteissa ja eri vaiheessa isyytensä muodostumisen prosessissa. Tässä

työssä minulla ei ole tarkoituksena kartoittaa sitä, miten isyys muuttuu yleisellä tasolla lapsen kasvaessa vauvasta pikkulapseksi. On kuitenkin kiinnostavaa tarkkailla sitä, miten isät itse kertovat henkilökohtaisissa tarinoissaan siitä, mitä heidän isyyteensä ja isäksi tulemiseensa on kuulunut erilaisissa vaiheissa. Näin ajatellen ikäraja olisi voinut olla korkeampikin kuin kaksi vuotta, mutta toisaalta en halunnut sitä nostaa, koska halusin isäksi tuleminen olevan tutkittavilla kuitenkin ajankohtainen ja vahvasti käynnissä oleva prosessi.

Haastateltavat ovat joko tuttuja tai tuttujen tuttuja. Toisena vaihtoehtonani olisi ollut laittaa johonkin avoin ilmoitus, missä pyydän haastateltavia mukaan, mutta päädyin kuitenkin näihin omasta tai tuttavien lähipiiristä löytyviin henkilöihin. Olen pyytänyt kaikkia haastateltavia henkilökohtaisesti haastatteluun ja kertonut tutkimusaiheestani muutamalla sanalla. Isien tuli kriteerieni mukaan olla esikoisia isä, alle 2-vuotiaan lapsen isä ja mielellään ei itselleni liian tuttuja. Ajattelin, että liika tuttuus ohjaa haastattelua liikaa ja pyrin näin välttämään sitä tilannetta.

Toinen aineistoni muodostuu valmiista aineistosta (ks. Eskola ja Suoranta, 1998, 118-128). Tällaista valmista aineistoa voivat olla esimerkiksi aikaisempien tutkimusten aineistot, tilastot, henkilökohtaiset dokumentit, organisaatioiden asiakirjat tai joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteet (Uusitalo, 1991, 94-98). Ajattelin, että joukkotiedotuksen ja median piiristä löytäisin tähän tutkimukseen hedelmällistä valmista aineistoa ja päädyin keräämään lehtiaineistoa, koska ajattelen sen heijastelevan jossain määrin yhteiskunnallista tilaa. Perheaiheisiin aikakauslehtiin päädyin sen vuoksi, että ne on suunnattu suoraan kiinnostukseni kohteena olevalle ihmisryhmälle. Näitä lehtiä luetaan varmasti monessa nuoressa perheessä ja varsinkin vertaistuen ollessa vähäistä, uskon näillä lehdillä olevan kohtalaisen suurikin mielipidevaikuttajan rooli, ainakin osassa perheistä. Perheaiheisia aikakauslehtiä ovat Suomessa esimerkiksi Vauva, Kaks plus, Meidän perhe, Odotus ja 9 kuukautta. Näistä kaksi viimeistä ovat profiloituneet nimenomaan raskausaikaan, joten ne jäivät sen vuoksi kiinnostukseni ulkopuolelle. Meidän perhe- lehdestä luin vuoden 2006 vuosikerran läpi, mutta vuosikerran artikkeleissa käsiteltiin enemmänkin isompiin lapsiin ja yleisesti lapsiperheisiin liittyviä teemoja. Suoranaisesti isyydestä Meidän perheessä oli mielestäni hyvin vähän kirjoituksia joten hylkäsin senkin. Seuraavaksi luin Vauva-lehden vuosikerran läpi ja siitä löytyikin isyysaiheisia kirjoituksia enemmän kuin olin kuvitellutkaan. Sen vuoksi päädyin Vauvaan, vaikka tarjolla olisi ollut myös käsittääkseni profiililtaan melko samanlainen Kaks plus.

6.3 Haastattelut

Haastatteluita ohjasi ajatukseni siitä, että tilanteen tulisi olla mahdollisimman vuorovaikutteinen ja vapaa. En halunnut ohjata haastateltavien puhetta omien teemojeni mukaan, vaan halusin heidän itse tuottavan tarinaansa aktiivisesti. Toisissa haastatteluissa tämä onnistui paremmin kuin toisissa. Esitin toiveeni haastateltaville haastattelutilanteen alussa ja kannustin heitä kertomaan rohkeasti itselleen tärkeistä asioista ja teemoista.

Haastatteluihin tein kuitenkin itselleni väljän teemarungon, johon olin laatinut kysymyksiä kronologiseen järjestykseen (ks. liite 1). Ainut toiveeni haastateltaville oli, että haastattelu etenisi aikajärjestyksessä alkaen siitä, kun lapsen teko tuli suunnitelmiin jatkuen raskaaksituloon, raskauden kulkuun, synnytykseen, elämään vastasyntyneen kanssa, elämään vauvan kanssa, nykyhetkeen ja ajatuksiin tulevaisuudesta. Olin laatinut teemarunkooni kysymyksiä jokaiseen aikajaksoon liittyen. Jouduin käyttämään näitä kysymyksiä kaikissa haastatteluissa, yksikään haastateltava ei ollut niin omaehtoinen, että olisi spontaanisti kertonut isäksi tulemisestaan. En käyttänyt teemarunkoani kuitenkaan orjallisesti eikä kaikkien isien kanssa käsitelty täysin samoja teemoja ja aiheita teemarungon mukaisesti.

Haastattelujen välillä oli merkittäviä eroja sen suhteen, kuinka vuorovaikutukseni kehittyi haastateltavan kanssa. Muutama haastattelu oli täydellisesti sen vastakohta, mitä olin itse toivonut; niissä edettiin perinteiseen kysymys-vastaus-tyyliin. Muutamassa haastattelussa toiveeni vapaammasta vuorovaikutuksesta taas toimi paremmin.

Haastattelut olivat kuitenkin enimmäkseen vapautuneita tilanteina ja haastateltavat kertoivat yllättävän avoimesti isäksi tulemiseen liittyvistä tuntemuksistaan tai tapahtumista. Isien välillä oli aika suuriakin vaihteluita nimenomaan siinä, puhuivatko he tuntemuksiensa vai tapahtumien kautta, mutta yhtä kaikki kerronta oli mielestäni hyvin rikasta ja tutkijan näkökulmasta erittäin antoisaa ja kiinnostavaa. Moni haastateltavista myös kiitti haastattelun jälkeen mahdollisuudesta kerrata näitä isäksi tulemiseen

liittyviä asioita. Ilmeisesti asiasta puhuminen oli kaikille siis hyvin antoisa ja miellyttävä kokemus ja kyseisenlaista mahdollisuutta ”avautua” asiasta oli ehkä jopa kaivattu.

Haastateltavien keski-ikä oli haastatteluhetkellä 29- vuotta (lapsen syntymän hetkellä noin 28,5 - vuotta), vanhimman haastateltavan ollessa 32- vuotta ja nuorimman 26- vuotta. Haastateltavien keskimääräinen ikä oli siis muutaman vuoden nuorempi kuin keskimääräinen ikä tulla isäksi Suomessa (n. 31- vuotta, ks. Huttunen, 2001, 41). Parisuhteitten keskimääräinen kesto haastatteluhetkellä oli noin 5,5- vuotta. Haastatelluista jokainen pari oli sekä lapsen syntymän hetkellä että haastatteluhetkellä avotai avioliitossa. Haastattelut kestivät 40 minuutista puoleentoista tuntiin. Keskimääräinen pituus oli noin 65 minuuttia. Viidestä haastattelustani neljä tein haastateltavan kotona ja yhden ravintolassa. Nauhoitin haastattelut kasetille ja purin ne sitten tekstiksi paperille. Yhdessä haastattelussa litterointi oli erittäin hankalaa huonon äänenlaadun vuoksi, mutta muut haastattelut pystyin kirjoittamaan paperille lähestulkoon täydellisesti. Litteroidessani kirjoitin haastattelut sanasta sanaan, mutta en merkinnyt tekstiin taukoja, päällekkäispuhuntoja, äänenpainoja tai muita vastaavia seikkoja.

6.4 Lehtiaineisto

Lehtiaineiston keräsin huhtikuussa 2007. Kävin läpi vuoden 2006 Vauva-lehdet Tampereen kaupunginkirjaston Metson lehtilukusalissa ja etsin niistä isäksi tulemistä koskevat artikkelit, kolumnit ja mielipidekirjoitukset (ks. liite 2). Otin mukaan myös kirjoituksia, jotka eivät kertoneet vain isäksi tulosta, vaan joissa käsiteltiin esimerkiksi vanhemmaksi tuloa, sekä miehen että naisen kannalta. Otin mukaan myös kirjoituksia, jotka eivät varsinaisesti käsitelleet isäksi tulemistä, vaan isyyttä jollakin muulla tavalla. Kirjoitukset valitsin siis sen mukaan, sopiko niiden teema tutkimukseni kiinnostuksen kohteeseen.

Vauva-lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa ja sitä kustantaa Sanoma Magazines Oy. Vauvan internetsivuilla kerrotaan, että lehti kertoo uusinta tietoa raskaudesta ja synnytyksestä, neuvoo vauvan hoidossa ja on apuna ja tukena leikki-ikäisen kasvatuksessa ja kehityksessä. Lehden sisältöön kuuluvat

myös toistuvasti jutut parisuhteesta, perhe-elämästä ja kasvatuksesta sekä ruokaan ja ravitsemukseen ja lastentarvikkeisiin liittyvät jutut. Vauva-lehdellä on myös asiantuntijan palsta, jossa lukijat voivat kysyä heitä askarruttavia asioita. Vauva-lehden iskulause on internetsivuilla, että ”Vauva on monipuolinen lapsiperheen hyötylehti”. (Vauva-lehden internetsivut.) Lehdessä käsitellään siis kaikkea, mikä kuuluu oleellisesti lapsiperheen arkeen.

Kirjoituksia isyydestä löysin yhteensä 32 kappaletta. Niistä yksi on pääkirjoitus, yksi mielipidekirjoitus, 11 kolumnia, 6 kiertokapula-palstalta (jossa yksi isä aina vastaa toisen isän kysymykseen ja esittää seuraavalle isälle kysymyksen) ja loput 13 olivat toimittajan kirjoittamia kirjoituksia. Jokaisessa lehdessä oli ainakin kaksi kirjoitusta isyyteen liittyen, enimmillään teemasta oli viisikin kirjoitusta yhdessä lehdessä. Kirjoitusten sivumäärä on yhteensä 59 sivua, joskin sivut sisältävät aikakauslehdille ominaiseen tapaan paljon kuvia ja mainoksia, eli tekstiä ei siis ole aivan näin montaa sivua.

Aluksi luin aineistoa läpi kokonaisuudessaan, mutta hyvin pian jaoin aineiston kahteen osaan: 32 kirjoituksesta 15 oli löydettävissä jonkunlaista isämällin esitystä. 16 jutussa ei tällaista mallia ollut ja yksi oli mielipidekirjoitus, josta isämällien tutkimiseen lähti mielenkiinto². Isätyyppien esitystä lähdin etsimään yhden aineistossani olevan mielipidekirjoituksen saattelemana (ks. seuraava luku) ja aikaisempaan isyystutkimukseen tutustumisen perusteella, halusin tarkastaa löytyykö lehtiaineistostani samantyyppisiä isätyyppejä, kuin esimerkiksi Huttunen (1999), Vuori (2001)³ ja Kekäle (2007) ovat tutkimuksissaan löytäneet omista aineistoistaan. Kun näitä isätyyppien esityksiä oli omasta aineistostanikin löydettävissä, päätin lähteä aineistooni tutustumisessa liikkeelle siitä, että rajasin tarkemman tarkastelun ulkopuolelle nämä 17 juttua, joissa ei isätyypin esitystä ollut löydettävissä.

Nämä 17 kirjoitusta, joista en löytänyt isätyyppejä, kertoivat pääasiassa vauvaperheen isänä olemisesta erilaisten teemojen kautta. Seitsemän kirjoitusta kertoi isänä olemisen arjesta, niissä pääasiallisesti kuvailtiin arkea ja sen tapahtumia, kahdessa käytiin läpi synnytystä isän näkökulmasta, kaksi kirjoitusta kuvaili isäksi tuloon liittyviä tuntemuksia ja kahdessa taas teemana oli perheenperustamisen

² Tämä mielipidekirjoitus on esitettyä seuraavan luvun alussa. En laskenut sitä kuitenkaan aineistoon mukaan, vaikka kiinnostus isätyyppien etsimiseen nousikin osittain kyseisestä kirjoituksesta.

³ Vuoren tutkimuksessa ei ole varsinaisesti rakennettu isätyyppejä, mutta hänen jaetun vanhemmuuden ja äidinhoivan diskurssinsa kuvaavat mielestäni myös isän roolia (ks. Vuori, 2001, 125-139).

suunnitelmallisuus. Yksi kirjoitus käsitteli kasvatusta ja arvoja isän näkökulmasta, yhdessä käsiteltiin isyyden tunnustamista ja yhdessä kirjoituksessa pohdittiin perimää. Yksi oli isän kirjoittaman mielipidekirjoitus. Kokoavana piirteenä näissä oli mielestäni se, että niissä pohdittiin isiä kiinnostavia ja askarruttavia teemoja ja suurin osa näistä kirjoituksista (13/17) oli isien kirjoittamia kolumneja tai kiertokapula-palstan kirjoituksia (joissa isä vastaa kysymykseen) ja yksi oli mielipidekirjoitus, eli niissä isät olivat itse äänessä.

Nämä kirjoitukset olivat sisällöltään hyvin kiinnostavia, mutta päädyin jättämään ne aineistostani tässä vaiheessa pois. Lehtiaineistoni on siis kooltaan 15 jutun kokoinen.

7 Empiirinen analyysi

7.1 Isämallien typologiaa rakentamaan

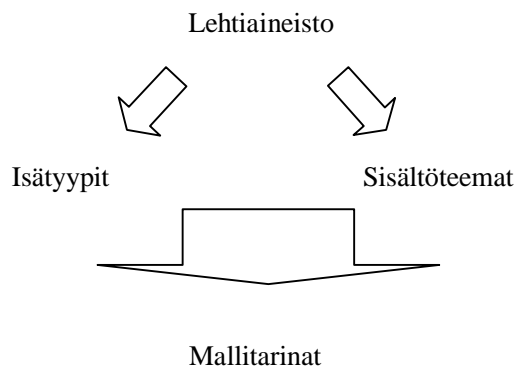
Lähdin tarkastelemaan lehtiaineistoa aineistoni ainoan mielipidekirjoituksen saattamana. Nimimerkki ”Mies, 3 lasta” kirjoittaa otsikolla Miesnäkökulmaa seuraavasti:

”Olen harkinnut vauva-lehden tilaamista, mutta arveluttaa kuitenkin seuraava: kaikki toimituksen jäsenet ovat naisia. Tuleeko artikkeleissanne varmasti riittävästi huomioitua keski-ikäisten, lihaviiden, lyhyiden, köyhien ja alkoholisoituneiden miesten näkökulma? Toisaalta kuvatunlaiset miehet saavat usein toisia tai kolmansia lapsia. Ensimmäiset lapsethan ilmeisesti osuvat pitkille, ruskettuneille, paidattomille, pitkätukkaisille ja ulkomaalaisen näköisille miehille?” (Vauva 11/06.)

Tämä kommentti herätti kiinnostuksen siihen, millaisista isistä Vauvassa kirjoitetaan ja millaisia isätyyppejä lehdessä esitellään.

Lehtiaineiston analyysi on kolmivaiheinen. Analyysini tähtää Vauva-lehden esittämien kulttuuristen isämallien rakentamiseen. Kuten aiemmin totesin, lähdin lukemaan isäkirjoituksia Huttusen (1999), Vuoren (2001) ja Kekäleen (2007) rakentelemien isätyyppien olemassaolo mielessäni. Olin kiinnostunut näkemään, onko omasta aineistostani löydettävissä samantyyppisiä isämallien esityksiä. Löysinkin omasta aineistostani yhtymäkohtia aiemmassa tutkimuksessa luotuihin isätyyppeihin ja ensimmäisenä kuvaan aineistoani aineistokatkelmien kautta ja esittelen näitä löytämiäni erilaisia tyyliä kirjoittavia isyydestä. Seuraavassa vaiheessa luen aineistoani temaattisesti läpi ja esittelen aineistokatkelmien kautta sitä, minkälaisien teemojen kautta aineistossani kirjoitettiin isyydestä. Lopuksi kolmantena vaiheena konstruoin kulttuurisia mallitarinoita löytämiäni isätyyppejä ja teemoja yhdistelemällä.⁴

⁴ Lehtiaineisto on tyypillistä aikakauslehtityylistä: joissakin jutuissa on yksi selvä, koko kirjoituksen alusta loppuun sitova teema tai tarina. Jotkut kirjoitukset taas ovat sen tyyppisiä, että niissä ensin esitellään jotakin ilmiötä esimerkiksi asiantuntija-lausuntojen kautta ja tämän jälkeen esiintyy alakirjoituksia, joissa on tähän teemaan liittyviä haastatteluja yms. Tämän vuoksi kolme kirjoitusta on mukana kahdessa isämallin kategoriassa. Isämallin esityksiä olen siis nostanut 15 jutusta esiin 18 kappaletta. Näistä 18 kirjoituksesta/sen osasta, jotka olen määrittänyt esittämään tiettyä isätyyppiä, en kolmesta nostanut esiin sisältöteemaa, koska näissä kolmessa ei sisältöteemaa ollut esitettynä samaan tyyliin kuin lopuissa kirjoituksissa. 14 tapauksesta nostin kustakin esiin yhden sisältöteeman ja yhdestä kirjoituksesta nostin esiin 2 sisältöteemaa. Tämä selvennyksenä siihen, etteivät kirjoitusten/isätyypin esitysten/sisältöteemojen lukumäärät kaikissa osissa työtä kohtaa keskenään.

Kuva 3: Lehtiaineiston analyysi

7.1.1 Poissaolevan isän/ etä- isän tyyppi

Poissaolevaa isää käsiteltiin yhdessä kirjoituksessa ja etä-isyyttä kahdessa. ”Ilman isää kasvanut” - kirjoitus (1/06) käsittelee sitä, kuinka lapselle voi kertoa poissaolevasta vanhemmasta, joten kirjoitus ei sinänsä ole omaan kiinnostukseeni polttopisteeseen osuva. Huomionarvoista siinä on mielestäni se, että lehdessä otetaan esiin myös se vaihtoehto, että isää ei ole lapsen elämässä lainkaan mukana, kaikki eivät elä ydinperheissä eivätkä edes uusioperheissä.

Etä-isyyttä⁵ käsittelee kaksi kirjoitusta, toisessa niistä etä-isä kertoo itse isyydestään ja toisessa lapsen äiti kertoo kahden elämisestään lapsensa kanssa isän asuessa toisaalla. Kirjoituksessa Minun isyyteni (11/06) etä-isä kertoo:

” Minulle ei olisi ollut mitään sitä vastaan, että Valteri olisi muuttanut kanssani. Aloite eroon tuli kuitenkin minun puoleltani, eikä olisi tuntunut reilulta että olisin lähtiessäni vienyt lapsenkin. (...)”⁶ Luottamus on säilynyt hyvänä, ohjeistusta ei jaella puolin eikä toisin. (...) Koen kyllä olevani enemmän kuin etäisä, koska näen Valteria niin paljon. Nykyinen tilanne on hyvä, enkä näe tarvetta muuttaa järjestelyämme. Jos kuitenkin joskus ilmaantuisi joku hyvä syy, Valteri voisi ilman muuta muuttaa luokseni.(...) Eihän tällainen

⁵ Kirjoitan etä-isä käsitteen tässä työssä kieliopillisesti virheellisesti yhdysviivalla, jottei se sekaannu adjektiiviin etäisä.

⁶ (...) -merkki ilmaisee, että aineistokatkelmassa on merkin kohdalta jätetty tekstiä pois.

lapsen jakaminen helppoa ole. Kyllä minullekin tulee tiiviin yhdessäolon jälkeen ikävä, kun pojasta muistuttavat vain lelut lattialla.” (Minun isyyteni, 11/06.)

Toisessa etä-isyyttä käsittelevässä kirjoituksessa ääni on lapsen äidillä, joka asuu lapsensa kanssa kahden.

”Käytännössä huoltajuus kuitenkin jää sille, joka lapsen kanssa asuu. Juleksen isä sanoikin minulle kerran, että sinä olet aina kantanut kaiken vastuun. (...) Hän on myös sanonut, että jos tulisin esimerkiksi kovasti kipeäksi, hän ottaisi vaikka palkatonta vapaata ja hoitaisi poikaa.” (Lapsi tekee perheen, 12/06.)

Näissä kirjoituksissa etä-isyyys näyttäytyy keskenään eri tavoin. Ensimmäisessä kirjoituksessa isä asuu avioeron myötä pakon sanelemana toisessa kodissa, mutta kokee olevansa emotionaalisesti yhtä tärkeä ja vahva vanhempi kuin äitikin. Toisessa taas äidillä on perimmäinen vastuu lapsesta ja isä on enemmänkin osana turvaverkkoa isovanhempien tapaan, kuin tasavertaisena vanhempana. Toisaalta myös kertojat ovat eri rooleissa, toinen on lapsen luota pois muuttanut etävanhempi ja toinen on lapsen kanssa elämään jäänyt ”yksihuoltaja”. Ehkä tämä asetelmakin jo määrittää kirjoitusten asiasisältöä, toki asian molemmilla osapuolilla on asiasta erilaiset käsitykset. Vauva-lehti esittelee etä-isyyttä kahdesta näkökulmasta, mutta mielestäni melko vähän aiheen yleisyyteen verrattuna.

7.1.2 Perinteinen isätyyppi

Perinteistä isäkuvaava Vauva-lehdessä esitettiin viidessä kirjoituksessa. Kirjallisuusosuudessa olen esitellyt monia isyytutkija Jouko Huttusen kirjoituksia. Huttunen oli mukana myös aineistossani, ”Ihanneisi” -kirjoituksessa (05/06) asiantuntijana kertomassa muuttuvasta isyydestä. Huttunen sanoo näin:

”Pidän utopistisena, joskin toivottavana, että isät haluaisivat olla enemmän lastensa kanssa kuin ovat. Luulen, että useimmat miehet ovat tyytyväisiä jakoon 25-75. Eli isä huolehtii lastenhoidosta neljäsosan ja äiti loput. Mies saa toteuttaa itseään myös työelämässä ja harrastuksissa, kun taas äiti joustaa. Isä saa lapsenhoidosta nautinnon, mutta ei niin paljon velvollisuuksia. Uskon, että tämä asia tulee muuttumaan.” (Ihanneisi, 05/06.)

Perinteisellä isämällillä tarkoitan tässä mallia, jossa äidillä on perimmäinen vastuu lapsista ja kodista ja isä on avustava vanhempi. Esim. Jaana Vuoren äidinhoivan diskurssi (2001, 125-139) tai Huttusen avustavan isän ja perinteisen isän ajatus (1999, 179-185) sekä Kekäleen moderni isyystarina (2007, 40) ovat lähtökohtana perinteisen isän esitysten etsinnöilleni. Perinteinen isä osallistuu kyllä perheen kanssa elämiseen, mutta lähinnä avustajan roolissa. Isä voi kantaa taloudellisen vastuun perheestä, mutta hoitovastuu on pääasiassa äidillä. Katkelman mukaan Huttunen ajattelee, että uusi, aktiivisempi isyys on esillä tällä hetkellä enemmän puheissa kuin käytännön tasolla. Hän kuitenkin povaa asiaan muutosta, koska uskoo että myös äidit haluavat haastaa itseään kodin ulkopuolella.

Tämän perinteisen isätyypin olemassaoloa heijastelevat myös seuraavat katkelmat aineistosta.

”En ole ehtinyt olla lasteni kanssa niin paljon kuin olisi pitänyt, mutta en ole jäänyt kaivelemaan vanhoja elämäni muillakaan alueilla.” (Kiertokapula, 10/06).

”Miehet haluavat mennä kavereiden kanssa, vaikka kotona olisikin vauva. Tomikin lähti välillä kaupungille rentoutumaan, mutta itse en ole koskaan ollut mikään menijätyppi’, Krista vertailee. Muutama vuosi sitten oli vielä jonkinlainen menovaihde päällä, mutta olen rauhoittunut niistä ajoista’, Tomi sanoo ja arvelee, että käynnit hyvinvointineuvolassa ovat omalta osaltaan auttaneet ottamaan vastuuta kokonaistilanteesta. (...) Nyt perhetyöntekijä huolehtii lapsista kerran viikossa, ja Kristalla on mahdollisuus ottaa vapaata kotitöistä.” (Tukea perheen kasvukipuihin, 11/06.)

Jälkimmäinen katkelma on näistä mielenkiintoinen, kirjoituksessa kerrotaan, että isällä on menohaluja ja menoja ja kun äiti haluaa vapaata kodin arjen pyörittämisestä, paikalle tulee perhetyöntekijä. Missä on isän osuus tai vastuu perheen pyörittämisestä?

”Osaako isä?” –kirjoitus (02/06) valottaa tätä kysymystä joiltain osin.

”Katariina ei osaa pyytää miestänsä auttamaan lapsenhoidossa. (...) Hoidan lapsen, mutta samalla viestitän miehelle, että huomaathan, teen tämän kaiken. Oletan, että mieheni huomaisi kuinka paljon minä teen, ja tarjoutuisi auttamaan. Olen pettynyt, kun näin ei käy. Kun viimein sanon miehelle jotain, kiukkua on kertynyt. (...) Naiselle kehittyy varsin vahva näkemys lapsen hoidosta. Ja nainen haluaa, että mies tekee kaiken juuri samalla tavalla kuin hän. Siinä nainen evää mieheltä kyvyn ajatella.” (Osaako isä?, 02/06.)

Kirjoituksessa kaksi isää kertoo kokemuksistaan:

” Kun avovaimo on vieressä neuvomassa, hermostun lähinnä häneen, en lapsiin. Silloin kaikki menee hyvin, kun olemme lasten kanssa keskenämme. Hommat hoituvat meidän tavallamme. (...) Muistan alkuajoista sen, että kun olin tehnyt ruuan ja laittanut kodin kuntoon, vauvalle laittamani vaippa oli yhtäkkiä liian kireällä, paita likainen ja lapsi itki turhaan. Olin jatkuvan naputuksen ja neuvomisen kohteena.” (Osaako isä, 02/06.)

” Jos äiti ei anna isälle tilaa ja samalla isältä vaaditaan jotain epämääräistä, isän rooli on nopeasti hukassa. Äidillä on etumatkaa lapseen läheisyytensä ja tuttuutensa vuoksi. Koska äiti on kantanut lasta niin kauan, hän kokee, että päävastuu hoitamisesta kuuluu hänelle. Isän täytyy kuroa matkaa umpeen, ottaa tilansa heti alusta.” (Osaako isä, 02/06.)

Onko siis niin, että isät joutuvat tyytymään perinteisen isän malliin, koska äiti omii vanhemmuuden itselleen, eikä anna isälle tilaa (ks. Kaila-Behm, 1997, 67-75)? Toisaalta myös asiantuntijoiden mielipiteet tai käsitykset voivat tehdä isän aktiivisen roolin lähes mahdottomaksi, kuten seuraava psykoterapeutin mielipide mielestäni tekee:

” Äidit ovat hirveän käteviä, he tekevät yhdellä kädellä vaikka mitä. Mieheltä ei pidä odottaa samaa, vaan antaa hänen toteuttaa isyyttään omalla tavallaan, yrittää ja opetella. Jos nainen koko ajan puuttuu miehen tekemisiin ja neuvoa tätä, mies saattaa vetäytyä.” (Sinä, minä ja vauva, 06/06.)

Sinänsä kommentissa on järkevä sanoma, naisen tulisi antaa miehelle tilaa harjoitella ja löytää oma tyyliinsä. Mutta lähtökohta oletus on aika rajoittava. Perusteltua on kysyä onko mies tosiaankin lähtökohtaisesti huonompi tai kömpelömpi kodin- ja lapsenhoitaja kuin nainen? Isyyden kulttuurisen tarinan kannalta on mielenkiintoista se, että tällaisia mielipiteitä esitetään mediassa ja annetaan äideille oikeutus lapsenhoidon omimiseen synnynnäiseen paremmuuteen perustuen ja samalla lukkiutetaan miehet omaan passiiviseen rooliinsa antamalla ymmärtää, etteivät he ole yhtä lahjakkaita lasten- ja kodinhoitajia kuin naiset.

Yllätyksellistä oli se, että perinteisestä isämallista kirjoitettiin melko vähän. Mikäli Jouko Huttusta on uskomisen, on perinteisen isämallin toteuttaminen kuitenkin vielä nykyään yleisintä (1999, 171-172). Ehkä perinteisen isän rooli on niin itsestään selvä, ettei siitä koeta tarvetta kirjoittaa. Tai ehkä en osannut lukea ja löytää perinteisen isämallin representaatioita aineistostani, tämän samaisen tuttuuden vuoksi. Tai ehkä sen asema ei olekaan enää hegemoninen nuoremman ikäpolven keskuudessa, jolle Vauva-lehteä suunnataan (ks. esim. Vuori, 2004)?

7.1.3 Uusi, aktiivinen isätyyppi

”Viime aikoina on puhuttu latte-isistä. Miehistä, jotka jäävät hoitovapaalle ja tietävät vauvansa mitat viikoittain. He tekevät vauvoilleen blogit nettiin ja puhuvat ”meidän synnytyksistä”. Niin ja istuskelevat rennosti vauvoineen kahviloissa nauttimassa lattea, maitokahvia lasimukista. Siis rennosti ja nauttien. Onko kyse mielikuvista vai onko näitä isiä olemassa?” (Mikä ihmeen latte-isä, 5/06.)

Uudesta, aktiivisesta isämallista kirjoitettiin Vauvassa kaikista eniten. Uudessa, aktiivisessa isätyypissä on lähtökohtana Vuoren (2001, 125-139) jaetun vanhemmuuden diskurssi, Huttusen (1999, 185-188) uuden isyyden malli ja Kekälän (2007, 40) postmoderni isyystarina. Isä ja äiti ovat tasaveroisia vanhempia ja vastuunkantajia. Hoitoon ja kotiin liittyvät asiat ratkaistaan jokaisessa tilanteessa ja perheessä itselle parhaiten sopivalla tavalla, eikä kyseenalaistamatta toteuteta ´äiti hoitaa kodin, isä hankkii tulot´ -kuviota. Yhdessätoista kirjoituksessa esitettiin tällaista aktiivista isyysmallia.

”Myös Tuukka olisi mielellään jäänyt vanhempainvapaalle. Kun piti kuuden viikon vapaan jälkeen palata töihin, itku tuli silmään. Ehkä jään ensi vuonna hoitamaan Ainoa. (...) Lastenhoitoa mystifioidaan turhaan, se on helppoa miehillekin. Jostain syystä ihan vieraatkin naiset ovat kovia neuvomaan, kun näkevät miehen tai kaksi vauvan kanssa,´ Tuukka pohtii.” (Lapsi tekee perheen, Aino on isien toivottu vauva, 12/06.)

Voiko aktiivinen isyys olla naiselle uhka? Menettääkö nainen omaa reviiiriään, jos mies on yhtä osaava ja yhtä suuressa vastuussa kuin hän itse? Äidinhoivan historia on tietysti hyvin vahva, joka ilmenee tässä ja perinteisen isämallin kuvailuissa olleista aineistokatkelmista. Joidenkin naisten on selvästikin jossain määrin vaikeuksia hellittää monopolistaan lastenhoidossa ja antaa tilaa myös miehille?

Aineistossa oli muutama koti-isän haastattelu. Näissä kirjoituksissa tuotiin esiin syitä, minkä vuoksi perheessä oli päädytty isän jäämiseen hoitovapaalle.

”Alusta pitäen oli selvää, että voin jäädä kotiin. Kun lapsi on pieni, äitiä tietenkin tarvitaan, mutta tässä vaiheessa jo isäkin pärjää. Tuttavapiirissäni on aika yleistä, että isät jäävät hoitovapaalle – en ole lainkaan poikkeus. (...) Sami uskoo, että hyvä isä on sellainen, joka antaa lapselle aikaa, ottaa huomioon ja on läsnä. Siinä samalla siirtyvät vanhempien arvot ja tulee kuin vahingossa kasvatettua lasta. (...) ´Kai muutos on koko kulttuurissa. Maa on tasa-arvoisempi: ei ole mitään syytä, miksi naisen pitäisi yksin luopua työelämästä, kun yhtä hyvin voi jakaa. Se on niitä kompromisseja, joita lapsen tulo tarkoittaa. Ei voi vain saada, täytyy vähän antaa.´” (Ihanneisi, 05/06.)

”En myöskään halunnut liittyä siihen mieskuoroon, joka harmittelee, että olisi pitänyt viettää enemmän aikaa kotona lasten ollessa pieniä.” (...) Kun Petri alkoi töissä puhua hoitovapaalle jäämisestä, hän yllättyi työpaikan kannustavasta ilmapiiristä. ”Olin luullut, että pitäisivät luuserina. Moni sen sijaan kehui ratkaisuani rohkeaksi ja toivoi voivansa tehdä saman. Mietin itsekseni, että mikäs estää.” (Vuorokaudesta loppuvat tunnit, 08/06.)

Lapsuudenkodista tullut malli saattaa olla usein se, mitä omassakin kodissa toteutetaan, vaikka aika on toinen. Toisaalta lapsuudenkodin malli saattaa ajaa omissa ratkaisuissa isää toiseenkin suuntaan:

”Vanhempani olivat hyvin työkeskeisiä: käytiin töissä, tultiin kotiin ja ruvettiin nukkumaan. Joskus ihmettelin, miten paljon työtä ihminen voi oikein tehdä. Itselläni tärkeysjärjestys on toinen: ykkösenä lapsi, sitten ystävät ja rakkaus ja vasta niiden jälkeen työ.” (Kiertokapula, 09/06.)

Isä saattaa verrata itseään vanhempana paljon äitiin. Tämä kertoo ehkä äitien vahvasta asemasta ja pitkästä historiasta, joka on muokannut ajatteluamme niin, että äiti on se mittari, jonka mukaan kyvyt lasketaan. Jos selviytyy yhtä hyvin kuin äiti, on jo tosi mestari!

”Olin ylpeä läheisestä isä-poika-suhteestamme. (...) Tässä me vain hassuttelemme, ei tähän äitiä aina tarvita! Minä en halua olla etäinen isä, en henkisesti enkä fyysisesti.” (Poika meidän, 1/06.)

”Nyt oli toisin. Vaimo ei ihmetellyt. Hänen mukaansa me olimme ihan eri tavalla isä ja poika nyt, kun puolen vuoden koti-isyyteni oli päättymässä. Sen minäkin olin huomannut. Aloin tuntea itseni yhä enemmän äidin veroiseksi.” (Poika meidän, 10/06.)

Joku voi miettiä, kuvastavatko nämä kommentit uutta vai perinteistä isyyttä? Toisaalta isä ei vaikuta aivan tasaveroiselta vanhemmalta, jos kerran tuntee tarvetta juhlia kun saavuttaa äidin ”tason”. Toisaalta perinteisen isämällin edustaja ei tavoittelekaan tätä ”tasoa”. Päädyn lukemaan nämä kommentit aktiivisen isyyden mallin piiriin kuuluviksi. Aktiivisen isyyden ilmiö saattaa olla vielä niin tuore, että tämä ilmiön uutuus määrittää ilmiöön suhtautumista; hyvän äidin normi on niin voimakas ja tunnustettu, että omaa onnistumista vanhempana on luonnollista kuvata äitiyden veroisena vanhemmuutena.

Toisaalta aineistosta taas löytyi toisenlainen kommentti, joka kertoi isien jonkinasteisesta rennommuudesta ja tätä kautta paremmuudesta:

”Joku sanoi, että lapsista ei tule niin vinkuvia, kun he ovat isän kanssa kotona. (...) Arvostusta tästä ei kyllä saa. Mutta onpahan kanttia sanoa mielipiteensä lastenkasvatuksesta, kun takana on 1,5 vuotta kotona.” (Minun isyyteni, 11/06.)

Syällisyys on teema, jota käsitellään herkästi äitiydestä ja varsinkin hyvästä äitiydestä puhuttaessa. Aineistoni mukaan aktiiviseen isyyteen näyttää liittyvän tämä sama dilemma ja pohdinta.

”Vauvojen uhat, silloin kun niitä todella on, eivät ole ulkoisia eivätkä fyysisiä. Todelliset uhat ovat perheen sisäisiä. Minä itse olen lapseni pahin uhka. Lastani uhkaa työväsyyksensä johtuva välinpitämättömyyteni ja se, etten ole tarpeeksi läsnä enkä anna tarpeeksi aikaani. Lastani uhkaa se, että hoivaan häntä kärsimättömästi. Lastani uhkaa hellittelyn puute ja se, etten pidä häntä tarpeeksi sylissä.” (Isä Aurinkoinen, 09/06.)

7.2 Sisältöteemojen luentaa

Seuraavaksi esiin nostamani teemat eivät ole lähtöisin aiemmin esittelemistäni isätyypeistä, vaan ne ovat aineistosta nousseita. Unohdin lukuajaksi isätyypit ja luin aineistoa uteliaasti ja tarkoitukseni löytää sieltä toistuvia teemoja. En ole kiinnostunut näistä teemoista sinänsä, vaan siitä kuinka ne varioivat eri isätyypeillä. Tämän tarkastelun kautta ajattelen pystyväni rakentamaan mallitarinoita isäksi tulemisesta.

Teemoja lähdin etsimään siten, että luin jokaista kirjoitusta ajatuksella läpi. Kirjasin jokaisen kirjoituksen keskeisen teeman tai teemat ylös ja lopulta katsoin, kuinka monta kirjoitusta osui saman teeman alle. Kolme kirjoitusta osoittautui hankalaksi teeman nimeämisen suhteen. Ensimmäinen niistä oli pääkirjoituksena ollut Mikä ihmeen latte-isi (05/06), jossa pääkirjoitustyyllisesti esiteltiin lehden sisältöä, pääasiassa erilaisia isätyyppejä. Toinen hankala kirjoitus oli Lapsi tekee perheen - kirjoituksessa oleva (12/06) Juleksen arjesta puuttuu isä -osio. Siinä lapsen äiti kertoi perheen arjesta ilman isää. Kolmas hankala kirjoitus oli Ihanneisi- yhdistetyn miehiä -kirjoituksen (5/06) asiantuntijaosuus, jossa tutkija Jouko Huttunen kuvailee isätyyppejä ja isyyttä omien tutkimustensa

valossa. Näistä kolmesta en ole nostanut esiin sisältöteemaa, koska niiden teemat olivat luonteeltaan niin erilaisia kuin muissa aineiston kirjoituksissa.

Löysin kirjoituksista kuusi keskeistä teemaa;

- isän syyllisyydentunteet,
- epävarmuus vanhemmuuden alkutaipaleella,
- isien epävarmuuden tunteet työelämään liittyen,
- biologisen perimän vähämerkityksisyys,
- pohdinnat arvoista ja vastuusta sekä
- toiminnallinen isyys.

Nämä teemat ovat keskenään hyvin erityyppisiä, joten esittelen seuraavaksi jokaista niistä erikseen.

Yhdessä kirjoituksessa keskeinen teema oli isän syyllisyydentunteet. Isä pohtii omaa onnistumistaan turvallisena kasvattajana.

”Aloitin mielessäni itsesyytökset: Olen huono isä. Olen ollut liikaa töissä. Isyysloma olisi voinut olla pidempi kuin kuusi viikkoa. Oma lapseni ei tunne minua, en tunnu turvalliselta. (...) Kuinka äärimmäisen turhauttavaa onkaan, jos ei osaa rauhoittaa omaa lastaan. Välillä yritin hakea lohtua äidin ja lapsen erityissuhteesta. (...) Äitiyden erityisyyteen vetoaminen on sitä paitsi ala-arvoinen tapa väistää vastuu oman lapsen hoidosta.” (Poika meidän, 01/06.)

Epävarmuutta vanhemmuuden alkutaipaleella käsiteltiin kolmessa kirjoituksessa. Yhdessä niistä keskeisimpänä teemana olivat äitiyden paineet ja suorittaminen. Kirjoitus käsitteli isien kykyä selviytyä lapsen hoidosta, mutta pääasiana kirjoituksessa nousevat esille äitiyden paineet.

”Ihmettelen, miksi kaikki pitää tehdä täydellisesti. Kenelle äiti haluaa jotain todistella, itselleen, isälle, sukulaisille? (...) Kumpikaan vanhemmista ei ole taituri ensimmäisen lapsen kanssa. Alkuaajan hankaluudet johtuvat usein siitä, että äiti opettelee eikä anna isälle tilaa oman epävarmuutensa vuoksi.” (Osaako isä, 02/06.)

Epävarmuutta vanhemmaksi tulon vuoksi käsiteltiin myös kahdessa seuraavassa kirjoituksessa.

”Vanhemmat eivät ole valmiita, kun lapsi syntyy. Etenkin esikoisen kohdalla he tuntevat epävarmuutta omista kyvyistään vanhempina. Tällöin tarvitaan kunnioitusta toisen osaamista tai osaamattomuutta kohtaan.” (Sinä, minä ja vauva, 06/06.)

”Lomake viestitti, ettei uuteen elämänvaiheeseen totuttelevilta vanhemmilta odoteta täydellisyyttä. Paperille sai kirjata omia tuntemuksia ja kipeitäkin asioita ilman pelkoa tulla tuomituksi. Oli mukava tietää, että neuvolasta saa tukea tarvittaessa jo odotusaikana, Juha kiittelee.” (Tukea perheen kasvikipuihin, 11/06.)

Kahdesta kirjoituksesta nostin esiin isän kokeman epävarmuuden työelämään liittyen. Nämä kaksi isää olivat tehneet ratkaisun jäädä työstään hoitovapaalle ja tähän ratkaisuun näytti liittyvän pohdintoja siitä, kuinka työyhteisö ottaa moisen uutisen vastaan.

”Jossakin vaiheessa tosin Saminkin takaraivossa kummitteli pelko: mitä työpaikalla ajatellaan? (...) `Sitä paitsi suurin pelko ei liittynyt niinkään urakehitykseen kuin siihen, että poissaoloni lisäsi pienellä työpaikalla muiden työtaakkaa.`” (Ihanneisi, yhdistetyt miehiä, 05/06.)

”Kun Petri alkoi puhua hoitovapaalle jäämisestä, hän yllättyi työpaikan kannustavasta ilmapiiristä. `Olin luullut, että pitäisivät luuserina. Moni sen sijaan kehui ratkaisuani rohkeaksi ja toivoi voivansa tehdä saman.`” (Vuorokaudesta loppuvat tunnit, 08/06.)

Kahdesta kirjoituksesta nostin teemaksi biologisen perimän vähämerkityksisyyden.

”Isä oli tyypillinen oman sukupolvensa edustaja ja jäi minulle hyvin etäiseksi. Haluan auttaa Kaislaa ymmärtämään, ettei biologinen side ole aina määräävä tekijä ihmisten välisissä suhteissa, vaan toisesta huolehtiminen ja läheinen yhdessäolo.” (Ilman isää kasvanut, 1/06.)

”Miehet eivät myöskään etukäteen pohdi lapsen kysymyksiä. `Otamme asian kerrallaan. Vanhemmuus on sosiaalista, ei biologista. Totta kai Aino tulee jossain vaiheessa häpeämään kahta isäänsä.`” (Lapsi tekee perheen, 12/06.)

Kolmessa kirjoituksessa teemana olivat isien pohdinnat arvoista ja vastuusta.

”Toisaalta pikkulapsen isänä minä, jos kuka, ymmärrän suojelunhalun. Tiedän harvinaisen hyvin, kuinka mielikuvituksellisia kauhukuvia ihminen voi keksiä, kun hän kuvittelee dramaattisen uhan vauvalleen, tuolle suloiselle ja ehdottoman viattomalle olennolle, joka nukkuu nallelakanoidensa pinnasängyssä. (...) Vauvojen uhat, silloin kun niitä todella on, eivät ole ulkoisia eivätkä fyysisiä. Todelliset uhat ovat perheen sisäisiä. Minä itse olen lapseni pahin uhka. Lastani uhkaa työväsämyksestä johtuva välinpitämättömyyteni ja se,

etten ole tarpeeksi läsnä enkä anna tarpeeksi aikaani. Lastani uhkaa se, että hoivaan häntä kärsimättömästi. Lastani uhkaa hellittelyn puute ja se, etten pidä häntä tarpeeksi sylissä.” (Isä aurinkoinen, 09/06.)

”Ihmiset ovat nykyään näennäiskiireisiä: järjestävät itselleen kalenterin täyteen aivan suotta. Minusta itseensä tutustuminen on tuhat kertaa tärkeämpää kuin kaikki touhotus ja vouhotus. (...) Lapselleni tahdonkin opettaa, että ihmisiä tulee kunnioittaa sellaisena kuin he ovat. Kun kotoa saa terveet lähtökohdat ja pääsee kehittymään omanlaisekseen ihmiseksi, löytää varmasti paikkansa yhteiskunnassakin.” (Kiertokapula, 09/06.)

”Tajusin muutoksen aika karua kautta. Mieleeni pulpahti, että jos meille nyt tulisi avioero, enää ei olisi mitenkään selvää, että poika menisi äidilleen asumaan. Olisin tasaveroinen huoltaja. (...) Tämän ymmärryksen soisi myös niille miesaktivisteille, jotka valittavat epätasa-arvoa huoltajuuskiistoissa. Tilanne olisi ihan toinen, jos miehet olisivat jo aiemmin ottaneet suoraa vastuuta lasten hoidosta.” (Poika meidän, 10/06.)

Yleisin teema oli toiminnallinen isyys, jota käsiteltiin viidessä kirjoituksessa.

”Elsan ja isän päivät täyttyvät harrastuksista. Niitä löytyy sekä itse järjestämällä että lehtien menovinkeistä.” (Vuorokaudesta loppuvat tunnit, 08/06.)

”Kerhossa askarrellaan, jutellaan, leikitään ja tehdään retkiä. (...) Yritämme mieltää erilaisia toimintamuotoja, joihin erityisesti uusien isien olisi helppo tulla. Tavoitteena on saada mahdollisimman moni isä innostumaan isien ja lasten yhteisestä toiminnasta.” (Isän kanssa kerhoon, 9/06.)

”Robinille olen ollut enemmän leikkivä kuin hoivaava isä. Rakastan leikkien keksimistä, leikki on lasten ja aikuisten yhteinen ilo. Osallistuminen ja yhdessä kokeminen on se kirjoitus: parempi on pelata yhdessä jalkapalloa kuin viedä lapsi katsomaan ottelua.” (Kiertokapula, 10/06.)

”Lähtökohta on, että lapset kulkevat siinä, missä aikuinenkin. (...) Virikkeet tulevat arkielämästä.” (Minun isyyteni, Kotona oppii tuntemaan lapsensa, 11/06.)

”Viikonloppuisin heräämme Valtterin kanssa aikaisin, syömme aamupalan ja lähdemme puistoon tai pihalle. (...) Tässä tilanteessa tulee Valtterin kanssa tehtyä paljon asioita kahden kesken.” (Minun isyyteni, Jaettu huoltajuus toimii, 11/06.)

Nämä teemat nousivat kirjoitusten analysoinnissa merkityksellisimmiksi. Joistakin kirjoituksissa oli vaikea erottaa määräävää teemaa, mutta nostin esiin sen, mikä oli oman tutkimukseni näkökulmasta oleellisin tuntuista. Yhdestä kirjoituksesta nostin esiin kaksi teemaa, muista yhden. Tässä osassa esittelin näitä teemoja yleisellä tasolla kuvatakseni, mistä valitsemisani lehtijutuissa kirjoitetaan. Seuraavaksi lähdän tutkimaan teemojen varioimista isämallien mukaan.

7.3 Mallitarinoiden rakentaminen

Edellä olen esitellyt lehtiaineistosta löytämiäni isätyyppejä sekä aineistossa olleita sisältöteemoja. Seuraavaksi on näiden kahden yhdistelemisen aika. Analyysini ensimmäisen vaiheen tavoitteena on luoda kulttuurisia mallitarinoita isäksi tulemisesta (ks. luku 4.3). Ajattelen voivani rakentaa tällaisia kulttuurisia isyystarinoita siten, että tutkin näiden sisältöteemojen varioimista aiemmin esittelemieni isätyyppien mukaan. Mistä teemoista kirjoitetaan kunkin isätyypin yhteydessä? Miten teemoista kirjoitetaan eri isätyyppien kontekstissa? Onko havaittavissa jokin teema, joka esiintyy vain tietyn isätyypin esityksessä? Onko jokin teema sellainen, että se on esillä kaikissa isätyypeissä?

Aineistoni on kooltaan hyvin rajallinen. Olen nostanut esiin 15 kirjoituksesta 6 keskeistä teemaa ja tarkastelen näitä teemojen varioimista kolmella isätyypillä. En kuvittele tällä tyypittelyllä näin pienestä aineistosta pääseväni missään määrin yleistettäviin tai kattaviin lopputuloksiin, eikä se ole tavoitteenanikaan. Voin kuitenkin sanoa, että kyseessä ovat Vauva-lehden esittämät kulttuuriset mallitarinat isäksi tulemisesta. Vauva on kuukausittain ilmestyvä aikakauslehti, jossa käsitellään valikoidusti tiettyjä teemoja ja aiheita, ei suinkaan kaikkia vauvamaailman asioita universaalisti. Vauva on tehnyt omat rajauksensa käsittelemiensä kirjoitusten mukaan ja minä teen analyysini tämän aineiston puitteissa.

Taulukko 1: Sisältöteemojen varioiminen eri isätyypeillä

Sisältöteemat	Etä-/ poissaoleva isä	Perinteinen isä	Moderni isä	Yht.
Isän syyllisyydentunteet	-	-	1	1
Biologisen perimän vähämerkityksisyys	1	-	1	2
Isien epävarmuuden tunteet työelämään liittyen	-	-	2	2
Epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkutaipaleella	-	3	-	3
Pohdinnat arvoista ja vastuusta	-	-	3	3
Toiminnallinen isyys	1	1	3	5

7.3.1 Etä-/ poissaolevan isän mallitarinan pohdintaa

Etä- tai poissaolevasta isästä kirjoitettiin Vauvassa vain kolmessa kirjoituksessa, joten aineisto on tämän isätyypin osalta hyvin pieni. Näitä kahta isätyyppiä ei voi edes niputtaa yhteen, onhan täysin eri asia olla etä-isä kuin olla poissa lapsen elämästä kokonaan. Yksi kirjoituksista käsitteli poissaolevaa isää ja kaksi etä-isää (näistä toisesta en ole nostanut taulukkoon esiin sisältöteemaa). En lähde rakentamaan mallitarinaa näistä kolmesta kirjoituksesta, koska hyvin pienen aineiston pohjalta tällainen ei ole mielekästä. Kuvailen kuitenkin lyhyesti näistä isämalleista esiintynyttä kirjoittelua.

Ensimmäisessä kirjoituksessa (Ilman isää kasvanut, 1/06) keskeinen sisältöteema oli mielestäni biologisen perimän vähämerkityksisyys. Kirjoituksessa käsiteltiin sitä, kuinka lapselle voi kertoa poissaolevasta vanhemmasta. Tässä kirjoituksessa sisältöteema oli sikäli mielenkiintoinen, että

poissaolevan isän isyys ”mitätöitiin” kokonaan poistamalla biologian merkitys. Kirjoituksessa käsiteltiin siis nimenomaan poissaolevaa isyyttä, jolloin isällä ei poissaolonsa vuoksi yleensä ole lapsen elämässä sosiaalista tai psykologista isän asemaa, eikä hän ehkä juridisestikaan ole lapsen huoltaja, (ks. Huttunen, 2001, 58-65) ja kun biologiankin merkitys häivytetään, ei isälle jää juurikaan roolia lapsen elämään. Lehteä tietysti kirjoitetaan kohdeyleisölle ja jos kirjoitetaan poissaolevasta isyydestä, on luonnollista kirjoittaa kirjoitus, joka on teemaltaan suunnattu lehden lukijakunnalle, tässä tapauksessa lapsen kanssa kahden elävälle äidille enemmän kuin lapsen elämästä poissaolevalle isälle. Kirjoituksen näkökulma ei siis ollut mielestäni yllätyksellinen, vaan pikemminkin aika luonnollinen valinta lehden toimitukselta.

Lapsi tekee perheen, Juleksen arjesta puuttuu isä-kirjoituksessa (12/06) käsiteltiin etä-isyyttä niin, että kokemusten kertojana oli nainen, joka elää lapsensa kanssa kahden ja lapsen elämässä on mukana myös etä-isä. Tästä kirjoituksesta ei ole nostettu taulukkoon mukaan sisältöteemaa, koska kirjoitus on niin erityylinen muiden kirjoitusten kanssa. Siinä keskeisenä teemana ovat äidin kokemukset ja ajatukset etä-isyydestä. Äiti kokee olevansa lapsensa huoltaja ja isä kuuluu tukiverkkoon, eikä ole tasavertainen vanhempi äidin kanssa.

”Käytännössä huoltajuus jää kuitenkin sille, joka lapsen kanssa asuu. Juleksen isä sanoikin minulle kerran, että sinä olet kantanut kaiken vastuun.”(Lapsi tekee perheen, Juleksen arjesta puuttuu isä, 12/06.)

Kolmannessa kirjoituksessa kirjoitettiin etä-isyydestä isän näkökulmasta. Siinä kertojana on isä, joka elää pienen lapsen etä-isänä. Tästä kirjoituksesta nostin keskeisimpänä teemana esiin toiminnallisen isyyden teeman. Isä kertoo kirjoituksessa toiminnallisesta arjestaan yhdessä poikansa kanssa.

”Tässä tilanteessa tulee Valterin kanssa tehtyä paljon asioita kahden kesken. (...) Nyt käymme säännöllisesti muskarissa ja laulamme kotona.” (Minun isyyteni, Jaettu huoltajuus toimii, 11/06.)

Isän oma kokemus isyydestä on aktiivinen.

” Olen Valterin kanssa 1-2 yötä viikossa ja lisäksi joitakin arki-iltoja, kun haen hänet päiväkodista. (...) Koen kyllä olevani enemmän kuin etäisiä, koska näen Valteria niin paljon. Nykyinen tilanteemme on hyvä enkä näe tarvetta muuttaa järjestelyjämme. Jos kuitenkin ilmaantuisi jokin hyvä syy, Valteri voisi ilman muuta muuttaa luokseni.” (Minun isyyteni, Jaettu huoltajuus toimii, 11/06.)

Tämä isä kokee olevansa enemmän kuin etä-isä, koska viettää omasta mielestään paljon aikaa lapsensa kanssa. On harmi, ettei aineistossa ollut enempää kirjoituksia etä-isydestä, tätä mielikuvaa olisi ollut mielenkiintoista tutkia enemmänkin. Liittykö tämä etä-isän ajatus itsestä ”enempänä kuin etä-isänä” ydinperhemallin normiluonteeseen, jolloin isä luo itselleen ymmärrystä siitä, että hän on ”enemmän kuin normaali etä-isä”. Tällöin lapsen luota pois oleminen saattaa olla helpompi hyväksyä. Millainen on tyypillinen tai ”normaali” etä-isä nykyään, kun uusperheitä on valtava määrä?

Kaksi aineiston kirjoitusta on toisistaan suuresti poikkeavia, ensimmäisessä etä-isä on isovanhempiin verrattava tukihenkilö, toisessa äidin veroinen tasa-arvoinen vanhempi. Aineistostani voi päätellä, että on olemassa monenlaista etä-isyttä, mutta tähän mielenkiintoiseen teemaan en tällä aineistolla tule pääsemään syvemmin käsiksi.

7.3.2 Perinteisen isän mallitarina

Perinteistä isämallia esittivät aineistossani 5 kirjoitusta. Näistä neljästä olen nostanut esiin sisältöteeman. Viides kirjoituksista (Ihanneisi, yhdistetyn miehiä, 5/06) oli luonteeltaan erilainen, siinä asiantuntija kertoi käsityksiään isyydestä nykypäivänä, enkä sen vuoksi siitä nostanut esiin sisältöteemaa kuten muista kirjoituksista. Yhdessä perinteistä isyyttä kuvaavassa kirjoituksessa keskeisenä teimana on toiminnallinen isyys ja kolmessa kirjoituksessa keskeinen teema on epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkutaipaleella.

Yhdestä kirjoituksesta olen nostanut esiin toiminnallisen isyyden teeman.

”Robinille olen ollut enemmän leikkivä kuin hoivaava isä. Rakastan leikkien keksimistä, leikki on lasten ja aikuisten yhteinen ilo. Osallistuminen ja yhdessä kokeminen on se juttu: parempi on pelata yhdessä jalkapalloa kuin viedä lapsi katsomaan vain ottelua.”
(Kiertokapula, 10/06.)

Isä osallistuu ilmeisen aktiivisesti lapsensa elämään, mutta ainakin oman kokemuksensa mukaan enemmän toiminnan ja touhun kautta kuin olemalla hoivaava isä.

Perinteisen isämällin alle asettamissani kirjoituksissa puhuttiin paljon epävarmuuden tunteista vanhemmuuden alkuaikoina. Tämä teema oli esillä kolmessa perinteistä isyyttä esittävissä kirjoituksessa, muttei yhdessäkään muita isätyyppejä esittävissä kirjoituksissa.

”Vauvan syntymän jälkeen mies voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi. Päivät töissä puurtava mies ehtii olla lapsen kanssa illalla vain muutaman tunnin. Kotiin tultuaan hän saattaa olla äidin ja vauvan arjesta pihalla kuin lumiukko eikä ehkä selviydy vauvanhoidosta yhtä näppärästi kuin äiti.” (Sinä, minä ja vauva, 06/2006.)

”Jos äiti ei anna isälle tilaa ja samalla isältä vaaditaan jotain epämääräistä, isän rooli on nopeasti hukassa. Äidillä on etumatkaa lapseen läheisyytensä ja tuttuutensa vuoksi. Koska äiti on kantanut lasta niin kauan, hän kokee, että päävastuu hoitamisesta kuuluu hänelle. Isän täytyy kuroa matkaa umpeen, ottaa tilansa heti alusta” ”Muistan alkuaajoista sen, että kun olin tehnyt ruuan ja laittanut kodin kuntoon, vauvalle laittamani vaippa oli yhtäkkiä liian kireällä, päita likainen ja lapsi huusi turhaan. Olin jatkuvan neuvonnan ja naputuksen kohteena.” ”Kun avovaimo on vieressä neuvomassa, hermostun lähinnä häneen, en lapsiin. Silloin kaikki menee hyvin, kun olemme lasten kanssa keskenämme. Hommat hoituvat meidän tavallamme.” (Osaako isä, 2/06.)

Näissä lainauksissa tulee esiin mielestäni hyvin epävarmuuden tila. Isä joutuu harjoittelemaan uutta rooliaan usein kaikkietävän äidin tarkkojen silmien alla ja tämä muutenkin stressaavassa tilanteessa tapahtuva kontrolli naisen taholta nostaa epävarmuutta pintaan. Ehkä on syynsä siihen, miksi tätä teemaa ei käsitelty muitten isätyyppien kuvauksissa. Etä-isät eivät tällaiseen tilanteeseen joudu, koska he ovat lapsensa kanssa yhdessäolon hetkinä ilman lapsen äitiä ja aktiivisen isätyypin perusajatushan oli se, että vanhemmat ovat tasaveroisessa hoivavastuussa lapsesta, jolloin kumpikaan vanhemmista ei koe olevansa ”ykkösvanhempi”, parempi taidoiltaan ja perimmäisessä vastuussa lapsesta. Näin ollen ei ole tarvetta ohjata ja neuvoa toista vanhempaa. Tällöin isä saa rauhassa harjoitella ja opetella ja näissä tilanteissa epävarmuus ei ehkä nouse stressin saattamana pintaan kuten perinteistä isäroolia käsittelevissä jutuissa oli havaittavissa. Tämän sisältöteeman runsas esiintyminen (3/5 kirjoituksessa) on kuvaavaa; perinteinen isämalli on perustaltaan sellainen, että vanhemmuuden vastuut ovat jakautuneet äidin ja isän välillä, molemmilla vanhemmilla on omat roolinsa ja vastuualueensa.

Konstruoin seuraavanlaisen perinteisen isän mallitarinan:

Arto on pienen Julia-vauvan isä. Arton vaimo on kotona äitiyslomalla ja Arto käy arkisin päivätyössä. Viikonloput ovat perheen yhteistä aikaa. Arton mielestä on hienoa olla isä, hän pitää uudesta roolistaan.

Kitkaa perheen arkeen tuo se, että vaimon mielestä Arto ei osallistu tarpeeksi vauvanhoitoon. Arto kokee yrittävänsä kyllä kovasti, mutta usein on helpompi vetäytyä tilanteista pois ja antaa taitavamman vaimon hoitaa vauvan hoitotoimenpiteet. Artolle moni asia on hiukan hämärän peitossa, hän ei oikein ymmärrä miksi asiat täytyisi aina tehdä niin kaavamaisesti ja tietyllä rutiinilla vaimon tyyliin. Omasta mielestään Arto suoriutuu hoitotoimenpiteistä oikein mallikkaasti, mutta vaimon neuvot vievät usein onnistumisen ilon ja innon osallistumiseen (epävarmuus vanhemmuuden alkutaipaleella).

Jos hoivavastuu onkin perheessä pääasiassa vaimon harteilla, on Arto innokas touhuamaan Julian kanssa. Julian kanssa on mukava keksiä leikkejä ja hassutella. Yhteisessä toiminnassa ja puuhaamisessa Arto kokeekin paljon onnistumisen elämyksiä, jotka hän kokee hienoimmiksi hetkikseen isänä (toiminnallinen isyys).

7.3.3 Aktiivisen isän mallitarina

Aktiivisesta isyydestä kirjoitettiin Vauva-lehdessä kaikista eniten. Kirjoituksia, joiden tulkitsin esittävän aktiivista isyyttä, oli aineistossa 11 kappaletta. Yhdestä kirjoituksesta en nostanut esiin sisältöteemaa (Mikä ihmeen latte-isä, 5/06). Kymmenestä kirjoituksesta nostin esiin yhteensä viisi sisältöteemaa.

Yhdessä kirjoituksessa keskeisenä teemana oli biologisen perimän vähämerkityksisyys. Lapsi tekee perheen –kirjoituksen (12/06) Aino on isien toivottu vauva –osassa miespari kertoo vanhemmuudestaan. Toinenkin teema oli esillä vain yhdessä kirjoituksessa, Poika meidän -kolumnissa (1/06) isä kirjoittaa syyllisyydentunteistaan.

”Aloitin mielessäni itsesyytökset: Olen huono isä. Olen ollut liikaa töissä. Isyysloma olisi voinut olla pitempi kuin kuusi viikkoa. Oma lapseni ei tunne minua, en tunnu turvalliselta. Nyt se kasvaa kieroona, mieheksi, joka ei osaa muodostaa aitoja ja läheisiä ihmissuhteita. Meistä tulee etäiset, emme koskaan halaile, emme edes rehvakkaasti. Kuinka äärimmäisen turhauttavaa onkaan, jos ei osaa rauhoittaa omaa lastaan. Välillä yritin hakea lohtua äidin ja lapsen erityissuhteesta. Ei minulta mitään maitoa tule, en minä pysty samalla tavalla sitä

rauhhoittamaan, se on biologinen fakta. En vakuuttanut itseäniäkään. Äidin erityisyyteen vetoaminen on sitä paitsi ala-arvoinen tapa väistää vastuu oman lapsen hoidosta.” (Poika meidän, 1/06.)

Isä syyllistää itseään ”äitimäisesti” niin kuin kulttuurissamme on ehkä totuttu äitien tekevän. Isä kokee olevansa aktiivisen isyyden mallin mukaisesti yhtäläisessä vastuussa lapsestaan kuin äitikin on. Tällöin hän kokee syyllisyyttä huomattaessaan lapsen rauhoittamisen onnistuvan paremmin äidiltä. Isän ja äidin kun pitäisi olla tasavertaisia vanhempia lapsen tarpeiden edessä. Tätä teemaa ei käsitelty muiden isätyyppien kuin aktiivisen isämallin yhteydessä.

Muita teemoja käsiteltiin useammassa kuin yhdessä kirjoituksessa. Kahdessa kirjoituksessa keskeisenä teemana oli isien epävarmuus työelämän suhteen. Tämä oli myös sellainen teema, jota ei käsitelty muiden isätyyppien yhteydessä. Aktiivisen isyyden toteuttajilla töistä poissaolo lapsen hoidon vuoksi on mahdollisuus siinä missä äidilläkin, joten ehkä sen vuoksi tämä teema oli tätä isätyyppiä koskevissa kirjoituksissa esillä. Kahdella muulla isätyypillä ei työelämän ja perheen yhteensovittamisen problematiikka nouse esiin ehkä siksi, että heidän roolinsa on vahvasti työelämään sitoutunut ja perimmäinen hoitovastuu lapsista on perheen äidillä.

”Jossain vaiheessa tosin Saminkin takaraivossa kummitteli pelko: mitä työpaikalla ajatellaan? `Mutta en minä tällaisia päätöksiä sen perusteella tee, mitä joku muu ajattelee. Sitä paitsi surin pelko ei liittynyt niinkään urakehitykseen kuin siihen, että poissaoloni lisää pienellä työpaikalla muiden työtaakkaa.` (...) `Kai muutos on koko kulttuurissa. Maailma on tasa-arvoisempi: ei ole mitään syytä, miksi naisen pitäisi yksin luopua työelämästä, kun yhtä hyvin asian voi jakaa. Se on niitä kompromisseja, joita lapsen tulo tarkoittaa. Ei voi vaan saada, täytyy vähän antaaakin.`” (Ihanneisi –yhdistetyn miehiä, Jalkapallo vaihtui tuttipulloon, 5/06.)

Kolmas teema, joka oli esillä vain aktiivisen isätyypin alle sijoittamassani kirjoituksissa, oli pohdinta arvoista ja vastuusta.

”Vanhempani olivat hyvin työkeskeisiä: käytiin töissä, tultiin kotiin ja ruvettiin nukkumaan. Joskus ihmettelin, miten paljon työtä ihminen oikein voi tehdä. Itselleni tärkeysjärjestys on toinen: ykkösenä on lapsi, sitten ystävät ja rakkaus ja vasta niiden jälkeen työ. (...) Ihmiset ovat nykyään näennäiskiireisiä: järjestävät itselleen kalenterin täyteen aivan suotta.” (Kiertokapula, 9/06.)

Aktiivisen isätyypin yhdessä kirjoituksessa pohdittiin myös omaan isyyteen liittyvää vastuuta:

”Tajusin muutoksen aika karua kautta. Mieleeni pulpahti, että jos meille nyt tulisi avioero, enää ei olisi mitenkään selvää, että poika menisi äidilleen asumaan. Olisin tasaveroinen huoltaja. Vaimo sanoi, että myös hän oli käynyt läpi saman ajatusketjun avioeron mahdollisuudesta. (...) Hän oli samaa mieltä siitä, että lapsi ei kuuluisi kummallekaan toista enempää. (...) Tämän ymmärryksen soisi myös niille miesaktivisteille, jotka valittavat epätasa-arvoa huoltajuuskiistoissa. Tilanne olisi ihan toinen, jos miehet olisivat jo aiemmin ottaneet suoraa vastuuta lasten hoidosta.” (Poika meidän, 10/06.)

Viidentenä teemana aktiivisen isätyypin kirjoituksissa oli toiminnallinen isyys, joka oli mukana myös etä-/ poissaolevan isätyypin sekä perinteisen isätyypin esityksissä. Toiminnallisen isyyden nostin esiin keskeisenä sisältöteemana kolmesta kirjoituksesta.

”Elsan ja isän päivät täyttyvät harrastuksista. Niitä löytyy sekä itse järjestämällä että lehtien menovinkeistä. Elsa ja Petri ovat tuttu näky sekä muskarissa että lähikulmien leikkipuistoissa. Talvella Elsa istuis rinkassa, kun isä hiihti pitkin kotisaaren rantoja. Keväisillä lapsifestivaaleilla is ja tytär näkivät yhden viikon aikana kolme esitystä. (...) Parasta koti-isän elämässä on hetkessä eläminen. En koskaan unohda Elsan ilmettä, kun hän pilkillä ollessamme katseli, kuinka kala tuli jään kolosta. Kun tämän jälkeen lämmittelimme nuotiolla, korvanappiradiostani tuli Egotripin Varovasti nyt tää hetki on hauras. Tuntui, että elämä on tässä.” (Vuorokaudesta loppuvat tunnit, 8/06.)

Aktiiviseen isätyypin mallitarinassa on mukana paljon sellaisia teemoja, joita muiden isätyyppien mallitarinoissa ei ollut. Aktiivisen isätyypin mallitarinassa kuvaavaa on isien itsereflektio; isä pohtii onnistumistaan isänä ja saattaa syyllistyäkin tehdessään valintojaan työelämässä. Isä myös reflektoi omia arvojaan ja punnitsee vastuutaan. Kuten muillekin isämalleille, myös aktiiviselle isälle on ominaista toiminnallinen isyys.

Analyysihavaintojeni pohjalta rakensin seuraavanlaisen aktiivisen isän mallitarinan:

Jouni on aktiivinen isä. Hän jakaa vastuun lastenhoidosta yhdessä vaimon kanssa niin, että alkuun vaimo on ollut äitiysloman ajan kotona hoitamassa vauvaa, mutta vaimon palatessa työelämään Jouni jää kotiin hoitovapaalle. Hänelle irtiotto työelämästä on mieluisa vaihtoehto, mutta välillä mietityttää se, kuinka työpaikalla pärjätään ilman hänen panostaan (epävarmuuden tunteet työelämään liittyen). Toisaalta, lapset ovat pieniä vain kerran, eikä uran vuoksi voi tätä lyhyttä elämänvaihetta jättää kokemattakaan (pohdinnat arvoista ja vastuusta).

Jouni ajattelee, että isyys on perimmiltään sosiaalista. Hän itse määrittelee sen kuinka paljon on lapsensa elämässä mukana, isyys ei synny vaikka olisikin biologisesti lapsen siittäjä (biologisen perimän vähämerkityksisyys). Jouni pohdiskelee isyyttään muutenkin aika paljon. Hänelle isänä oleminen ei ole sellainen asia, joka vaan tapahtuu, vaan hän nauttii siitä, että hänellä on mahdollisuus rakentaa aktiivinen ja tärkeä rooli lapsensa elämässä. Arvot ja vastuu, välillä syyllisyyskin pohdituttavat. Jouni kokee olevansa hyvin merkityksellinen henkilö lapselleen ja hän on ylpeä tästä roolistaan (pohdinnat arvoista ja vastuusta, isien syyllisydentunteet).

Jounin mielestä on mukavaa puuhailla lapsen kanssa ja opettaa hänelle uusia asioita ja näyttää maailmaa (toiminnallinen isyys). Jouni kokee saavansa itsekin tästä aktiivisesta puuhailusta paljon; paitsi että on hienoa nähdä lapsen kokevan elämyksiä, on mahtava tunne itsekin katsoa maailmaa taas hieman uudesta perspektiivistä, ikään kuin kaikki olisi uutta ja ihmeellistä. Lapsen kanssa ollessa ja puuhatessa maailmaa pääsee taas katsomaan itsekin vähän kuin lapsen silmin.

7.3.4 Yhteenvetoa mallitarinoista

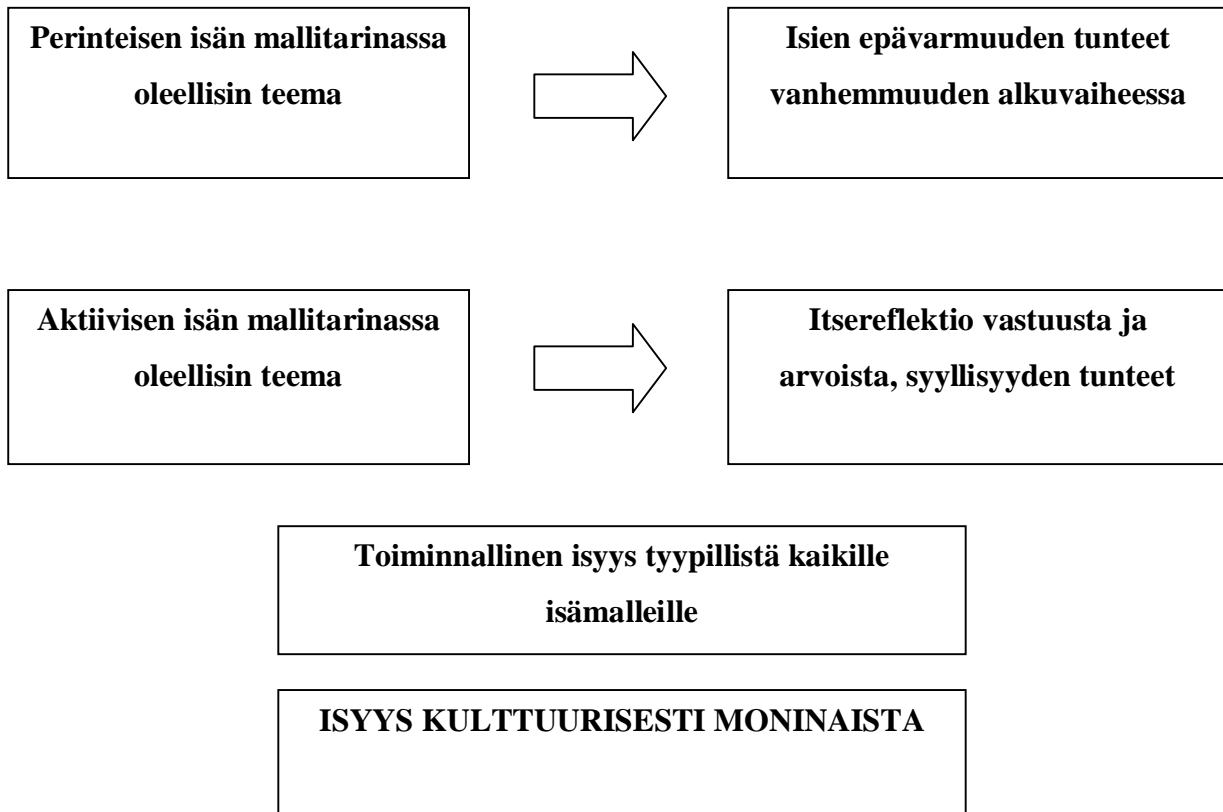
Kuvaamani isätyypit ovat tuttuja aikaisemmasta isyystutkimuksesta (esim. Vuori, 2001, Huttunen 1999, Kekäle 2007). Tämän aineiston valossa voidaan myös todeta näiden erilaisten isätyyppien olemassaolo; Vauva-lehti esittää kirjoituksissaan useammanlaisia isätyyppejä, joskin isätyypeistä oleva kirjoittelu on määrältään epätasaista. Perheaiheisessa aikakauslehdessä isyys esitetään kulttuurisesti moninaisena, eikä tarjota vain yhdenlaista kuvaa tai mallia isäksi tulemiseen tai isänä olemiseen ja toimimiseen. Monenlaiset isät ja monenlaiset perheet voivat saada Vauva-lehden isäkirjoittelusta tukea oman perhemallinsa rakentamiseen. Lehtiaineistoni oleellisimpana antina koen tämän isyyden kulttuurisen moninaisuuden ja vaihtelevuuden; tässä ajassa ja paikassa on mahdollista toteuttaa hyväksytysti monenlaista isämallia.

Muita oleellisimpia löydöksiäni ovat perinteisen isän ja aktiivisen isän mallitarinaa leimaavat sisältöteemat. Perinteisen isän mallitarinassa voimakkaimmassa roolissa on isän epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkuvaiheilla. Nämä epävarmuuden tunteet olivat hyvin voimakkaasti läsnä ja asia on huomionarvoinen. Tämä tieto on mielestäni hyödyllinen sekä nuorille perheille että esimerkiksi terveydenhuollon henkilökunnalle neuvolassa, joka työskentelee tuoreiden perheiden

kanssa. Tiedostamalla tämänkaltaiset epävarmuuden tunteet, voitaisiin niistä pyrkiä eroon toimintatapoja ja asenteita muokkaamalla.

Aktiivisen isän mallitarinaa taas leimasivat isien pohdinnat vastuusta, arvoista ja syyllisyydestä. Koska vastuu perheestä on tasaisesti jakautunut molemmilla vanhemmille, ovat tämänkaltaiset pohdinnat tietysti luonnollisia. Isille tulisi tarjota mahdollisuus purkaa näitä pohdintojaan, jotta ne eivät kasvaisi ahdistaviksi tai rajoittaviksi. Arkikokemukseni perusteella äitiyteen liittyy paljon syyllistymisen tunteita ja syyllistämistäkin ja tämä sama näyttää toistuvan aktiivisen isän mallitarinassa. Tämä saattaa muodostua toimintaa rajoittavaksi, joten näiden tunteiden purkaminen olisi mielestäni oleellista.

Toiminnallinen isyys oli teema, joka oli mukana kaikissa mallitarinoissa. Tämän lehtiaineistoni pohjalta voin siis todeta, että leikki ja muu yhdessä toimiminen lapsen kanssa on tärkeää kaikkien isämallien esityksille. Tämä toiminnallisuuden merkitys isille on noussut esiin muissakin tutkimuksissa (Aalto, 2004, 95-101).

Kuva 4: Oleellisimmat löydökset lehtiaineistosta

7.4 Henkilökohtaisten tarinoiden peilaaminen mallitarinoihin

Seuraavaksi siirryn lukemaan keräämäni haastatteluaineistoa läpi. Rakennan jokaisesta haastattelusta kuvailevan tarinan, jossa käyn läpi kunkin haastattelun keskeisintä antia ja teemoja⁷. Nämä tarinat ovat siis Harrén (1983) teorian mukaan yksilöiden henkilökohtaisia muunnoksia kulttuurisista mallitarinoista. Ihminen omaksuu kulttuurista mallitarinaa ja muokkaa sitä omaksi sisäiseksi tarinakseen. Haastattelutilanteissa isät ovat julkistaneet minulle sisäisiä tarinoitaan ja minä olen tutkijana lopulta konstruoinut näistä julkistetuista tarinoista seuraavat tarinat (ks. Ylijoki 1998 ja luku 4.3). Tässä työssä nimitän näitä tarinoita henkilökohtaisiksi tarinoiksi, koska ne eivät ole puhtaasti isien sisäisiä eivätkä julkistettuja tarinoita, vaan minun rakennelmiani. Anonymiteetin säilyttämiseksi olen

⁷ Tarinoissa mukana katkelmia haastatteluaineistostani.

poistanut aineistokatkelmista kaikki nimet, ajankohdat tai muut spesifit yksityiskohdat, joista haastateltavan voi tunnistaa. Olen tätä anonymiteetin säilyttämistä pohtinut työtä tehdessäni paljon ja toivon onnistuneeni siinä mahdollisimman hyvin.

Jokaisen tarinan jälkeen vertailen sitä rakentamiini mallitarinoihin ja pohdin, minkälaista tarttumapintaa näillä kahdella on keskenään. Voinko sijoittaa henkilökohtaiset tarinat jonkun mallitarinan alle vai ovatko ne täysin irrallaan mallitarinoista? Mallitarinat ovat luonteeltaan erilaisia, niihin on tiivistettynä suuria teemoja. Nämä henkilökohtaiset tarinat taas ovat yksittäisten ihmisten kerronnasta konstruoimiani rakennelmia; niissä kerronta ja sisältö ovat vaihtelevampaa ja moninaisempaa kuin mallitarinoissa. Ne kuvaavat elettyä elämää ja sen moninaisuutta ja rikkautta. Näitä henkilökohtaisia tarinoita kirjoittaessani olen nostanut jokaisesta haastattelusta esiin oman ymmärrykseni mukaan haastattelun keskeisimmän teeman. Näin haastatteluiden sisällöstä jää paljon käyttämättä. Isät ovat myös kertoneet elämästään haastatteluissa eri tavoin; joku on kertonut paljolti tuntemuksistaan ja joku taas kuvaillut perheen arkea konkreettisemmalla tasolla. Näiden seikkojen vuoksi tarinat ovat erilaisia, eikä niiden vertailu mallitarinoihin ole yksinkertaista. Mallitarinoita olen rakennellut sisältöteemojen kautta ja haastattelut ovat saattaneet käsitellä täysin poikkeavia asioita ja teemoja. Aineistot eivät siis ole suoraan peilattavissa toisiinsa, mutta yritän siitä huolimatta löytää joitain yhteisiä ja erottavia piirteitä.

7.4.1 Jaakon tarina: ristiriitojen mylläkkää

Jaakko on ollut tosi menevä mies koko elämänsä, hän viettää aktiivista seuraelämää. Jaakolle ja vaimolle on selvää, että he haluavat perheen. Lasten hankintaa lykätään kuitenkin siihen saakka, että elämäntilanne on mahdollisimman sopiva lapsen tuloon. ”Silloin puhuttiin kaksikymppisenä, että se kuuluis vasta kolmanteen viisivuotissuunnitelmaan että toinen viisivuotissuunnitelma, jota siis eletään, niin siinä olis valmistuminen. Joka toteutui vaimon kohdalla ja se oli tää ratkaiseva asia, et sitä lasta ruvettiin niinku tarkotuksella tekemään.” Kun tällainen hetki elämässä koittaa, annetaan lapselle lupa tulla.

Raskauden alkaessa Jaakon mieleen nousee ristiriitaisia tunteita. ”Ja vähän semmonenkin fiilis, että mä oon niinku tässä, tää niinku ristiriita vanhan minän ja sen mitä isän täytyy olla, niin siinä hetkessä kävi mielessä.” ”Mä ajattelin, että mun täytyy niinku elämäntapaani ja identiteettiäni jopa niinkun muuttaa tai mä jotenkin silleen, että näin ei

voi olla. Et mä toivoin, et joku viisari mun päässä menis eri asentoon, ehkä vähän jännitin että käykö siinä sitten niin. Olin aika varma, että kyllä se niin menee, että se lapsen syntymä vaikuttaa muhunkin sillä tavalla, että oon semmonen, että meidän suhde pysyy kasassa ja musta on apua tai että vastaan tasaveroisesti lapsen kasvattamisesta ja näin mutta kuitenkin mun taustaa vasten on sillä tavalla, että niin (.)⁸ aika ristiriitainen olo oli.” Ajatukset tulevasta ovat osittain hyvinkin ahdistavia, Jaakkoa mietityttää miten hänen kaltaisensa ihminen tulee onnistumaan isyydessä. Arki ei kuitenkaan raskauden aikana vielä kummemmin Jaakon mielestä muutu, ajatusten tasolla asiaan valmistaudutaan, mutta käytännössä elämä jatkaa edeten vanhoja polkujaan.

Muilta ihmisiltä Jaakko kuitenkin saa kannustusta kertoessaan tulevasta perheellisyyksestä. ”Tuntuu kuin olis saanut uuden sulan hattuun. Se oli positiivisia kehuja.” Ristiriita nykyisen identiteetin ja sen, millainen isänä tulisi olla, vaikuttaa olevan Jaakon oman päin sisäinen prosessi tai ainakaan lähipiiri ei asiaa nosta esiin vaan suhtautuu Jaakon tulevaan isyyteen kannustaen ja innolla.

Raskausaikana elämä jatkuu siis pitkälti samanlaisena kuin ennen, mutta synnytys muuttaakin sitten kaiken. ”Joo ehkä mun kohdalla hyvin vähän siihen suuntaan mutta kyllä se mun kohdalla ihan täysin se muutos oli se lapsen syntymä. Ihan oikeestaan sillä sekunnilla tää armeija alko.” ”Tää arki muuttu tietysti ihan täysin. Tää mötikkä edellä mennään, niin mulla on samat tehtävät kun vaimolla imetystä lukuun ottamatta ja ne täytyy jakaa mahdollisimman tasan.”

Lapsen tullessa perheeseen Jaakon ajatukset isyydestä ja sen vaatimuksista muuttuvat radikaalisti. ”Siis ne, mitä ajatteli ennen lapsen syntymää ja sen jälkeen on oikeestaan ihan eri asioita. Et silloin ennen lapsen syntymää mä ajattelin niinkö itseäni, mietin. Ja lapsen syntymän jälkeen mä oon miettinyt niinkun tota lasta ja vaimoa ja arjen sujumista täällä. Et en mä oo ollenkaan sitten enää miettinyt että oonko mä hyvä vai huono. (...) Ja se mitä niinkun käytännössä, miten paljon viettää aikaa niin se sujuu varsin mallikkaasti ja tosiaan tää lapsi on siinä keskiössä eikä mun oma kieriskely jossain, että minkälaista tässä pitäis olla tai jotain. Se on niinkun hyvin helpottavaa sitä kautta. Pääsi niinkun hommiin!” Ahdistus omasta huonoudesta väistyy eikä Jaakko tunne enää tarpeelliseksi määritellä tai arvottaa itseään samaan tapaan kuin ennen lapsen syntymää.

Jaakko on tehnyt lapsen saamisen myötä tiettyjä ratkaisuja työelämässä; hän pitää isyyslomaa ja myöhemmin hoitovapaata. ”Se on mun mielestä hyvä asia. Jokaisen kannattais pitää ehkä, suosittelen. (...) Se on semmonen varmaan monelle, että kehtaako nyt kun ei kukaan muukaan. Vaikee sanoo, miehet ei oikein puhu tommosista asioista, työkaverit.” Jaakko on tehnyt oman ratkaisunsa ja on tyytyväisen oloinen siihen, mutta tunnistaa ne hankalat syllisyyden tunteet, joita töistä poisjäämiseen voi liittyä.

Jaakon tarinaa leimasivat voimakkaasti Jaakon tuntemukset ja ristiriidat isyyteen valmistautuessa ja se vapautuminen, jonka lapsen syntymä ja arjen alkaminen isänä oli saanut aikaan. Tämä oivallus tai

⁸ (.) kuvaa pitkää taukoa haastateltavan puheessa.

muutos Jaakon ajattelussa on mielestäni tämän tarinan merkittävin anti. Ennako-oletukset ja – ajatukset omasta itsestä isänä ja tulevasta muutoksesta voivat olla hyvinkin ahdistavia. Jaakon tarinan valossa näyttää kuitenkin mahdolliselta, että isä toteaa raskausajan ajatuksensa täysin epärelevanteiksi lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmuuteen liittyy paljon syyllistämistä arki ajattelussa ja mediassa asiaa käsiteltäessä, usein esimerkiksi juuri mediassa asetetaan hyvinkin tarkkoja määreitä sille, minkälainen on hyvä vanhempi. Puheessaan Jaakko toteaa päässeensä näistä jossain määrin lukkiuttavista ja ahdistavista ennakoajatuksista eroon. Nyt hän oman toimintansa kautta pääsee toteuttamaan itseään isänä ja hän onnistuu varsin mainiosti, vaikka etukäteen ajattelikin, ettei se olisi hänenkaltaiselleen mahdollista.

Jaakko edustaa Huttusen luokittelun mukaan uutta isyyttä (1999, 185- 187), Vuoren luokittelun mukaan jaettua vanhemmuutta (2001, 125-139), Kekäleen postmodernia isyyttä (2007, 36-50) ja omiin mallitarinoihini suhteutettuna aktiivista isätyyppiä, koska hän kokee, että vanhemmuuden vastuu on jaettava tasan hänen ja vaimon välille. Hän myös toteuttaa ratkaisuja tämän mukaan, eivätkä osallistuminen ja sitoutuminen perheeseen jää vain puheen tai ajatusten asteelle. Jaakon tarinassa ovat voimakkaasti esillä aktiivisen isän mallitarinasta nousseet teemat; syyllisyys ja pohdinnat vastuusta, kun hän pohtii, minkälainen hänen tulisi isänä olla ja kykeneekö hän tähän. Nämä teemat määrittävät Jaakon tarinaa voimakkaasti. Toinen teema, joka nousee esiin sekä Jaakon tarinassa että rakentamassa aktiivisen isän mallitarinassa, ovat pohdinnat työelämään liittyen. Jaakko ei omista ratkaisuihistaan työelämästä kotiin jäämisen suhteen koe huonoa omaatuntoa, mutta osoittaa kuitenkin tunnistavansa ne syyllisyyden tunteet, joita kotiin jääminen voi isässäkin aiheuttaa.

Jaakon tarina olisi monelle tulevalle isälle tai äidille varmasti hyödyllistä luettavaa. Niin riemukas on hänen oivalluksensa siitä, että hän kykenee varsin mainioon vanhemmuuteen, vaikkei omasta mielestään sovikaan siihen muottiin, jonka aluksi ajatteli välttämättömäksi täyttää. Oma ahdistus ja huonouden tunteet korvautuvat pystyvyydellä ja onnistumisen ilolla.

7.4.2 Matin tarina: alkuhankaluuksien kautta onnistumisiin

Matti ja hänen vaimonsa suhtautuvat innolla ensimmäisen lapsensa odotukseen. Arki pysyy odotusaikana suunnilleen samanlaisena kuin ennenkin, joskin nyt on yksi uusi asia pohdittavana. ”Kyllä siinä alkoi heti siinä tekovaiheessa ajatteleen niitä vastuita ja velvollisuuksia. Ja jotenkin sitä kasvatusta. Se tuli jotenkin jo aika aikasessa vaiheessa sinänsä, määhän yllätyin.” Matti tuntee tärkeäksi osallistua odotusaikana neuvolakäynteihin ja olla puolison tukena tätä kautta. ”Mulle tuli vaan hyvä olo kun jakso lähteä sinne ja puolisosikin puhu, että se oli sille tärkeää että oli mukana.”

Synnytys on Matille hyvin merkittävä kokemus. ”Mulle se oli kyllä semmonen, että polvet notkahti. (...) Siinä oli oikeestaan kaikki tunnetilat siinä, että se oli, siinä vaiheessa kun kokonaan vauva oli näkyvässä, niin ei sitä oikein voi kuvailla. Mä itse asiassa yllätyin, mä odotin jotenkin, että mä koin tuntevani että se on iso, mutta en mä yhtään osannut kuvitella että se noin kolahtaa. Se oli tosi semmonen herkkä ja ilonen ja kyllä siinä ihan kyynel silmäkulmaan tuli ja vähän ylittekin vuosi.”

Ensimmäiset hetket isänä menevät opetellessa uutta roolia. ”Sen vois sanoa, että se oli oikeestaan semmosta ihmettelyä ja, mitään ei osannut tehdä. Oikeestaan se oli semmosta sivusta seuraamista vähän, että kun puoliso imetti siinä ja käytiin vähän vaippaa vaihtamassa ja tälläin, niin mä olin kyllä koko ajan siinä ihan iholla kiinni kurkkimassa ja silittelemässä, mutta on se vähän niinku semmonen vaihtopelaajan rooli, että sä seuraat sivusta peliä ja ehkä, täytyy sanoa, että mä olin ehkä sen verta arka siinä alkuvaiheessa kun laps on niin pieni.” Matin vauva on pienenä hyvin levoton ja sairastelee paljon. ”Siinä on tosi avuton, ainakin oman isyyteni puolesta kun puhun, niin mulla oli tosi avuton olo siinä aluks, kun lapsi vaan itkee ja jotain on ihan selvästi, mutta kun ei tiedä mitä. Yrität vaan heittää jotain hyviä neuvoja tai kysymyksiä puolisolle siinä sivusta, niin kyllä siinä itensä välillä tyhmäks tuntee. Mutta semmonen toivoton olo oli siinä vaiheessa itellä, että justiin, mitä oli ennen vauvan syntymää asettanut itelleen, niin tuntuu että ne asettamat tavoitteet karisi ihan alkumetreillä pois, että itseluottamus lähti täysin hetkeks aikaa. Että eihän sitä osaa tehdä mitään. (...) Että miten mä tuun ikinä toimeen tai millä mä pystyn kasvattaa lasta, kun mä en osaa tehdä mitään. Tuli semmonen tosi kykenemätön olo.”

Sairastelujakson loputtua Mattikin pääsee ihan eri tavalla mukaan lapsen hoitoon ja vastuunjakoon puolison kanssa. Oma itsetunto kohenee, kun huomaa olevansa apuna puolisolle ja pystyvänsä itsekin tyydyttämään vauvan tarpeita. ”Siinä tunsin jo itensä semmoseks auttavaks ja tärkeeks, että sai kevennettyä ihan konkreettisesti toisen kuormaa.”

Nykyään Matti nauttii isyydestään ja kokee roolinsa tärkeänä. ”Kyllä se on mennyt ihan tärkeysjärjestyksessä kaiken edelle.” Isyys on tällä hetkellä Matille huolenpitoa ja läheisyyden antamista, kasvatuksesta valmiina olleet pohdinnat ajalta ennen lapsen syntymää ovat väistyneet hiukan taka-alalle. ”Ehkä ne rajat tulee sillain, jotenkin on havainnut, että on parempi mennä vaihe kerrallaan. (...) Se on mun mielestä semmonen ykkösjuutu, että lapsi tuntee itensä rakastetuks.”

Matin tarinaa on vaikea sijoittaa yksiselitteisesti minkään isämallin alle. Matti pyrkii vanhemmuuden jakamiseen ja vastuun ottamiseen aktiivisesti, mutta kokee vaikeutena tämän onnistumisessa vauvan sairastelun ja sen aiheuttamat reunaehdot. Vauvan pahaan oloon auttaa parhaiten äiti, minkä Matti kokee vaikeana asiana. Matti on sitoutunut vanhemmuuteen yhtä lailla kuin Matin puolisosikin, mutta olosuhteiden pakosta vanhempien roolit ovat vanhemmuuden alkutaipaleella erilaiset. Tämän voimakkaan sitoutumisensa mukaan Matti sijoittuisi Huttusen uuden isyyden (1999, 185- 187) ja Vuoren jaetun vanhemmuuden (2001, 125- 139) sekä Kekäleen postmodernin isätarinan (2007, 36-50) alle, koska hänellä on voimakas pyrkimys ja halu olla tasaveroinen vanhempi yhdessä puolisonsa kanssa. Tässä työssä rakentamistani kulttuurista isyysmalleista mikään ei sovellu kuvaamaan Matin isyyttä puhtaasti. Syyllisyyden tunteet, joita Matti kokee huomattaessaan, ettei hänestä ole samaan lapsen rauhoittelussa kuin äidistä, sijoittaisivat Matin aktiivisen isän mallin alle. Matin tarinasta on luettavissa kuitenkin vivahteita myös perinteisen isän mallitarinasta, esimerkiksi Matin kuvaillessa pienen vauvan hoitoon liittyviä epävarmuuden tunteita. Epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkutaipaleellahan olivat perinteisen isän mallitarinassa keskeisimmällä sijalla. Mattia en sijoita puhtaasti minkään rakentamani mallitarinan alle, koska hänen tarinassaan on aineksia useammasta kuin yhdestä mallitarinasta.

7.4.3 Jussin tarina: elämäntehtävänä elättäjäisyys

Jussilla ei vielä puolison raskausaikana ole kummempia ajatuksia tulevasta isyydestä. ”En mä vielä kauheen konkreettisesti ajatellu et mitä se vois olla.” Raskausaikana arki pyörii samalla tavalla kuin ennen raskauttakin, Jussi kokee että nyt ovat viimeiset hetket kun voi touhuta omia harrastuksiaan ajan kanssa ja syyllistymättä. Tuleva elämä pikkulapsen isänä ei raskausaikana pohdituta Jussia kummemmin; ”Hirvittävän paljon en siitä huolta kantanut. Mä luotin, että, luotin siihen asti olevani jotenkin terveellä järjellä varustettu ja ajattelin, et se on varmaan semmonen tehtävä, mistä on aika moni selvinnyt etukäteen osaamatta, mitä siinä pitää tehdä.”

Lapsen synnyttyä Jussi kokee omaksi tehtäväkseen isänä perheen talouden turvaamisen. ”Kaiken kaikkiaan perheestä huolehtiminen ainakin alkuvaiheessa on niinkin yksinkertasta kun taloudesta ja muusta.” Perheen talouden turvaaminen on Jussille ensisijaista siinä määrin, että hän jättää pitämättä isyysvapaat lapsen syntymän jälkeen. Hän kokee, että

lapsen hoito on niin hyvin hallussa äidillä, ettei häntä tarvita kotona uuden arjen opettelussa. ”Vakuutuin siitä, että nää nyt pärjää erittäin hyvin keskenään ja äiti oli samaa mieltä niin en sitä sitten pitänyt. Voi olla, että jossan vaiheessa kaduttaa. Mutta ei nyt vielä hirvittävästi. Se oli kuitenkin niin käytännönläheistä, ettei siinä ollut ihan hirvittävästi menetettävää kuitenkaan. Tottakai tulin innokasti töitten jälkeen kotiin, mutta ei mulla semmostakaan tunnetta ollut, että mun pitää olla koko ajan kädet kiinni. (...) Kuitenkin se taloudellisen huolen kantaminen oli siinä vaiheessa se päätehtävä.”

Lapsen kasvaessa vähän vanhemmaksi isä kokee, että hänen tehtäväkseen tulee taloudellisten puitteiden ylläpidon lisäksi myös lapsen kanssa toimiminen ja tekeminen. ”Tietysti sama perushuolenpito, mutta ehkä sitten enemmän jo seuramiehenä halus itteensä pitää. (...) Että hyvin paljon silloin halunnu kuitenkin olla yhdessä ja seurustella ja touhuta.” Jussi kokee vastuun perheen taloudesta olevan omilla harteillaan ja käytännön ratkaisutkin tehdään perheessä tämän mukaisesti. ”Se tarkoittaa sitä, että jos joku työstä joustaa lapsen sairastumisen tai muun yhteydessä, niin se on melkein puoliso.”

Arjessa Jussin ajankäyttö jakautuu useiden asioiden kesken. ”Välillä on semmonen tunne, että onko vähän paskiainen kun kuitenkin haluaa harrastaakin että paljon töissä käyminen ja perheen kanssa oleminen ei riitä, et sit haluaa vielä jonkun verran harrastaakin, et tietysti tuntuu siltä, ettei oo oikein missään mielellään. Että jos on kotona, niin on huono omatunto siitä, ettei tee mitää, siis itsensä hyväksi, ja sitten taas jos on harrastamassa, niin on semmonen, et pitäis olla kotona.” Merkitykseltään perhe on kuitenkin ykkössijalla Jussin elämässä, vuorokaudessa vaan on tunteja rajallisesti ja aikaa on jaettava monen tahon kesken. ”Rehellisyyden nimissä, jos ajallisesti katsotaan, niin se on liian pieni osuus päivästä mutta kyllä se tietysti merkitykseltään on ihan omaa luokkaansa.”

Jussin sijoitan Huttusen perinteisen isyyden mallin (1999, 171- 172) alle. Tämän mallin mukaan isän päätehtävä on perheen päänä oleminen ja taloudesta huolehtiminen, ei perheelle emotionaalisesti läsnä oleminen (emt.). Vuoren jaotteluissa (2001, 125- 139) Jussin tarina sijoittuu äidinhoivan diskurssin alle ja Kekäleen modernin isyyden tarinaan (2007,36-50). Omista mallitarinoistani Jussin tarinaa lähinnä on perinteisen isyyden tarina, vaikkei Jussin tarinassa käsitelläkään perinteisen isyyden mallitarinan keskeisintä teemaa, epävarmuuden tunteita vanhemmuuden alkuaikoina. Jussi on hyvin vahvasti oman isyytensä toteuttaja, hän ei koe asioita ongelmallisina tai pohdi isyytensä olemusta saati, että tuntisi syyllisyyttä joistain ratkaisuistaan. Hän kokee tehtävänsä isänä olevan hyvin selkeä ja kykenevänsä tämän tehtävän suorittamiseen varsin hyvin. Toiminnallisuuden teema on läsnä Jussin tarinassa, kuten se on läsnä myös rakentamassani perinteisen isän mallitarinassa.

Huttusen mukaan tämä perinteisen isän mallitarina on yhteiskunnassamme yhä hegemonisessa asemassa. Sen toteuttajina ja vaalijoina ovat Huttusen mukaan erityisesti suuret ikäluokat ja heitä

vanhempi väestö. Tämä perinteisen isän malli on Huttusen mielestä hegemonisessa asemassa, vaikka julkisessa keskustelussa ja perhepoliittisilla toimilla miehiä onkin kannustettu aktiivisempaan isyyteen. Näistä toimista huolimatta Huttunen kokee, että työelämässä ei ole sijaa isyydelle; isien oletetaan sitoutuvan ennen kaikkea työyhteisöön, ei perheeseen. (Huttunen, 1999, 171- 175.) Jussin tarinaa lukiessa tuntuu kuin lukisi esimerkkiä Huttusen käsityksistä perinteisestä isämällistä ja sen toteutumisesta ja ilmenemismuodoista. Onko tämä kuitenkin hegemoninen malli nuoremman miessukupolven keskuudessa vai edustaako Jussin tarina nykyään vähemmistöä aktiivisen isyyden mallin noustessa voimakkaammin esiin nuorten isien suosimaksi malliksi? Ainakin Vauva-lehden isäkirjoitusten perusteella aktiivisesta isyydestä kirjoitettiin määrällisesti paljon enemmän kuin perinteisestä isyydestä, mutta onko tässä kyse samasta ilmiöstä kuin mistä Huttunen kirjoittaa; media ja perhepoliittiset linjaukset kyllä kannustavat uuteen, aktiivisempaan isyyteen, mutta käytännössä vallalla on kuitenkin edelleen tämä perinteinen mieselättäjyys -malli.

7.4.4 Valtterin tarina: pohdintoja etäälläolemisesta

Valtterin ja hänen puolisonsa perheenperustaminen ei ole yhtä suunniteltua kuin muilla tarinoiden isillä. Valtteri kyllä haaveilee kovasti lapsesta ja vähän kadehtiikin tuttavia, joilla on jo perhettä. Omaa lasta ei kuitenkaan aivan vielä suunnitella, mutta elämä yllättääkin iloisesti. Vauva ilmoittaa tulostaan pienoisenä yllätyksenä Valtterille ja hänen puolisolleen. ”No aluks, ihan siis ensimmäinen fiilis oli että iski paniikki, paniikki mutta se laantu hyvin äkkiä. (...) Hyvin äkkiä muuttui semmoseks positiiviseksi odotteluks.”

Ennen raskautta Valtterilla on positiivinen mielikuva isyydestä ja siitä, mitä se tuo elämään mukanaan. ”Kun oli saanut seurata hyviä ystäviä, isänä olemista. Sitä pohti ja aika paljon sitä kadehti. Kadehti, aatteli, että noilla on jotakin sellasta tossa käsillä, mistä mä en voi tietää ennen kun mulla on omia lapsia. Se oli hirveen vaikea kuitenkin kuvitella sitä hirveesti valmiiks mielessään.” Raskausaikana Valtteri alkaa valmistautumaan tulevaan rooliinsa; ”Kaikennäköstä niinkun, ehkä siinä jotenkin siitä odotteluvaiheessa pohti jotenkin, ajatteli kauheen rationaalisesti, yritti laatia sellasia strategioita.” Odotusaikana tuleva muutos mietityttää Valtteria, mutta arki ei kuitenkaan juurikaan muutu vielä tässä vaiheessa.

Myös Valtteri kokee Jussin tavoin yhdeksi velvollisuudekseen isänä perheen taloudesta huolehtimisen. Hän kuitenkin kokee, ettei äidin ja isän tehtäviä voi juurikaan erotella toisistaan; vastuu perheestä on yhteinen. ”Tuua leipä perheeseen. (...) En mä oikeestaan niinku osaa sanoo semmoseks äidin tehtäväks tässä vaiheessa ku imettämisen, mikä meistä tekis jotenkin tehtävissä ja velvoitteissa eri.”

Elämä isänä on Valtterin mielestä hienoa; ”Aika paljon kelailtiin varmaan molemmat ennen sitä syntymistä, et mistä kaikesta, mitä asioita menettää suhteessa siihen elämään ennen vauvaa mutta ei sitä nyt oikein mitään osaa ajatella menettäneensä, vaan on saanut semmosia asioita joita ei ennen. (...) Se, et on saanut mitä ei oo ennen voinut kokea.” Ennen oman lapsen saamista Valtteri on kadehtinut perheellisten kavereidensa elämää, joten nyt tuntuu hienolta, kun saa itse elää sitä hetkeä, josta on haaveillut.

Ristiriitaa muuten onnelliseen elämäntilanteeseen tuo Valtterin työkuviot. Omalta kotipaikkakunnalta ei oman alan töitä löydy, joten töissä on käytävä kauempana. Tämän vuoksi Valtteri joutuu olemaan erossa perheestään. ”Se on aika ristiriitanen ja monimutkanen, et tietysti se ikävä on ihan kamala mut sit jotenkin sitä on niinku ihan jännä ollu semmosta arkee, et kun tulee yheks yöks kotiin, niin se on ihan semmosta lomalta, et sitä arvostaa kotona keskenään olemista, sitä arkipäivää.” Perheen merkitys on määräävä, mutta sekin ilmenee vähän ristiriitaisella tavalla; ”Tietysti tää vanhemmuus tulee kaikessa, että on jollakin ihmisen elettävä.” ”No kyllähän toi perhe ajaa kaiken ohi.” Vanhemmuus velvoittaa elättäjyyteen, jonka vuoksi Valtterin on käytävä töissä ja oltava erossa perheestään. Valtterilla on kuitenkin vahva luotto siihen, että puolison ja lapsen elämä sujuu osa-aikaisesti ilman hänen läsnäoloaankin, siltä osin hänen ei tarvitse murehtia ratkaisustaan. Perheestä erossa olemisessa mietityttää enemmän oma kehitteillä oleva suhde lapseen; ”Ehkä sitä pelkää niinkun enemmän sitä jotenkin jäis semmoseks vieraaks sille lapselle. Että kun on pari päivää pois, niin menee vähän aikaa lämmitellessä taas.”

Valtterin tarinaa on vaikea sijoittaa Huttusen (1999), Vuoren (2001) tai Kekäleen (2007) määritelmiin. Toisaalta hän korostaa kovasti perheen merkitystä ja perustelee etätyön tekemisen sillä, että hän toimii perheen parhaaksi. Hän kokee olevansa puolisonsa kanssa yhtäläisessä vastuussa perheestä, joka sijoittaisi hänet Huttusen uuden isän (1999, 185-187) mallin alle. Huttusen mukaan uuden isyyden edustajahan on sitoutunut isyyteen yhtäläillä kuin äitikin, osaa vastata itsenäisesti kodin ja perheen hoidosta ja isän ja lapsien välinen vuorovaikutus on aktiivista. Nämä asiat kyllä täytyvätkin, mutta toisaalta ratkaisu olla poissa perheen arjesta jättää äidin vastaamaan perheestä viime kädessä itsekseen, joka sotii tätä uuden isyyden mallia vastaan. Valtteri vaikuttaa kokevan olevansa tasaveroinen vanhempi yhdessä äidin kanssa, edustavansa Vuoren jaetun vanhemmuuden mallia (2000, 125-139).

Valtterin oma tulkinta on se, että hän toimii perheen parhaan edun mukaisesti ja osoittaa valinnallaan olla osan viikosta etätöissä sitoutumista perheeseen elättäjyyden kautta. Hän kokee tilanteen ristiriitaisena, mutta tyytyy kuitenkin tilanteeseen, eikä vaikuta pyrkivän tilanteesta pois.

Lehtiaineistossani oli muutama kirjoitus etä-isyydestä. Valtteri on osan viikosta poissa perheen arjesta, mutta tämä ei tee hänestä etä-isää. Valtterin tarinassa esillä ovat isän syyllisyyden tunteet pohdinnoissa siitä, jääkö hän etätyönsä vuoksi etäiseksi lapselle. Valtteri myös pohtii arvoja ja tulevaa vastuutaan vanhempana raskauden aikana. Nämä teemat ovat esillä rakentamassani modernin isän tarinassa ja kokisinkin Valtterin edustavan modernin isän mallitarinaa.

7.4.5 Samulin tarina: vailla merkittävää määrittäjää

Samuli ja hänen puolisonsa odottavat ensimmäistä lastaan. Ennen raskausaikaa Samuli on jonkun verran pohtinut tulevaa rooliaan isänä, hän kokee että olisi tärkeää osata olla kasvattajana tasapainoinen rajojen asettaja ja osata kuitenkin joustaa oikeilla hetkillä. Joustavuutta Samuli kokee tarvitsevansa paitsi tulevassa kasvatustehtävässään, myös oman elämänsä suhteen; ”Nimenomaan joustavuutta siihen, mihin on aikasemmin tottunut ja miten saanut elää.”

Raskausaikana kaikki sujuu hyvin, mutta varsinkin alkuraskaudessa sikiön hyvinvointi huolettaa. Raskauden edetessä huolehtiminen siirtyy puolison hyvinvointiin. ”Me ruvettiin heti tietoenkin tota tiedostaan kaikki mahdolliset riskit, mitä siinä alussa on. (...) Kyl se oikeestaan siitä sikiön osalta helpotti, mitä pidemmälle meni kun tiesi, että se pienenee se riski, mutta toisaalta taas rupes sitten huolehtiin siitä puolison hyvinvoinnista.”

Synnytys sujuu hyvin ja Samuli kokee tärkeäksi olla mukana tilanteessa. ”No totta kai se oli semmonen varmaan suurin yksittäinen hetki elämässä, tuntu tosi hyvältä että kaikki oli menny hyvin ja hyvältä se, että se oli syntynyt ja toiveikkaana tulevaisuuden suhteen, että tästä tää nyt lähtee mitä ollaan ootettu tulevaisuudelta.” Lähipiiri suhtautuu tuoreeseen perheeseen positiivisesti ja Samuli kokee, että ihmiset luottavat heidän kykyynsä selviytyä uuden perheenjäsenen tuomista velvoitteista.

Heti lapsen syntymän jälkeen Samuli kokee, että hänen tehtävänsä on olla läsnä sekä puolisolalle että lapselle. ”Niin siis mun isyyteen kuuluu se, että tota pyrin oleen mahdollisimman paljon läsnä ja luomaan sitä turvallisuuden tunnetta ja apua puolisolalle ja toisaalta taas mahdollisimman paljon oppimaan siinä heti ja saamaan sitä itseluottamusta siihen, mitenkä pientä vauvaa käsitellään ja tulkitsemaan sitä, mitä se kulloinkin tarvitsee ja pyrkiä tuomaan semmosta läheisyyttä ja turvallisuutta sille. Ja sitä se niinkun ihan semmosta konkreettista oli siinä alkuun.”

Toisin kuin muita isien henkilökohtaisia tarinoita, Samulin isäksi tulemisen tarinaa ei määritä mikään tietty teema tai tapahtuma. Tarinassa ei tule esiin ristiriitoja, vaikeita pohdintoja tai perheen elämää

voimakkaasti määrittäviä asioita, kuten muitten isien tarinoissa. Tarinassa ei ole läsnä epävarmuuden tunteita eikä muitakaan negatiivisia asioita. Odotusaikana kaikki sujuu hyvin ja samoin lapsen synnyttyä kaikki sujuu hyvin. Samulia on vaikea asettaa minkään mallitarinan alle, koska Samulin tarinan sisältö jää hiukan tyhjän tuntuiseksi verrattuna muihin tarinoihin. Samulin tarinassa on esillä arvojen ja vastuun pohdintaa aktiivisen isän mallitarinasta; tämä on ainut teema joka sitoo Samulia mihinkään mallitarinaan.

7.4.6 Yhteenvetoa henkilökohtaisista tarinoista

Neljän ensimmäisen isän haastatteluja leimasi selvästi joku tietty teema, tilanne tai tapahtuma, joka on määrittänyt heidän isäksi tuloaan. Näin ollen näissä konstruoimissani tarinoissa ovat nämä teemat voimakkaasti esillä, joskin olen pyrkinyt niitä mahdollisuuksien mukaan muokkaamaan hiukan, jolloin haastateltavien identifioituminen ei olisi mahdollista. Viidennessä haastattelussa ei tällaista leimaavaa teemaa ollut, joten sellainen puuttuu myös tarinasta.

Koen, että nämä isien esiin nostamat teemat tai tapahtumat, jotka olivat määrittäneet heidän isäksi tuloaan, ovat haastattelujen parasta antia. Isien itse esiin nostamissa teemoissa on nähtävissä se asioiden kirjo, jotka voivat ohjata isäksi tulemistä. Kukaan ei tule isäksi sosiaalisessa, henkisessä tai kulttuurisessa tyhjiössä, vaan konteksti määrittää isäksi tulemistä. Haastattelijana en osannut näistä henkilökohtaisista isäksi tulon määrittäjistä kysellä, mutta neljä isää viidestä nostivat itse tiettyjä teemoja esiin ja olen todella tyytyväinen tähän, etteivät haastattelut ohjautuneet ainoastaan minun tekemäni teemarungon mukaan, vaan isät puhuivat rohkeasti itselleen merkityksellisistä teemoista.

Näiden tarinoiden valossa käsitykseni isyyden moninaisuudesta vahvistui entisestään. Vauva-lehdestä oli löydettävissä useammanlaista kulttuurista mallia isäksi tuloon ja nämä henkilökohtaiset tarinat jatkavat tällä samalla linjalla. Isäksi tuleminen on henkilökohtainen prosessi, joka tapahtuu kuitenkin sosiaalisessa ympäristössä ja kulttuuristen vaikutusten piirissä. Kuinka paljon tämä kulttuurinen ympäristö määrittää yksittäisten miesten isäksi tulemistä? Ovatko kulttuuriset mallitarinat määrääviä

vai onko määräävämpää se, minkälaisessa henkilökohtaisessa kokemusmaailmassa mies elää isäksi tulemisen tapahtuessa?

7.5 Harrén identiteettiprojektien kehän toimivuuden pohdintaa

Tutkimukseni yhtenä tavoitteena oli selvittää, toimiiko Harrén identiteettiprojektien kehän teoria; onko isäksi tuleminen kehän mukainen prosessi, jossa isä omaksuu ja muuntaa kulttuurista mallitarinaa ja tämän jälkeen julkistaa muuntamaansa tarinaa, jolloin siitä tulee taas osa sosiaalista tarinavarantoa. En epäillyt tämän teorian paikkansapitävyyttä analyysiä tekemään lähtiessä, mielestäni Harrén rakennelma on hyvin looginen ja uskoin kovasti sen toimivuuteen. Harrén teorian parasta antia on mielestäni se, että siinä mukana on sekä sosiaalisen ympäristön että yksilön omien persoonallisten kokemusten vaikutus. Sosiaalinen ja persoonallinen identiteettiprojekti lähtevät siitä, että sosiaalinen muokkaa yksilöä ja antaa perustan näihin identiteettiprojekteihin, mutta myös ihmisen henkilökohtaiset merkityksenannot ja elementit ovat mukana ja muokkaavat taas omalta osaltaan ryhmän kulttuuria (Ylijoki, 1998,137). Harrén teorian mukaan kulttuuriset mallit ohjaavat identiteetin kehitystä, mutta ihmisellä on aina mahdollisuus toimia näitä kulttuurisia malleja vastaan. Tällöinkin nämä mallit ovat teorian mukaan esillä, kulttuurin vaikutus on siis kiistaton, joskaan sen vaikutukset eivät ole yhdensuuntaiset.

Identiteettiprojektien kehän teorian mukaanhan miesten isäksi tuleminen identiteettiprojektina toteutuisi siten, että isät omaksuisivat vallitsevaa kulttuurista mallitarinaa tai sen jotain muunnosta. Vauva-lehden esitys isyydestä ei ole yhtä kuin vallitseva mallitarina, mutta ajattelen, että Vauvan esittämä kuva isäksi tulemisesta ja isyydestä peilaa suomalaisessa 2000-luvun kulttuurissa vallitsevaa mallitarinaa. Onhan media merkittävä osa kulttuuria ja Vauva on nimenomaan profiloitunut vanhemmuuden kysymyksiin ja peilaa tätä kautta yhteiskunnassa laajemminkin vallitsevia kuvia ja tulkintoja isäksi tulosta. Harrén teorian mukaan isät siis omaksuisivat tätä kulttuurista mallitarinaa ja muokkaisivat sitä omien henkilökohtaisten kokemustensa kautta itselleen istuvaksi ja mielekkääksi sisäiseksi tarinaksi. Tätä muokkaamaansa sisäistä tarinaa isät sitten julkistaisivat puheessaan ja

olemassaolossaan isänä, jolloin nämä julkistetut tarinat osaltaan taas toisivat uusia aineksia kulttuurisen mallitarinan olemassaoloon ja muuntumiseen kulttuurin muutoksen ja kehityksen myötä.

Teoriaa koettelemaan lähtiessäni olin melko varma siitä, että myös omasta aineistostani on löydettävissä Harrén rakennelman mukainen kehä. Ennakoajatusteni mukaan Vauva-lehden kulttuuriset mallitarinat olisivat osaltaan määrittämässä yksittäisten isien isäksi tulemisen prosessia antamalla suuntaviivoja heidän ajatteluunsa ja mallia toimintaan. Ajattelin, että isät omaksuvat tätä kulttuurista mallitarinaa tai sen muunnoksia ja julkistavat näistä henkilökohtaisia muunnoksiaan minulle haastattelutilanteessa. Tulkitsen Harrén teoriaa siten, että kulttuurinen mallitarina on määräävässä asemassa ja isien omat kokemukset tai tilanteet tuovat lisämausteita heidän julkistamaansa versioon mallitarinasta. Tämä käsitys teoriasta perustuu siihen, että ilman kiinnittymistä sosiaalisiin suhteisiin ja yhteisöön ihmisen persoonallinen identiteettiprojekti ei voi olla mahdollinen. Vaikka sekä sosiaalinen että persoonallinen ovat molemmat merkittävässä asemassa, on sosiaalinen kuitenkin jossain määrin määräävässä asemassa identiteetin kehityksessä. (Ylijoki, 1998, 133.) Tässä luvussa vastaan myös kolmanteen tutkimuskysymykseeni eli siihen, *onko näillä lehtiaineistosta konstruoimillani tarinoilla ja isien haastatteluista konstruoimillani tarinoilla jonkunlaista tarttumapintaa keskenään, millainen niiden keskinäinen suhde on.*

Ensimmäinen merkittävä löydös aineistostani oli se, ettei Vauva-lehti esitä ainoastaan yhdenlaista kulttuurista mallitarinaa isäksi tulemisesta. Isäksi tulemisesta kirjoitettiin useammalla kuin yhdellä tavalla, vaikkakin määrällisesti erilaisia mallitarinoita esitettiin eri suhteissa. Etä-isydestä kirjoitettiin aiheen yleisyyteen verrattuna mielestäni vähän. Perinteisestä isämallista kirjoitettiin myös melko vähän ja aktiivisesta isyydestä kaikista eniten. Oleellista Harrén teorian kannalta on mielestäni se, että lehdessä kuitenkin esiteltiin erilaisia vaihtoehtoja isille, tarjolla ei ollut vain yhdenlaista kulttuurista mallitarinaa isäksi tulon tueksi, vaan monenlaiset isät voivat uskoakseni saada Vauva-lehden kirjoituksista tarttumapintaa ja itselleen relevanttia tukea isäksi tulemisen prosessiinsa. Mallitarinan luonteeseen kuuluukin, että se ei välttämättä ole selkeärajainen ja koko yhteisölle samanlaisena näyttäytyvä tarina, vaan saman yhteisön sisällä saattaa esiintyä toisistaan poikkeavia, kilpailevia mallitarinoita eri alakulttuurien kesken (Ylijoki, 1998, 148). Isät ovat joukkona niin heterogeeninen, että on luonnollista, että Vauva-lehdestä on löydettävissä useammanlaista tarinaa isäksi tulemisesta. Joskin kyseisen kaltainen instituutio, perhelehti, jolla on oma agendansa ja profiilinsa, olisi voinut yhtä

hyvin esittää vain yhdenlaista isyyttä kirjoituksissaan. Isyys siis näyttäytyi Vauvassa kulttuurisesti moninaisena. Vaikkakin jos kirjoituksia tarkastellaan määrällisesti, voidaan ajatella, että Vauva pyrkii tuomaan voimakkaimmin esiin aktiivisen isän mallitarinaa.

Oletin, että kulttuurinen mallitarina olisi voimakkaammin esillä isien henkilökohtaisissa tarinoissa. Tämän aineiston valossa näyttää pikemminkin siltä, että isien henkilökohtaiset kokemukset määrittävät voimakkaammin heidän isäksi tuloaan kuin kulttuuriset mallitarinat. Toki isien kertomuksissa on löydettävissä tarttumapintaa myös kulttuuriin mallitarinoihin, mutta voimakkaammin niitä määrittää isien omasta elämästä nousevat tilanteet, tarpeet tai pohdinnat. Neljässä viidestä julkistetusta tarinasta oli esillä määräävässä asemassa joku tietty teema, esimerkiksi isän voimakkaat epävarmuuden tunteet omasta soveltumisestaan isäksi, lapsen sairastelu ja siitä seuranneet epävarmuuden tunteet isänä tai voimakas käsitys isyydestä perheen elättäjyytenä. Nämä omat kokemukset määrittivät henkilökohtaisia tarinoita niin voimakkaasti, että tulin siihen lopputulokseen, että isäksi tuleminen määrittyi henkilökohtaisempana prosessina kuin Harrén teorian mukaan ensin ajattelin. Kulttuuri on toki mukana isäksi tulossa - en suinkaan ajattele isäksi tuleminen olevan aineistoni valossa puhtaasti henkilökohtainen prosessi. Pidän kuitenkin aineistoni valossa vahvempana voimana isän omia henkilökohtaisia kokemuksia kuin kulttuurin vaikutusta mallitarinan muodossa.

Isien henkilökohtaisten tarinoiden sijoittaminen jonkun mallitarinan alle ei ollut yksinkertaista, enkä sitten sijoittanutkaan kaikkia henkilökohtaisia tarinoita minkään mallitarinan alle. Jaakon tarina oli sijoitettavissa selvästi aktiivisen isän mallitarinan alle, Matin tarinassa oli piirteitä sekä aktiivisen isän että perinteisen isän mallitarinoista, Jussin tarina sijoittui perinteisen isän mallitarinan alle ja Valtterin ja Samulin tarinoissa on piirteitä aktiivisen isän mallitarinasta. Nämä sijoittelut eivät kuitenkaan olleet selkeitä tai yksinkertaisia tehdä, koska henkilökohtaisten tarinoiden ja mallitarinoiden teemat poikkesivat paljon toisistaan. Isien henkilökohtaisista tarinoista oli kuitenkin eniten luettavissa aktiivisen isän mallitarinan muunnelmia, perinteistä isyyttä esitettiin huomattavasti vähemmän ja poissaolevaa isyyttä tai etä-isyyttä ei isien henkilökohtaisissa tarinoissa ollut esillä lainkaan.

Kaiken kaikkiaan näen, että Harrén identiteettiprojektien teorian toteutuminen on tässä aineistossa hieman toisenlainen kuin ennakkoon oletin. Sikäli teorian teesit pitävät paikkansa, että sekä kulttuurisen että persoonallisen vaikutus on isäksi tulemisessa esillä. Näen kuitenkin, että kulttuurisen

ja persoonallisen voimasuhteet näyttäytyvät tämän aineiston valossa toisin päin kuin Harrén teoriassa. Persoonallinen tulkinta onkin tässä yhteydessä määräävämpi kuin kulttuurinen malli. En kuitenkaan näe, että identiteettiprojektien teoria olisi toimimaton; identiteetti ei rakennu tämän aineiston valossa puhtaasti yksilön henkilökohtaisena prosessina, vaan tarvitsee rakentuakseen myös kulttuurista perimää ja sosiaalista kontekstia. Tarinoilla oli siis löydettävissä yhteistä tarttumapintaa, mutta analyysini pohjalta näkisin, että isien henkilökohtaiset kokemukset olivat voimakkaammassa roolissa heidän isäksi tulemisen prosessissaan kuin kulttuuriset mallitarinat ja niiden anti.

8 Tutkimuksen arviointia ja pohdintaa

Laadullista tutkimusta voidaan arvioida monenlaisilla tavoilla. Tutkijan tulee reflektoida omaa subjektiivuttaan ja pyrkiä tekemään tutkimusprosessista mahdollisimman läpinäkyvä kirjoittamalla esiin omat lähtökohta oletuksensa ja valintansa. (ks. esim. Eskola ja Suoranta, 1998.) Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt tähän läpinäkyvyyteen muun muassa ottamalla analyysiini mukaan runsaasti aineistokatkelmia osoittaakseni lukijalle, millä perusteella olen päätelmiäni tehnyt. Olen myös pyrkinyt tuomaan esiin valintani ja omat esioletukseni kaikissa työn vaiheissa.

Aineistotriangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että samassa tutkimuksessa käytetään kahdenlaista aineistoa. On mahdollista toteuttaa myös tutkijatriangulaatiota, teoriatriangulaatiota tai menetelmätriangulaatiota. Näillä pyritään siihen, että saadaan ilmiöstä mahdollisimman monipuolinen kuva, eikä tyydytä kuvaamaan aineistoa vain yhdestä näkökulmasta. (Eskola ja Suoranta, 1998, 69-74.) Tässä työssä olen toteuttanut aineistotriangulaatiota tavoitteenani saada rakennettua isäksi tulemisesta mahdollisimman laajan kokonaiskuvan. Seuraavaksi tarkastelen onnistumistani tässä tavoitteessa ja arvioin tutkimukseni antia tutkimuskysymysteni valossa.

Mitkä olivat näiden kahden aineiston edut tai haitat? Mitä aineistojen integraatio tuotti? Ensinnäkin koen kahden aineiston eduksi ehdottomasti sen, että sain tietoa tutkimastani ilmiöstä monipuolisesti. En tyytynyt pelkästään isien omien kokemusten kartoittamiseen, vaan halusin myös päästä näkemään isyyden institutionaalisempaa puolta lehtiaineiston kautta. Tässä monipuolisuuden tavoittelussani onnistuin mielestäni hyvin, koska analyysini valossa voin sanoa saaneeni isäksi tulemisesta tässä kulttuurissa suhteellisen monipuolisen kuvan. Aineistot ovat toki volyymiltään pienet, mutta niiden valossa sain käsityksen isäksi tulemisesta tässä ajassa ja paikassa sekä yleisemmällä tasolla että yksittäisten ihmisten tasolla. Pääsin näkemään Huttusen kuvaamia isyyden tasoja: kulttuurista isyyttä, yhteiskunnallista isyyttä sekä perheiden isyyttä (Huttunen, 1999, 170-177, ks. tämän työn luku 2.2). Pelkästään toiseen aineistoon tyytymällä en olisi päässyt näkemään näille kaikille tasoille.

Tutkimuskysymyksiä ja niihin vastaamista voi myös tarkastella aineistojen valinnan onnistumisen mittarina. Kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystäni olivat jakautuneet aineistojen mukaan.

Lehtiaineistollani pyrin vastaamaan kysymykseen *minkälaista tarinaa isäksi tulemisesta kerrotaan perheaiheisessa aikakauslehdessä eli millaisena isäksi tuleminen näyttäytyy mediassa*. Haastatteluaineiston kautta taas halusin tietää, *minkälaisia tarinoita isät kertovat isäksi tulemisestaan*. Lähtökohta-ajatukseni näkyy näistä kysymyksistä selvästi; ajattelin että lehtiaineiston kautta on löydettävissä kulttuurinen mallitarina isäksi tulemisesta. En löytänyt kuitenkaan lehtiaineistoni kautta vain yhtä tarinaa, vaan sen sijaan useammanlaisia tarinoita. Haastatteluaineiston kautta taas pääsin käsiksi isien henkilökohtaisiin kokemuksiin. Näihin kahteen kysymykseen vastaamiseen tarvitsin molempia aineistoja. Pelkällä lehtiaineistolla en olisi päässyt käsiksi perheiden isyyden tasoon (Huttunen, 1999, 175-177). Toisaalta, koska olin kiinnostunut sekä perheiden isyydestä että kulttuurisesta isyyden tasosta, olisin voinut kerätä laajemman haastatteluaineiston ja päästä sen kautta käsiksi sekä perheiden isyyteen että kulttuuriseen isyyteen (Huttunen, 1999, 170-177). Kuitenkin valintani oli ottaa tähän työhön mukaan kaksi aineistoa, ja näiden aineistojen analyysien integraatiolla vastasin kysymykseen *onko näillä lehtiaineistosta konstruoimallani tarinalla ja isien haastatteluista konstruoimillani tarinoilla jonkunlaista tarttumapintaa keskenään eli millainen niiden keskinäinen suhde on*. Tämänkaltaista kysymystä en olisi voinut esittää, ellei tutkimuksessa olisi ollut mukana kahta erilaista aineistoa.

Tutkimuksen yhteen tavoitteeseeni, *toimiiko Harrén identiteettiprojektien kehän teoria isäksi tulemisen kontekstissa*, koen myös päässeeni vastaamaan näiden kahden aineiston yhdistelmällä. Kahden aineiston olemassaolo tarjosi mielestäni parhaan mahdollisuuden kolmanteen tutkimuskysymykseeni vastaamiseen ja tämän teoreettisemman tason tavoitteeni saavuttamiseen ja sikäli pidän tätä kahden aineiston läsnäoloa tutkimuksessani onnistuneena.

Toisaalta kahden aineiston mukanaolo tutkimuksessa aiheutti väistämättä myös haittoja. Ensimmäkin analyysini olisi saattanut olla syvempää, jos olisin valinnut mukaan vain toisen aineiston. Tämän työn puitteissa saatoin uppoutua kumpaankin aineistoon vain tietyllä syvyydellä, joten jotain hedelmällistä saattoi jäädä piiloon ja löytämättä. Toisaalta molemmat aineistot ovat laajuudeltaan suhteellisen pieniä, joten en usko että niiden analysointi yksittäin olisi antanut juurikaan enempää informaatiota kuin niiden tarkastelu rinnakkain. Analyysiä tekemään lähtiessäni pelkäsin, että kahden aineiston vuoksi analyysistäni tulee epämääräinen ja lukija ei ymmärrä, miksi mukaan on pitänyt ottaa palasia sieltä ja

täältä. Toivon kuitenkin onnistuneeni rakentamaan selkeän kokonaisuuden, jossa lukija ei ihmettele, miksi molemmat aineistot ovat mukana, vaan niiden molempien tärkeys käy ilmi analyysiä lukiessa.

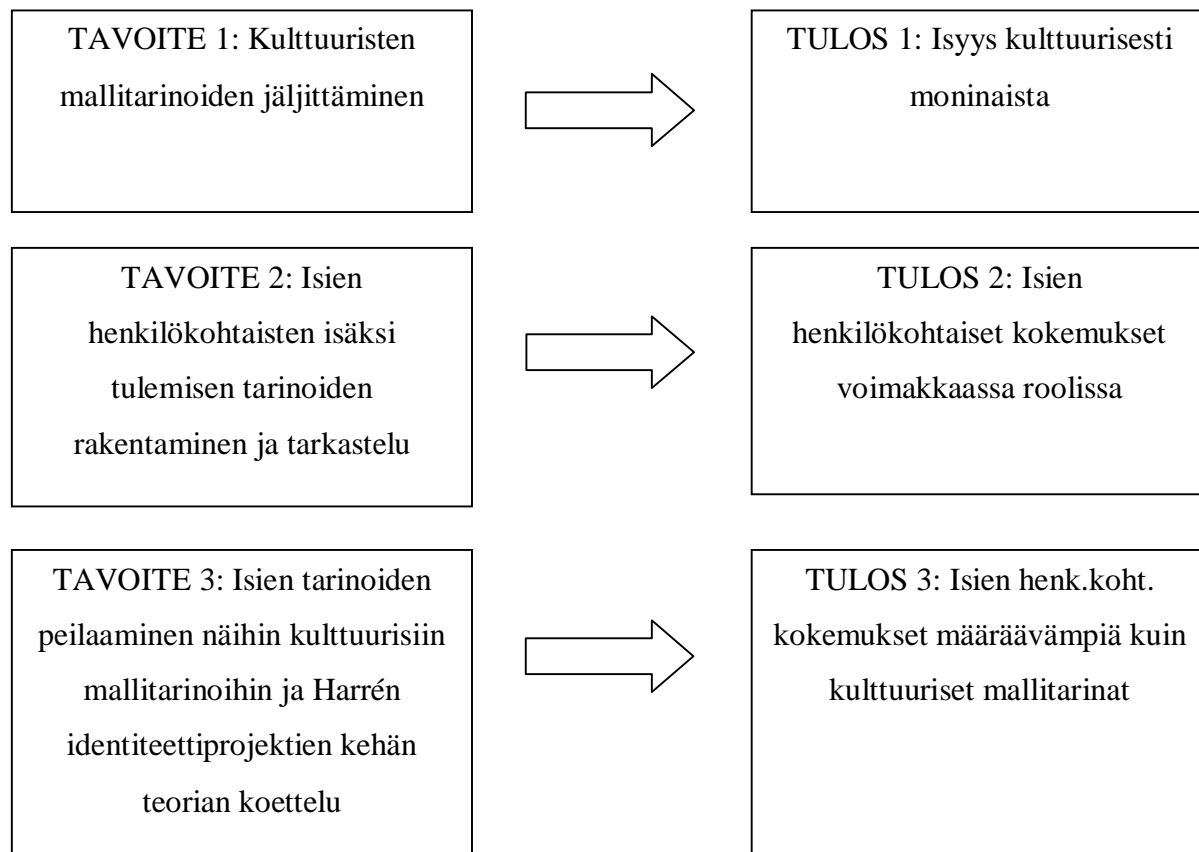
Tässä työssä tekemäni analyysin perusteella näen, että isyys on kulttuurisesti moninaista. Lehtiaineiston avulla rakensin isäksi tulemisen kulttuurisia mallitarinoita, joissa isäksi tuleminen näyttäytyi erilaisten teemojen sävyttämänä. Perinteisen isän mallitarinaa ja aktiivisen isän mallitarinaa leimasivat keskenään erityyppiset teemat; perinteisen isän mallitarinassa oleellisissa roolissa olivat isien epävarmuuden tunteet vauvan hoidossa ja isäksi opettelussa. Aktiivista isämallia taas leimasivat erilaiset pohdinnat omasta vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä arvokysymyksistä ja vastuista. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni *minkälaista tarinaa isäksi tulemisesta kerrotaan perheaiheisessa aikakauslehdessä*, vastaisin, että isäksi tuleminen näyttäytyi moninaisena ja erilaisia isämalleja käsiteltiin lehtiaineistossa keskenään hyvin erityyppisten teemojen kautta. Toinen kysymykseni oli selvittää, *millaisia tarinoita isät itse kertovat isäksi tulemisestaan*. Tämän aineiston pohjalta isäksi tuleminen näyttäytyy suhteellisen voimakkaasti henkilökohtaisesti painottuneena prosessina, jossa isän omat kokemukset ja pohdinnat määrittävät isäksi tulemistä vahvemmin kuin kulttuuriset mallit. Vastausta kolmanteen tutkimuskysymykseeni ja Harrén identiteettiprojektien teoriaa pohdin luvussa 7.5.

Kulttuurisia malleja on kyllä havaittavissa, mutta isillä on liikkumavaraa niiden sisällä ja välillä ja hyvin suuri vapaus toteuttaa omaa isyyttään ja isäksi tuloaan itse valitsemallaan, itselleen parhaalla mahdollisella tavalla istuvalla tyyllillä. Tämänhetkinen kulttuuri ei sido miestä ahtaaseen muottiin, vaan tarjoaa erilaisia malleja isäksi tuloon, mutta myös vapautta irrottautua näistä malleista. Mistä sitten voisi johtua, että isäksi tuleminen näyttäytyykin voimakkaammin henkilökohtaisena prosessina kuin etukäteen ajattelin?

Ensinnäkin oletan tähän vaikuttavan sen, että isyys on ajan myötä muuttunut. Esimerkiksi Huttusen esittelemä perinteisen isyyden malli on Huttusen mukaan vallitsevana mallina varsinkin suurten ikäluokkien ja heitä vanhempien miesten keskuudessa (Huttunen, 1999, 170-172). Tämän aineiston perusteella on nähtävissä, että 2000-luvun isien kesken vallitsevassa asemassa on perinteisen isyyden sijaan aktiivisempi, osallistuvampi ja hoivaavampi isyys. Samanlaisen tulokseen on tullut Ilana Aalto (2004) tutkiessaan kahden sukupolven isiä; 1930-luvulla syntyneet isät korostivat Aallon tutkimuksessa

tehtävänsä perheen elättäjänä; miesten ja naisten työnjako on suuri ja näkyvä, kun äiti huolehtii hoivasta ja isä tuo perheelle elannon. 1960-luvun isät taas ihannoivat Aallon tutkimuksessa läsnä olevan isän mallia ja puhuivat isyydestään ylipäättään useampien teemojen kautta kuin vanhemman sukupolven isät. Aalto päätteli, että vanhemmalla ikäpolvella ei ole diskurssia puhua omasta isyydestään tai keinoja eritellä omia kokemuksiaan isänä. Nuoremmalla polvella taas sukupuolien mallit ovat joustavampia, joka mahdollistaa useammanlaisen isyyden esityksen ja kokemuksen. (Aalto, 2004, 95-96.) Näiden tutkimusten ja arkikokemuksen perusteella olen sitä mieltä, että aineistossani esiin noussutta isyyden moninaisuutta ja isien omien henkilökohtaisten kokemusten merkittävää roolia isäksi tulemisessa selittää se, että isyys on ensinnäkin muuttunut aikojen saatossa. Äitiys on aina ollut voimakkaasti sidoksissa hoivaan, mikä on määrittänyt äitiyden kulttuurista mallia. Tämä malli on pysynyt muuttumattomampana vuosien saatossa. Isyydessä taas on ollut nähtävissä erilaisia trendejä ja toteuttamistapoja; suurten ikäluokkien isille isyys on ollut yksinkertaistettuna elättäjyyttä, kun taas nykyisille isyys on voimakkaammin läsnäoloa ja hoivaa. Koska isyys on muuttunut näin, on nykyisilläkin mahdollisuus valita toimintansa taakse myös perinteisempää isyysmallia ja toimia isänä samoin kuin ovat esimerkiksi oman isänsä nähneet toimivan. Heillä on mahdollisuus valita itselleen sopiva malli tai muotti, koska näitä malleja on nähtävillä. Tälläkin hetkellä kulttuurissamme on varmasti helposti nähtävillä ja löydettävissä sekä perinteisen että aktiivisemmän, uuden isyyden mallia. Aalto on sitä mieltä, että nykyajan isillä on suurempaa vapautta toteuttaa erilaisia isyyksiä, koska sukupuolien mallit ovat joustavampia ja sallivampia kuin ennen (Aalto, 2004, 95-96).

Tässä tutkimuksessa mahdollisuus monenlaiseen isyyden toteuttamiseen tuli esiin molempien aineistojen analyysissä; lehtiaineistosta oli löydettävissä useammanlaista kulttuurista isyysmallia ja henkilökohtaisista tarinoista kävi ilmi se, että isäksi tuleminen saattaakin rakentua paljolti näistä kulttuurisista isyystarinoista poiketen, voimakkaitten henkilökohtaisten kokemusten saattelemana. Näen, että tämänkaltainen tilanne on vapauttava ja mahdollistava miehelle hänen tullessaan isäksi. Kulttuurissamme on tarjolla monenlaisia malleja isäksi tuloon, mutta isällä on vapaus myös irrottautua näistä kulttuurisista tarinoista, jos hän ei tunne niiden palvelevan itseään. Toki kulttuurinen perimä on aina mukana isäksi tulemisessa, mutta tämän aineiston pohjalta näyttää siltä, ettei se ole tukahduttava tai miestä tiettyyn malliin lukkiuttava ja näin ollen ahdistusta aiheuttava. Kuvaan 5 olen vielä koonnut tutkimukseni oleellisimmat tulokset.

Kuva 5: Tavoitteet ja tulokset

Johdannossa nostin esiin kiinnostuksen kohteenani isäksi tulemisen ja identiteetin rakentumisen lisäksi yleisemmin vallitsevan yhteiskunnan kulttuurisen tilan. Mitä näiden tutkimustulosteni pohjata voisin päätellä vallitsevasta kulttuurista? Saamani tutkimustulokset kertovat ainakin individualismin voimakkaasta asemasta kulttuurissamme. Yksilön oma kokemus näyttää olevan hyvin vahvassa, jopa määräävässä asemassa toimintaa ja tulkintoja ohjaamassa. Voidaan ajatella, että postmodernissa ajassa tosiaankin määräävässä asemassa ovat pienet kertomukset suurten tarinoiden sijaan.

Kenelle tällä tutkimuksella on annettavaa? Nähdäkseni tämänkaltainen tieto olisi hyödyllistä luettavaa ainakin tuleville vanhemmille. Sekä isäksi että äidiksi tuleminen on suuri muutos ja siihen väistämättä liittyy paljon henkilökohtaisia ennakko-odotuksia ja kulttuurisesti syntyviä paineita. Tämän tutkimuksen valossa isäksi tuleminen näyttäytyy kuitenkin hyvin vapauttavana elämänvaiheena; isyyttä

voi toteuttaa monenlaisten kulttuuristen mallien kautta ja myös näistä malleista jossain määrin irtautuen. Tämänkaltainen oivallus olisi varmasti tarpeellinen monelle tulevalle vanhemmalle ja toisaalta myös jo olemassa oleville vanhemmille. Jokaiseen uuteen elämäntilanteeseen liittyy pelkoja, toiveita ja odotuksia. Kulttuuriset mallit isäksi tuloon ovat sen verran väljät, ettei tulevien isien ainakaan kannata ahdistua siitä, kuinka he tulevat uudessa roolissaan onnistumaan. Mahdollisia ja hyväksyttäviä toimintamalleja on useammanlaisia.

Toinen taho, jolle tutkimuksella voi olla annettavaa, ovat erilaiset organisaatiot ja insituutiot, jotka ovat tekemisissä nuorten perheiden kanssa. Esimerkiksi perinteisen isän mallitarinassa esiin nousset isien epävarmuuden tunteet vanhemmuuden alkutaipaleella tai aktiivisen isän mallitarinassa esillä ollut syyllisyyden teema ovat mielestäni sellaisia, että niiden olemassaolon tiedostaminen olisi tärkeää monellekin organisaatiolle. Kuten edellisessä kappaleessa totesin, liittyy vanhemmaksi tuloon varmasti aina jonkun verran paineita. Tällaisten tuntemusten olemassaolon tiedostaminen voisi auttaa niiden käsittelemisessä ja purkamisessa esimerkiksi neuvolassa tai vaikkapa median taholta, jolloin vanhemmuuteen olisi mahdollista lähteä ilman turhia lisätaakkoja, ilolla ja innolla.

Lähteet

Kirjallisuus

Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (2004) Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Vastapaino, Tampere, 9-25.

Aalto, Ilana (2004) Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyykertomuksia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Helsinki.

Aaltonen, Tarja (2002) Sanatonko tarinaton? Afaatikon intersubjektiivinen maailma ja kertoen rakentuva identiteetti. Miina Sillanpään säätien julkaisuja, Helsinki.

Ashmore, Richard D & Jussim, Lee (1997) Introduction. Toward a Second Century of the Scientific Analysis of Self and Identity. Teoksessa Ashmore, Richard D & Jussim, Lee (toim.) Self and Identity. Oxford University Press, New York, 3-19.

Brannen, Julia & Nilsen, Ann (2006) From Fatherhood to Fathering: Transmission and Change among British Fathers in Four-generation Families. *Sociology* 40 (2), 335-352.

Bruner, Jerome (2004) Life as Narrative. *Social Research* Vol 71, No3, 691-710.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Harré, Rom (1983) Personal Being. A Theory for Individual Psychology. Basil Blackwell, Oxford.

Heikkinen, Hannu L.T. (2000) Tarinan mahti – narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. *Tiedepolitiikka* 25 (4), 47-58.

Heikkinen, Hannu L.T. (2002) Narratiivisuus – ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T. & Syrjälä, Leena (toim.). Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Kansanvalistusseura, Helsinki, 184-197.

Helkama, Klaus, Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela (1999) Johdatus sosiaalipsykologiaan. Edita, Helsinki.

Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etäi-isiä ja ero-isiä. PS-kustannus, Jyväskylä.

Huttunen, Jouko (1999) Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press, Tampere, 169-193.

Hyvärinen, Matti ja Löyttyniemi, Varpu (2005) Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere, 189-222.

Hänninen, Vilma (1999) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampereen yliopisto, Tampere.

Hänninen, Vilma ja Valkonen, Jukka (toim.) (2005) Kunnan tarinoita. Tarinallinen näkökulma kuntoutukseen. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 59/1998, Helsinki.

Järventie, Irmeli (2008) Päivänsäde vai menninkäinen? Identiteettien kasvattaminen eriarvoisuuden puutarhoissa. Teoksessa Lahikainen, Anja-Riitta, Punamäki, Raija ja Tamminen, Tuula (toim.) Kulttuuri lasten kasvattajana. WSOY, Helsinki. Tulossa.

Kaila-Behm, Aila (1997) Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 49, Kuopio.

Kekäle, Jari (2007) Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – tarinallinen näkökulma. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja, Joensuu.

Korhonen, Merja (1999) Isyyden muutos. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 39, Joensuu.

Kuusela, Pekka (1996) Yhteiskuntateoria, sosiaalinen toiminta ja sosiaalitieteet. Tutkimus sosiaalisen toiminnan teorian nykytilasta ja kehityksestä 1900-luvulla. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 35, Kuopio.

MacIntyre, Alasdair (1981) After Virtue. A Study in Moral Theory. University of Notre Dame Press, Notre Dame.

Nikander, Pirjo (2001) Kenneth Gergen, konstruktionistinen ja postmoderni sosiaalipsykologia. Teoksessa Hänninen, Vilma, Partanen, Jukka & Ylijoki, Oili-Helena (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät. Vastapaino, Tampere, 275-298.

Polkinghorne, Donald E. (1995) Narrative Configuration in Qualitative Analysis. Qualitative Studies in Education, Vol. 8, No. 1, 5-23.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) (2005) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere.

Saastamoinen, Mikko (1999) Narratiivinen sosiaalipsykologia – teoriaa ja menetelmiä. Teoksessa Jari Eskola (toim.) Hegelistä Harréen, narratiivista Nudistiin. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 10. Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio, 165-192.

Saastamoinen, Mikko (2007) Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampereen yliopistopaino, Tampere, 170-180.

Sevón, Eija & Huttunen, Jouko (2004) Isäksi naisten kertomuksissa ja vähän miestenkin. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Vastapaino, Tampere, 133-166.

Tikkamäki, Kati (2006) Työn organisaation muutoksissa oppiminen. Etnografinen löytöretki työssä oppimiseen. Tampere University Press, Tampere.

Uusitalo, Hannu (1991) Tiede, tutkimus ja tutkielma. WSOY, Juva.

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Tampere University Press, Tampere.

Vuori, Jaana (2004) Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isä kirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Vastapaino, Tampere, 29-63.

Ylijoki, Oili-Helena (1998) Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio. Vastapaino, Tampere.

Internet-lähteet

Isätoimikunnan mietintö, 1999

<http://www.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/paosisallys1.htm> (Luettu 21.2.2007)

Hyvärinen, Matti (2006) Kerronnallinen tutkimus.

<http://www.hyvarinen.info/page02-kerrot.html> (Luettu 15.2.2007)

Vauva-lehden internetsivut

<http://www.vauva-lehti.fi/> (Luettu 1.10.2007)

Liitteet

Liite 1 Haastattelujen teemarunko

MITÄ ESIKOISTEN ISÄT KERTO VAT ISÄKSI TULEMISEST AAN?

- väljä kysymysrunko, jota noudatetaan tilanteen mukaan
- kronologinen järjestys tärkeä, muuten vuorovaikutus saa olla mahdollisimman vapaata

AIKA ENNEN LASTA

- Miten tuli esiin, että olisi aika lapselle? Mistä sen tiesi?
- Oliko konkreettista päätöstä? Jos oli, niin miten se tapahtui?
- Seurasiko mahdollisesta päätöksestä jotain muutoksia arjessa tai ajattelussa?
- Keskusteliko isä ratkaisusta jonkun muun kuin puolison kanssa?
- Ajatteliko vauvan yritys vaiheessa isyyttä? Oliko odotuksia?

RASKAAKSITULO

- Miten konkreettisesti selvisi?
- Ensimmäiset ajatukset raskaudesta? Muutos?
- Miten kerrottiin muille, kenelle? Miltä tuntui kertoa?
- Miten ympäristö suhtautui?

RASKAUDEN EDETESSÄ

- Miltä tuntui odottaa lasta?
- Oliko huolenaiheita?
- Muuttuiko joku konkreettisesti? Tekikö ratkaisuja raskauden vuoksi vapaa-ajalla, työelämässä tms?
- Miten ympäristö suhtautui?
- Mitä ajatteli isyydestä yleensä?

LAPSEN SYNTYMÄ

- Kerro tilanteesta. Minkälaisia tuntemuksia?
- Miten ympäristö suhtautui 1) lapseen 2) isään?
- Mitä vastasyntyneen isyyteen kuului?

ELÄMÄ VAUVAN KANSSA

- Minkälaista elämä vauvan kanssa oli?
- Tekikö ratkaisuja lapsen vuoksi esim. työelämässä, vapaa-ajalla, parisuhteessa tms?
- Miten ympäristö suhtautui?
- Mitä isyyteen kuului?
- Imetysvaiheen loppuminen, sen aiheuttamat asiat (muutokset?).
- Elämä taaperon kanssa (jos lapsi ei ole enää vauva).

ELÄMÄ NYT JA TULEVAISUUDESSA

- Onko tehnyt joitakin ratkaisuja isyyden vuoksi?
- Onko syntymää edeltävät ajatukset muuttuneet? Kohtaavatko ne nykytilannetta?
- Mitä isyyteen kuuluu nyt? Mitä uskoo siihen tulevaisuudessa kuuluvan?
- Minkälainen isyyden asema muuhun elämään nähden?
- Jotain lisättävää, korjattavaa?
- Kiitos.

Liite 2 Lehtiaineisto

Vauva-lehden vuoden 2006 kaikki kirjoitukset isäksi tulosta tai isyydestä. Lihavoidut mukana tutkimusaineistossa.

1/2006:

- **Ilman isää kasvanut, Ulla Saikkonen**
- **Poika meidän-kolumni; Ultra ei niin bra, Riku Siivonen**

2/2006:

- **Osaako isä?, Niina Rapo-Puustinen**
- Isä Aurinkoinen-kolumni; Päätimme hankkia lapsen – vai päätimmekö?, Jakke Holvas

3/2006:

- Poika meidän; Lapsellisen mieliteko, Riku Siivonen
- Kiertokapula; Mitä muistat lapsesi vauva- ja taaperoajoista?, Jaakko Hämeen-Anttila

4/2006:

- Isä Aurinkoinen; Aion pyörtyä synnytyssalissa, Jakke Holvas
- Kiertokapula; Isyyden tunteet, Jussi Seppälä

5/2006:

- **Pääkirjoitus; Mikä ihmeen latte-isä?, Hanna Kangasniemi**
- **Ihanneisi, yhdistetyn miehiä (Jalkapallo vaihtui tuttipulloon), Roope Lipasti**
- Poika meidän; Rikkaimuri ja ruotsinristeily, Riku Siivonen

6-7/2006:

- Tuli onnellinen olo, Kati Soininen
- **Sinä, minä & vauva, Pirkko Tuominen**
- Isä Aurinkoinen; Synnytyskö onnen hetki?, Jakke Holvas

8/2006:

- **Vuorokaudesta loppuvat tunnit, Sannaliina Nikula**
- Poika meidän; Perimmäiset kysymykset, Riku Siivonen

9/2006:

- **Isän kanssa kerhoon, Outi Rastas**
- **Isä Aurinkoinen; Se uhkasi tytärtäni, Jakke Holvas**
- **Kiertokapula; Miten oma lapsuutesi ja vanhempasi ovat vaikuttaneet siihen, millainen isä sinusta on tullut? Onko jotain, mitä et haluaisi siirtää seuraavalle sukupolvelle? Mitä taas haluat ehdottomasti siirtää?, Wallu Valpio**

10/2006:

- Minä se olin!, Roope Lipasti
- **Poika meidän; Koti-isyyden jälkeen, Riku Siivonen**
- **Kiertokapula; Jokainen isä kasvattaa omilla menetelmillään, mutta kuinka paljon taustalla vaikuttaa yhteiskunta arvoineen ja normeineen?, Ristomatti Ratia**

11/2006:

- **Tukea perheen kasvukipuihin, Ulla Saikkonen**
- **Minun isyyteni (Kotona oppii tuntemaan lapsensa ja Jaettu huoltajuus toimii), Kati Soininen**

- Mieliidekirjoitus; Miesnäkökulmaa?
- Isä Aurinkoinen; Pakkoratkaisujen edessä, Jakke Holvas
- Kiertokapula; Kuinka paljon ja miten leikit lastesi kanssa?, Sami Toivonen

12/2006:

- Äidin ja isän Reiska,Reija Ypyä
- **Lapsi tekee perheen (Aino on isien toivottu vauva ja Juleksen arjesta puuttuu isä), Sannaliina Nikula**
- Minusta tuli isä, Anne Rikama
- Poika meidän; Kauhasta, lusikasta ja vähän perimästä, Riku Siivonen
- Kiertokapula; Mistä saat mallin olla isänä, ketkä ovat esikuviasi isänä olemisessa?, Steen1